

Şehir tarihinin hayati önemdeki unsurlarından biri de yollar ve köprülerdir. Tarihi Taş Köprü'nün muhteşem yapısı karşısında hangimiz buradan kimler geldi, kimler geçti diye düşünmemiştir? Ya da Maraş Harbi'nde Kuvayimilliyeye birlikleri tarafından Fransız askerlerini durdurmak için patlatılan Aksu Köprüsü'nü duyduğumuzda hangimiz heyecanlanmamıştır? Köprüler, zamanın tanıklarındır. Bir kez de bu tanıklara sormak istedik Kahramanmaraş'ımızı.

Diğer dosya konumuz, 6 Şubat Kahramanmaraş Depremi'nde kaybettiğimiz, şehrimizin mümtaz şahsiyetlerinden, güçlü ve cevval kelimelerinden Ahmet Doğan İlbey'dir. Onu dostlarına sorduk. Onun örneklik teşkil eden portresini ortaya çıkarmaya çalıştık. Eserlerine, dikkat çektiği konulara eğildik. Ahmet Doğan İlbey vesilesiyle bir kez daha depremde kaybettiğimiz bütün hemşehrilerimize Allah'tan (cc) rahmet diliyoruz.

Evelâhir, bütün canlılığıyla çıkmaya devam ediyor. Kahramanmaraş'ı gösteriyor, tanıtıyor, duyuruyor. Zaman zaman ümit oluyor bize, zaman zaman da güven veriyor. Dergilerimiz şehrimizin sesidir. Yolculuğumuza sizin de bir okuyucu olarak katılmanız, ayrı bir kıvanç vesilesi.

Her zaman söylediğimiz gibi; Kahramanmaraş "söz"dür, "şiir"dir, "tarih"tir, "umut"tur.

Hayrettin GÜNGÖR
Kahramanmaraş Büyükşehir Belediye Başkanı

**KAHRAMANMARAŞ
BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
KÜLTÜR-SANAT VE ŞEHİR DERGİSİ**

Temmuz - Ağustos 2023
Sayı: 17 Yerel Süreli

Büyükşehir Belediyesi Adına İmtiyaz Sahibi
Hayrettin Güngör

Yazı İşleri Müdürü
Duran Doğan

Yayın Danışmanı
Yusuf Genç

Editör
Ömer Yalçınova

Tasarım ve Uygulama
Ali Şenocak

Kapak Tasarım
Ali Şenocak

Kapak Fotoğrafı
Adem Kutay

Son Okuma
Sevgi Korkut

ISSN: 2718-0662

Baskı
Akbaba İletişim Matbaa

Baskı Adresi
Akbaba İletişim Matbaa Basım Yayın
Tanıtım Eğitim Danışmanlık ve Anket Hizmetleri
Şazibey Mah. 2. Sk. Hisar Apt. No:10/A
Onikişubat / KAHRAMANMARAŞ
Tel: (0344) 235 40 02 - 0532 517 62 24
akbabailetisim46@hotmail.com

Sertifika No
40581

Sosyal Medya
instagram - twitter - facebook
@evelahirdergisi

Yönetim Yeri ve Yazışma Adresi
Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi
İsmetpaşa Mahallesi Azerbaycan Bulvarı, No: 25
Dulkadiroğlu / Kahramanmaraş

Dergide yer verilen yazı ve fotoğrafların
hukuki sorumluluğu ürün sahibine aittir.

İÇİNDE

04

SOLGUN GÖRGÜ TANIKLARI

Tekin Şener

06

TARİH VE HAFIZA

Murat Yarım

08

TOPLUMA AÇILAN GÖNÜL KAPISI:KOMŞULUK

Şule Kirişçi

10

ŞEHİR KONUŞMALARI

Söyleşi: Ömer Yalçınova

16

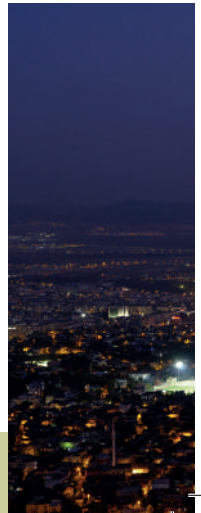
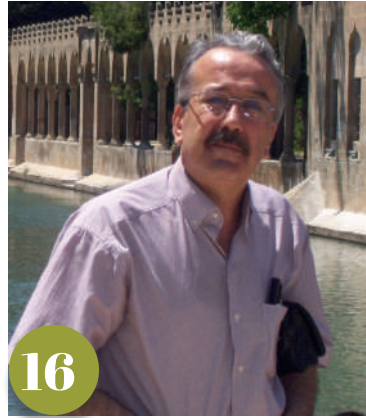
DÜNYA GURBETİNDE İÇİMİZ SIZLIYOR

Bilge Doğan

19

AHMET ABİ ALEYHİNE BİR YAZI

Mehmet Raşit Küçükkürtül

EKİLERİ

30 MARAŞ'TA BİR AN

Gülizar Güneş

32 MARAŞ'TA KİTAP

Gülizar Güneş

36 MARAŞ'TA BİR GÜN

Mehmet Ali Akyurt

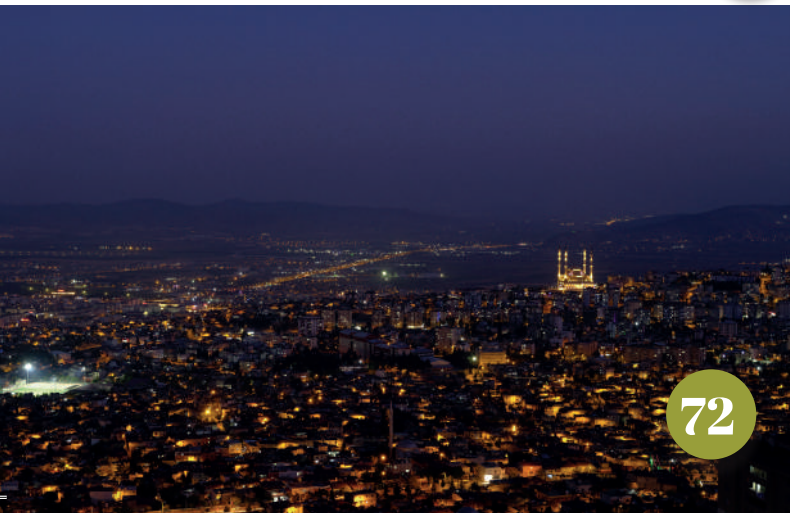
70 LEZZETİN MEKÂNI

Betül Aslantürk

72 KONU MARAŞ

Elif Naz Baykuş

76 KÜLTÜR SANAT

SOLGUN GÖRGÜ TANIKLARI

TEKİN ŞENER

Neden eskimiş şehir fotoğrafları zihin perdemizin ötesine geçerek içimize işler? Onlarla bakışırken niçin şaşkınlıkla karışık bir kayıp hissi yaşarız? Yıllanmış bir şehir fotoğrafıyla muhatap olduğumuzda bizi derinden kavrayan hayret ve iç sızlaması, fotoğrafın pervasız doğruculuğuyla mı alakalıdır yoksa şehirlerimizin son yetmiş yılda başına gelenlerle mi?..

Bu sorulara ve soruların mebdei olan hayrete yol açan ne şehirdir ne de fotoğraf. Onların zaman karşısındaki konur pozisyonları bizi afallatır asıl. Zira şehir zamana tutunur ve onun yüzünde eskiyip yenilenirken fotoğraf zamanla

oynaşır, onun yüzünde atlaya saklanma sıçraya ilerler. Şehrin zamandaki düz yolu, fotoğrafın bir kaybolup bir beliren yolu ile çakışınca minnacık bir zaman kayması yaşanır. Bir anlığına gafil avlanırsınız. Tanıdığımız bir kent manzarasının üstüne, sözgelimi 80 yıl öncesinden bir ayna tutulur ve biz zihnimizde üst üste binen iki görüntüyü bağdaştırmaya çalışırız.

Her bakışta yaşanan bu şaşkınlık âni mikro saniye, saniyeler boyu veya birkaç dakika sürebilir. Nihayet zaman kayması durur, vakit yerli yerine oturur ve biz yıllanmış fotoğrafla bakışmaya başlarız. Bakışmaktır bu, zira biz ona

bakarken fotoğraf da bize bakar. Biz ona anlam yükledikçe o bize bilgi ve duygu yükler. Biz bilgiçliğe başladıkça o bıyık altından güler. Biz safiyane bir tecessüsle baktığımızda fotoğraf, ışığın ve gölgenin içinden işsaata başlar. Zamanın ve insanın şehre yaptıklarını gösterir.

Mesleği, merakı veya görgüsü gereği eski şehir fotoğraflarıyla haşır neşir olanlar, neler duyar, neler... İbret de çıkar o sahnelerden tarihsel akademik malumat da. Kılı kırk yararsın yahut bakıp bakıp efkârlanırsın. Manyetizmasına kapılanlar, o eski şehir sùretlerinin nasıl oyunbaz, nasıl pervasız ve nasıl

Mesleği, merakı veya görgüsü gereği eski şehir fotoğraflarıyla haşır neşir olanlar, neler duyar, neler... İbret de çıkar o sahnelerden tarihsel akademik malumat da.

tok sözlü olduğunu bilir. Fotoğrafların dili çözülmeye görsün bir kere... Hem bütüne hem parçaya dair, kalıcı olana ve geçici olana dair soluk soluğa anlatırlar da anlatırlar...

Yıllanmış şehir fotoğraflarının şehirle ilgili anlattıklarında, acımasız bir doğruluk vardır. Bütünden ve parçadan bahisler açarken; bazen kafamızı bopuz keyfimizi kaçırın, bazen zihnimizi açıp içimizi ısıtan gerçekleri açığa vururlar. Şehir mimarisindeki değişimleri gösterir ve "Vay be nereden nereye!" ünlemiyle bir soluk bırakmamızı beklerler. Poz veren ya da o an objektife yakalanan insanların çeşit çeşit hallerini ifşa eder ve bizden mütebessim karşılıklar isterler. Şehir fotoğraflarının dili bir çözülmeye görsün, bize kendimizle ve kentimizle ilgili gerçekleri bir bir söylerler, o fotoğrafik nesnellikleriyle konuşur da konuşurlar:

"- Bir şehri imar ederken, üzerinde kurulduğu arazinin şartlarını; tepeleri, düzlükleri, akarsuları, yeşil örtüyü dikate alın; topraktan, sudan, ağaçtan ve gökyüzünden kopmayın.

- Bin bir zahmetle sahip olduğunuz evler hayatınızı ferahlatın, kendinizi konforlu beton hücrelere kapatmayın.

- Şehrinizi kocaman, büyüklü bir tablo gibi düşünün; ellerinizle yaptığınız binalar, açtığınız yollar, diktığınız anıtlar, kurduğunuz mahalleler, işlettığınız fab-

rikalar, o tabloda en uygun yeri alsın. Her unsur yerli yerinde dursun, hiçbiri değerini işgal etmesin.

- Ayağınız çamurdan, sırtınız tozdan topraktan kurtulurken, kara kışın çat ayazında eliniz sıcak sudan soğuk suya değmezken, yaz kış yiyeceğiniz, içeceğiniz, yakacağınız hazır ayağınıza gelirken hayatınız da zenginleşsin; sokaklarınızı arabalarınıza değil çocuklarınıza sunun; pencerenizden, bahçenizden, mahallenizden dört mevsimin tadına varın...

- Binlerce yıldır insanların yerleştiği şehirlerin bugünkü sakinleriniz. Sizden sonra da başkaları konup göçecek. Şehrinizi kolay kazanç kapısı yaparsanız, o da size hoş bakmaz. Bütün canlı uzviyetiyle ufkunuzu kapatır, hayatınızı karartır.

- Bakışlar, duruşlar, tavırlar ne kadar da aynı. Zaman geçiyor, yüzler değişiyor, fakat ifadeler devam ediyor. Oturduğunuz mekânlar, giyindiğiniz elbiseler, kullandığınız âletler zamana tâbi; sizin varlığınızda hiç değişmeyen bir şeyler var fakat. İnsanlık hâllerini tanıma bizim işimiz. Gösteriş, tedirginlik, riya, masumiyet, hüznün, neşe... Gözlerinizden tanırsınız sizi; yıkıcılığınızı ve yapıcılığınızı, fenalığınızı ve yüceliğinizi...

Sokaklarınızı arabalarınıza değil çocuklarınıza sunun; pencerenizden, bahçenizden, mahallenizden dört mevsimin tadına varın.

Siz de kendinizi bizde görün isteriz; yapanların, kuranların, ardında eser bırakanların safında yer alın. Dünyaya bırakacağınız şen, hazin, efkârlı, yorgun, lâkayt resimlerde hep bir mevcudiyetinden memnuluk sezilsin...

- Kelimelerin büyüsunü çıkarın aradan bakalım! Sizinle dümdüz konuşalım. Size gösterdiğimiz şehir var ya, bir solukluk devrandı. Derin bir soluk alıp ağır ağır bıraktığınızı farz edin, işte öyle. Söze çevirmeden bakışın o görüntülerle. Kendi dışınızda herkesi katili ilan ettiğiniz maktul işte orada. Sizin büyük çaresizliğinizin kaynağı, sizin küçük tercihleriniz. Bak, bak ve suçu başkalarına hele zamana atılmaktan vazgeç. Biz cinayetin görgü tanığıyız zira. Her şeyi gördük; iyiyi, kötüyü, hoyratı, müşfikî, asilî, yozu, mamuru, enkazı... Siz de görün ve doğruyu, iyiyi, güzeli tartın. Zaman ne güzel bir ölçüdür, sizin aklınız ve vicdanınız ne güzel bir tartıdır."

ŞEHRİN TARİHİNİ TAŞIYAN KONAK: BAYAZIT KONAĞI

MURAT YARIM

19. yüzyılın ortalarından başlayıp Birinci Dünya Savaşı'nın sonuna kadar devam eden süreçte Alman misyonerleri, yardım kuruluşları aracılığıyla Anadolu'nun birçok bölgesinde gayrimüslimlerin yoğun olarak yaşadığı yerlerde faaliyette bulunmuşlardı. Bu faaliyetlerin en önemlilerinden birisini de bu bölgelerde açılan Alman yetimhaneleri olmuştur. Almanlar bu yetimhanelerde Osmanlı topraklarındaki siyasi, ekonomik ve kültürel menfaatleri için çalışacak bireyler yetiştirmeyi amaçlamıştı.

Alman "Hilfsbund" misyoner teşkilatı 1898 yılında Maraş'ta biri kızlara biri erkeklerle mahsus olmak üzere iki yetimhane açmıştır. Müdürlüğünü Pastör Brunnemann'ın yaptığı yetimhanede erkek çocukların kal-

dığı bölüme "Beitshalom" (Barış Evi), kızların kaldığı bölüme de "Bethel" (Cennet) denilmekteydi. Kız yetimhanesinin idaresi Bayan Rohner'in sorumluluğu altındaydı.

Beitshalom erkek yetimhanesi 6 Şubat'ta yaşanan depremde hasar alsa da kısmen ayakta durmaya devam ediyor. Divanlı Mahallesinde yer alan Beitshalom erkek yetimhanesinin binası 1935 yılından beri Sarfakıoğlu ailesinin ikametgahı olarak kullanılıyor.

Bethel kız yetimhanesi ise günümüzde Gazipaşa Mahallesinde "Bayazıt Konağı" olarak bilinen etrafı yüksek taş duvarla örülü, içerisinde iki bağımsız konağın, bir de hamamın olduğu yerdir.

Bethel yetimhanesinin misyonu kız çocuklarını ev hanımı olarak yetiştirmektir. Kız çocuklarına yetimhanenin bünyesinde bulunan eğitim kurumlarında el sanatları ve dokumacılık gibi alanlarda eğitim veriliyordu.

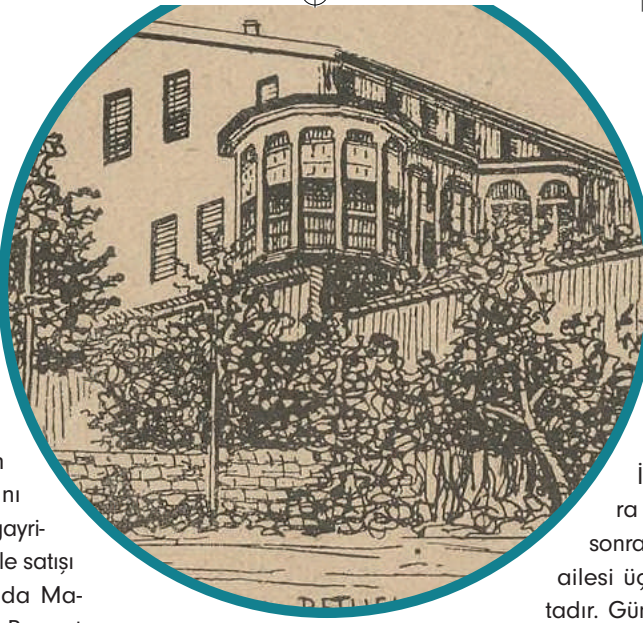
1919'da İngilizlerin Maraş'ı işgalinden sonra, Almanlar misyonlarını Amerikalılara devrederek Türkiye'yi terk etmeye başlamışlardı. Amerikan Yakın Doğu Yardım Heyeti olan NER (Near East Relief) Maraş'taki yetimhanelerin yönetsel ve mali sorumlusu olmuştu. Cumhuriyet'in ilanından sonra Maraş'taki faaliyetlerini sonlandıran Amerikan heyeti şehri terk etti.

29 Aralık 1934 tarihli Tapu Kanunu'nun 3. maddesiyle ait kurumlar ismini taşıdıkları ülkenin gayrimenkulü olarak kabul edildi. Bu kanunun yürürlüğe girmesinden sonra 1935 yılında Maraş'a gelen dönemin Alman devletinin yetkilisi konakların satılacağını duyurdu. Alman misyonuna ait gayrimenkullerin açık artırma usulü ile satışı yapıldı. Yapılan açık artırmada Maraş'ın önde gelen ailelerinden Bayazıt ailesinin mensubu Abdullah Bayazıt 700 altın karşılığında iki binası 40 odası ve bir de hamamı olan konağı satın aldı.

1898 yılında Alman devleti tarafından yapılan Bethel (Cennet) kız yetimhanesi, 1935 yılından itibaren "Bayazıt Konağı" olarak anılmaya başlandı.

İkinci Dünya Savaşı'nda ilan edilen seferberlik emriyle Bayazıt Konağı 7 yıl boyunca kışla olarak kullanılmak üzere Türk Silahlı Kuvvetlerine devredilmiştir. Abdullah Bayazıt'ın oğlu Şevket Bayazıt basına verdiği röportajda bu süreci şu şekilde anlatıyor:

"Kolordu gelince vilayetten bir yazı geldi. '15 gün içerisinde evi askeriye teslim edeceksiniz' dendi. Pederim de o zaman

2. yedek subaylığını yapıyordu Orhan Gazi'de. O geldi burada Küçükçavuşlu'dan iki ev tuttuk. 15 gün içerisinde evi askeriye teslim ettik. Askeriye konağın birini hastane olarak, diğerini de eczane ve istihkam taburu olarak kullandı. O zaman askerlerin ayakkabılarının altında çivi olurdu kolordu burada 7 sene oturdu. 7 yıl asker in kaldığı bir

Alman Yetimhanesi'nde erkek çocukların kaldığı bölüme "Beitshalom" (Barış Evi), kızların kaldığı bölüme de "Bethel" (Cennet) denilmekteydi.

evden ne kadar hayır gelir. Evin en aşağı 100 yıllık ömrü gitti. Ondan sonra da harp bittikten sonra tekrar bize teslim ettiler. Çünkü, seferberlik var, mal senin değil devletin."

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra askerler kışlayı boşalttıktan sonra konaklarına yerleşen Bayazıt ailesi üç kuşaktır burada yaşamaktadır. Günümüzde kullanılmayan halk arasında "Gâvur Hamamı" olarak bilinen Bayazıt Konağı'nın Türk Hamam Mimarisi ile inşa edilen hamamı uzun yıllar Maraşlılara hizmet etmiştir.

Türk Edebiyatının önemli isimleri Yedi Güzel Adam olarak bilinen Maraşlı şair ve yazarlarının hayatını anlatan dizinin çekimlerine de ev sahipliği yaptı. Yedi Güzel Adam dizisi Bayazıt Konağı'nın tanıtımına büyük katkı sağladı. Şehir dışından birçok kişi burayı görmek için geldi.

6 Şubat 2023 tarihinde yaşanan depremde maalesef Bayazıt Konağı da hasar aldı. Konakta yıkım olmasa da tekrar kullanmak için uygun değildi. Temennimiz en kısa zamanda Bayazıt Konağı'nın restore edilip Kahramanmaraş turizmine kazandırılması.

Fotoğraf: Mustafa Sümen

TOPLUMA AÇILAN GÖNÜL KAPISI: KOMŞULUK

 ŞULE KİRİŞÇİ

Komşuluk... İnsanların günlük yaşamlarını şekillendiren, sosyal ve toplumsal bağları güçlendiren, koruyan önemli bir durumdur. Hayatımızdaki yeri bir hayli önemlidir. Fakat yıllar içerisinde komşuluk gittikçe zayıflayan bir değer hâline gelmektedir. Şimdilerde genelde "Nerede o eski komşuluk ilişkileri!" şeklinde yakınmalara denk geliyoruz. O vakit önce eskiye gidelim ve biraz komşuluk nostaljisi yapalım...

Birçok kişinin komşuluk ilişkileri üzerine hatırları bulunur. Tıpkı benim olduğu gibi... Sabahları taş döşeli sokaktaki evimizden çıkıp okula doğru giderken Emine ablanın, "Allah zihin açıklığı ver-

sin kuzum!"; biraz ilerleyince su yeşili renginde boyalı, demir parmaklı pencerenin arkasından her gün "Okula mı gidiin?" diye ısrarla soran, benim de "Bil bakalım bugün önlüğüm ne renk?" diyerek cevapladığım Hatice ninenin, sokağın sonunda her sabah aynı saatte çalı süpürge ile evinin önünü süpüren Meliha teyzenin "Güle güle!" sesleri hâlâ kulaklarımda sanki...

Sokakta oyunlar oynardık. Susadığımızda çoğunluk eve gitmeye üşenir, Leman ablanın kapısını çalardık. O da her seferinde hiç üşenmeden "Al çocuğum, şifa olsun" der, bakır sürahi ile su ve yine bakır sarı kulpu olan küçük bir tas verirdi

bize... O zamanlarda su içmek için illaki eve gitmeniz şart değildir. Komşunuzun kapısını çalsanız da içersiniz o suyu. Hatta daha da ötesi sizin acıktığınızı fark etmişlerse, tutuşturuverirler elinize ekmek arası peynir salatalık, siz daha istemeden... Çünkü o yıllarda mahallenin çocukları sokakta birlikte kardeşçe oynar, birlikte büyürler ve paylaşmayı mahallede öğrenirdi. Oyun arasında bazen de -annemden izinli- mahallenin bakkalından aldığım çikolatayı, bisküviyi babamın ya da dedemin ismini söyler, veresiye defterine yazdırırdım. Şimdi çocuğunuzu gönderin aynı yöntemle alışveriş yaptırın hadi bakalım!

Okuldan eve geldiğimde ya komşulardan biri veya birkaçı bizdedir ya da bizimkiler ordadır. Bu çok hoşuma giderdi. Neden mi? Çünkü simit köftesi ya da kısır vardır. Üzerine de nefis limonlu kek. Bu olay şimdiki "hanımlar günü" nün başlangıcı sayılabilir. Kimi gün sevinçleri paylaşmak kimi gün acıları bölüşmek, kimi günlerde ise işlere yardım etmek için bir araya gelinmiştir...

Eski günlerde komşuluk demek "imece" demektir. Komşular toplanır sırayla herkesin salça, tarhana, kuru, şire gibi kışlık yiyecekler yardımlaşmayla yapılırdı. Bunları yaparken de sohbetler edilir, fikir alışverişleri yapılır, oğlan kız evlendirilirdi. Düğün zamanı çeyiz işlerine, düğün yemeğine yardım edilirdi.

Yufka ekmeğinizi de komşularınızın yardımıyla yapıverirsiniz. Bazıları yufkaları açar, bazıları pişirimini yapar. Tabii, bu arada mis gibi bazlamalar yapılır, ikram edilir, konu komşu, çoluk çocuk kismetli olan herkese... Bana gelince, hanımların cevizden biraz büyük bir yumağı, oklavanın tıkrıtları eşliğinde ekmek tahtasının üzerinde, kocaman incecik yufka haline getirmelerini izlemekten çok keyif alırdım. Tabii, tereyağ sürülmüş, üzerine toz şeker serpilmiş sıcak bazlamayı yemeden asla ayrılmazdım alandan...

Yine o yıllarda "annem bir fiske tuz" istedi demek için komşunun kapısı çalınırdı. Şimdiki gibi internetten sipariş verilmezdi. Sonra o tuzu katarak pişirdiğiniz güzel kokulu yemekten -sosyal medyada paylaşmak yerine- bir tabak komşuya gönderildiği gibi tabak da geri boş gelmezdi. Komşular arasında mutluluklar paylaşıldıkça artar, acılar azalırdı. Böylelikle inşa edilirdi gönülden gönüle köprüler... Hepimizin hayatında istemeyerek de olsa yüreğimizi acıtan, bizi derinden yarala-

O zamanlarda su içmek için illaki eve gitmeniz şart değildir. Komşunuzun kapısını çalsanız da içersiniz o suyu.

yan kederli günlerimiz olmuştur. Böyle zamanlarda bırakın iş-güç yapmayı, başınızı yaslayıp ağlamak isteyeceğiniz bir omuz ararsınız. O omuz bazen bir yakınınız, bazen de birkaç adım ötedeki komşunuz olur. Komşu demek dertlerini anlatabileceğiniz yakın bir dost demektir aynı zamanda o yıllarda... Özetle komşuluk; mekânsal yakınlığa bağlı, ahlaki, güven, mahremiyet, yardımlaşma gibi sosyal, psikolojik ve kültürel boyutları olan, toplumdaki topluma değişim göstermekle birlikte kimi zaman akrabadan daha önemli, bir toplumsal ilişki biçimidir. Komşuluk, aynı zamanda bir bütünün parçası olma ve dayanışma demektir.

Günümüze geldiğimizde komşuluk ilişkileri, geleneksel normlardan farklı bir şekilde evrilmiştir. Korkunç bir hızla gelişen teknoloji, başımızı çevirdiğimiz her yerde dijital dünyanın varlığı, şehirleşme, göçler, hızlı yaşam, yaşam koşullarının ağırlaşmasıyla insanların daha fazla çalışmak zorunda kalması gibi

nedenlerle komşuluk ilişkileri gölgede kalmıştır. Ya da biz gölgede kalmasına izin verdik! Şehirleşme ve apartman kültürünün yaygınlaşmasıyla birlikte aynı binada oturan komşular birbirini daha az tanır, hatta tanımaz hâle geldi.

Bir ülkenin gelişmişlik düzeyinin artması birtakım kolaylıkları beraberinde getirir de, kişileri birbirinden uzaklaştırıyor. Artık komşularımızı tanımak ve onlarla sık sık etkileşimde bulunmak yerine, sosyal medya ve diğer iletişim platformları, insanları fiziksel komşularıyla değil aksine dünyanın dört bir yanındaki diğer insanlarla daha fazla bağlantı kurmaya teşvik etmektedir. Bu durum komşular arasında yüz yüze iletişimin azalmasına ve komşuluk ilişkilerinin daha yüzeysel hâle gelmesine dolayısıyla yalnızlığa neden olmaktadır. 2018'de Davos'ta insanlığı bekleyen üç tehlikeye dikkat çekilmişti. Birincisi ekonomik eşitsizlik, ikincisi iklim değişikliği ve üçüncüsü ise yalnızlık konusuydu.

Görüldüğü üzere tüm dünyada komşuluk ilişkileri hâlâ toplulukların ve insanların yaşamlarında önemli bir rol oynamaktadır. Komşular arasında gerçek anlamda bağlantıların sağlanması ve korunması çok önemlidir. Bu nedenle bu eğilimleri tersine çevirebiliriz. Komşuluk ilişkilerini güçlendirmek, topluluklarımızı daha iyi bir yer hâline getirmek adına öncelikle selamlaşmadan başlayarak -bazen bir "merhaba" bile büyük bir fark yaratabilir- ve en güzel örneğini 6 Şubat Kahramanmaraş depreminde yaşadığımız yardımlaşma kültürümüzü devam ettirerek ilişkilerde iyileştirmeler yapmak mümkündür.

Günümüzde, iyi bir komşunun ne demek olduğunu, hayatımıza nasıl değerler kattığını ancak ona sahip olanlar bilir. Komşuluk aynı zamanda büyük bir aileye sahip olmaktır.

Fotoğraf: Mustafa Sümen

MUSTAFA AYDOĞAN:

**“MARAŞ BİR
COĞRAFYA DEĞİL,
BİR SONSUZLUK
KİSTASIDIR”**

SÖYLEŞİ: ÖMER YALÇINOVA

Maraş benim yol güzergâhımda herhangi bir nokta değil, başlangıç noktasıdır. Talihin bana armağanıdır.

Kahramanmaraş'ın sizde çok özel bir yeri var. Neden böyle? Kahramanmaraş sizce nedir?

Kahramanmaraş'ta doğdum. Ben bir Maraş çocuğuyum. Orası benim yurdum. Çocukluğumun ve gençliğimin yurdu. Latin Amerikalı yazar Jorge Amado'nun "insanın anayurdu çocukluğudur" sözü çok etkileyici ve fazlasıyla isabetli. Benim için de öyle. Anayurdun dışındaki her yer gurbettir. Çocukluğun dışındaki hayat da öyle. İnsan, aslında, büyüdükçe gurbete doğru gider. Büyümek, gurbetin sınırlarından içeri dalmaktır. "Eskiden her şey ne güzeldi" diyen birisi aslında sadece çocukluğundan bahsediyordur. Yoksa şu dünyada güzel olan pek bir şey yok. Duygularımızın kaynağını çocukluğun geniş hayal gücü belirlemiştir. Bence insan varoluşa da çocukluğundan uzanan iple tutunur.

Yola çıkışım Maraş'tan olmasaydı, bugüne değin geçtiğim yolların çoğundan geçmemiş olabilirdim ve bugün bulunduğum yerde olmayabilirdim. Maraş benim yol güzergâhımda herhangi bir nokta değil, başlangıç noktasıdır. Talihin bana armağanıdır.

Uzun süredir Ankara'dasınız. Maraş'tan ne zaman ayrıldınız? Ayrılmadan önceki yıllarınızı merak ediyoruz.

Maraş'tan üniversite okumak için ayrıldım. Dönmemek üzere ayrıldım. Çünkü beni Ankara'ya götüren asıl neden üniversite değil edebiyattı. Fikir ve şiirdi. Bu iki hususun bir büyük şehrin ruhuna ihtiyacı olduğunu düşünüyordum. Öz olarak değil, süreç olarak. Ankara'da Nuri Pakdil ve Cahit Zarifoğlu vardı. *Edebiyat* ve *Mavera* vardı. Bu kişilerin ve bu dergilerin içinde bulunduğu iklime girmek istiyordum. Benim için en büyük hadise bu dergilerin yazarları

arasında yer alabilmektir. Zarifoğlu ile mektuplaşıyorduk. O dönemin birçok genci gibi ben de Zarifoğlu'na mektup yazdım ve mektuplar içinde şiirler gönderdim. Sonra bir gün o şiirlerden birini yayınladı. Ben bir daha mektup yazmadım. Dahası ona cevap vermedim. 16 yaşındaydım ve mahcuptum. Dergide zaman zaman adıma andı. Benden mektup ve şiir beklediğini ifade eden ısrarlı yorumlara yer verdi. Ama yazmaya utandım, cevap vermeyi hadsizlik olarak gördüm galiba. Yanlış ve tuhaf görünebilir bu tutumum ama böyle oldu. Nuri Pakdil bir muamma idi. Anlaşılması güç ama etkileyici bir imge gibiydi benim için. Sezai Karakoç İstanbul'daydı, çok seviyor ve önemsiyordum ama nedense parasız öğrenciliğime Ankara'nın daha çok çare olabileceğine inanmıştım.

Maraş'ta sağım-solum, içim-dışım edebiyattan ibaretti desem abartmış olmam. Bir edebiyat ortamı vardı ve bu ortam bize gerekli heyecanı ve cesareti veriyordu galiba. Bu nedenle Maraş benim için bir yurt olduğu kadar, belki de daha çok fikir ve şiir mekânıydı. Hem lisedeki arkadaşlarımızla hem de okul dışı ama edebî ilgiler bağı ile bağlı olduğumuz arkadaşlarımızla fikir ve şiir çevresinde şekil alan bir hayat biçimimiz olmuştu. Bu anlattıklarımızdan şu sonuç çıkıyor olmalı: Edebiyat, aslında, bir tercih değil bir kaderdir.

Maraş'la edebiyat arasında bir ilişki var mıdır gerçekten? Maraş'tayken edebiyatla ilgilenen arkadaşlarınız var mıydı? O yıllarda Maraş'ta bir edebiyat ortamının olduğu söylenebilir mi?

Önceki soruya verdiğim cevapla bu soruyu da cevaplamış oldum aslında. Benim açımdan tam bir edebiyat ortamı vardı, diyebilirim. Arkadaşlarımız için de aynı

şekildeydi. Bence edebiyat bir ilgiler ve ilişkiler manzumesidir. Hem ilgi hem de ilişkinin birlikte var olduğu duruma "ortam" diyoruz. Edebiyat bir ilgi diriliği ve gerilimiştir ve bir ilişki biçimine mecbur kılar insanı. Yazdığınız şiiri tartışacağınız/göstereceğiniz, kavgasını yapacağınız muhataplarınızın olması gerekir. Ortam buradan doğar.

Birkaç gazete vardı ve o gazetelerin kültür sayfalarında yazıyorduk. Yazdıklarımızın bir yankısı olduğunu hatırlıyorum. Eleştiri veya övgüler duyardık. Sonradan öğrendim ki o gazetelerin o sayfaları bize N.Pakdil'den, C. Zarifoğlu'ndan mirasmış. Bizden önce de onlar o sayfalarda yazılar yazmışlar.

Çocuk Bahçesi, bir buluşma mekânıydı. Trabzon Caddesi de üçlü, dörtlü hatta daha kalabalık bir grup hâlinde baştan sona yürünen ve edebiyat konuşulan bir caddeydi. Bu caddenin benim hatıramdaki en büyük izi grup halindeki yürüyüşlerimiz ve tartışmalarımızdır. Bir caddenin edebiyat yönünden hatıradaki kalmış olması ilginç bir durum olmalı.

Lise yıllarında hangi kitapları okudunuz? Maraş'ta kitaba ulaşmak o yıllarda mümkün müydü? En çok etkilediğiniz şairler kimdi?

Kütüphaneden ödünç kitap alıyorduk. Cumhuriyetin ilk dönem yazarlarını böyle okudum. Nuri Pakdil'in *Edebiyat* dergisine aboneydim. *Mavera* dergisini param oldukça alıyordum. *Diriliş* dergisini pek hatırlamıyorum, ya yayınına ara vermişti ya da Maraş'a gelmiyordu o yıllarda. Ama Sezai Karakoç'un neredeyse o güne değin yayımlanmış bütün kitaplarını almış olmalıyım.

Rahmetli Yaşar Alparslan Hocanın (ki Kur'an hocamızdı) okulun bir odasını kitapçı şeklinde çalıştırması ve o günün önemli kitaplarını bu odada satışa sunması bizim için büyük bir imkândı. Oradan epey kitap aldım. Mesela Sezai Karakoç'un kitaplarını Yaşar Alparslan Hocanın sağladığı bu imkân vesilesiyle edindim. Babamdan tevariüs eden tasavvuf ilgin ve sevgim birçok mutasavvıfı okumama neden oldu o yıllarda. Özellikle büyük şair ve mutasavvıf Eşrefoğlu Rumi'yi.

Popüler olan kimi kitaplar da vardı okuduklarımız arasında. *Huzur Sokağı*, mese-la. Bir diğeri *Sürgün Öğretmen*. Çöplüklerden yiyecek toplayarak hayatını idame ettiren Brezilyalı zenci kadın Carolina Maria de Jesus'un hatıralarının yer aldığı *Çöplük* kitabı beni çok etkilemişti. Yazarı bir edebiyatçı olmamasına rağmen çok popüler olmuş ve dünyada milyonlarca satmış bir kitap. Abdurrahim Karakoç'un *Vur Emri* kitabı da o yıllarda epey popü-

lerdi. Şiir tarzı olarak bize uzak olmasına rağmen A. Karakoç'un bu kitabını epey okudum o yıllarda. Farklı gelirdi bana.

Şiir bende üç ayak üzerinde kendine yön bulmuştur: Sezai Karakoç, Cahit Zarifoğlu ve M. Akif Ersoy. İlginçtir mesela Necip Fazıl yoktur bende. Başlangıç olarak yani... Necip Fazıl şiiriyle temasım bir belirsizliktir. Gidip gelmişimdir, kapatıp açmışımdır. Kulaklarımızın dibinde acayip büyük bir yankıydı ve bu yankı bazen çok yoruyordu. Kitlelerin Necip Fazıl sevdasında şiirin şiiriyetinden çok ideolojik sınıflaşmanın getirdiği ölüm kalım mücadelesinin rengi vardı. Bu durum galiba N. Fazıl şiiriyle arama girdi ve bizi de daha çok mücadeleye kısmıyla ilgilendirdi. Belki de sadece bende böyle oldu, bilemiyorum.

Maraş'ta dergicilik faaliyetiniz de oldu. Hangi dergileri çıkardınız veya hangilerinin yayın kurulunda bulundunuz?
Esra Yazıları adlı bir dergi çıkardık. Kuze-

nim Feramuz Aydoğan ile Nedim Ali'nin (Daha sonra *İkinci Yazıları* dergisini çıkardı) önderliğinde çıkmıştı. Nedim Ali derginin maddi kısmını karşılıyordu. Tek başına. Bir çaydanlık atölyesi açmıştı Maraş'ta ve çoğumuz o atölyeye uğradık. İçimizde maddi durumu en iyi olan oydu. Hatta tek iyi olan oydu. Nedim Ali aşırı cömert bir adamdı, gerekirse bütün parasını edebiyata ve dergiye harcamakta bir sakınca görmüyordu. Sonra o atölye battı zaten.

Esra Yazıları bizim kuşağın dergisi oldu. Ses getiren bir dergi olmuştu. 1981 yılında çıkmıştı ve dördüncü sayı sonunda kapandı. 1980 darbesinin devam eden baskıları vardı. Feramuz, bir seferinde, askerlerin kendisine "esra' ne demek, niçin böyle bir isim koydunuz?" diye sorduklarını ve sorguya çektiklerini anlatmıştı. Derginin isminden korkmuşlar yani. Tuhaf. Derginin kapanışında Nuri Pakdil'in de etkisi olduğunu hatırlıyorum.

Maraş. 1979. Bir tiyatro salonu. Sağdan sola Feramuz Aydoğan, Mevlana İdris Zengin, Mustafa Aydoğan, Mustafa Yılmaz.

Nuri Pakdil bir muamma idi. Anlaşılması güç ama etkileyici bir imge gibiydi benim için.

Nedim Ali aşırı cömert bir adamdı, gerekirse bütün parasını edebiyata ve dergiye harcamakta bir sakınca görmüyordu.

Bir mektup göndermişti ve bu mektup askeri darbenin baskılarından doğan/doğacak olan sıkıntılara meydan vermemek için derginin kapatılması gerektiğine ilişkin keskin ifadeler içeriyordu. Pakdil'in bu isteğine (dahası, kesin emrine) çok üzülmüş ve bozulmuşuk. Dergiyi çıkarmaya devam edip etmemeyi epey tartıştık ama gelecek tepkilerden çekinerek yayınına son verdik.

Şiirinize ne kadar yansdı Maraş?

Şiirim varlığını Maraş'ta doğmuş olmama borçludur, diyebilirim. Bazılarında tuhaf gelebilir bu ifade ama böyle. Maraş ile şiirim arasındaki en sıkı bağ ve yansıma budur. İşin bir de şu yanı var tabii: Maraş, anlamını bende şiir vesilesiyle yeniden bulmuştur.

Maraş'a hep dönüp dönüp baktım. Cam misketlerin oyun esnasında birbirine değişmesinden doğan şıkkırtı benzeri bir ses aramızdan hiç eksik olmadı. Çoğu çocuğun hatırası arasında yer alır bu ses. Birbirimizin ruhuna hep dokunup durduk

ve orada bu sesi hep duyduk. Maraş, hüznün ve sevinç sarmalıdır bende. Hangisinin daha derin ve keskin olduğunu tarif etmek zor. Maraş'a saygı ve hürmet duymadan yaşamak imkânsızdır ama ruhunuzun birleştiği mekânla olan ilişki, saygıdan ve hürmetten daha ileri bir şeyi talep eder. Maraş bende bir coğrafya olarak değil, bir sonsuzluk kıstası olarak vardır. Şiirime yansıması da böyle olmuştur diye düşünüyorum.

Rüyalarınızda Maraş'ı görüyor musunuz? Gördüğünüz Maraş hangi yıllara ait?

Rüyamda gördüğümü hatırlamıyorum. Önceleri belki görmüşümdür ama rüyalar çabucak unutulur, biliyorsun. Şöyle demek lazım galiba: Maraş bana rüyalar armağan etmiştir.

Depremden sonra Maraş'a geldiniz mi? Deprem öncesinde birlikte gezmiştik Kapalı Çarşı'yı, Kurtuluş, Divanlı ve Kayabaşı mahallelerini. Maraş'ın son yıllardaki

hâliyle sizin öğrencilik yıllarınızdaki hali arasında ne gibi farklar var?

Deprem sonrası görmedim Maraş'ı henüz. Büyük farklar olduğunu sanıyorum. Özellikle Trabzon Caddesi ve civarının uğradığı kayıp hafızamdaki birçok görüntüyü silmiş görünüyor. Depremler dramatiktir. Acıklı olmaktan daha fazla ve daha büyük bir hadisedir. Depremin acı vermesi yok etme formundadır çünkü.

Şimdilerde neler yapıyorsunuz? Yayımlamayı düşündüğünüz yeni bir kitap dosyası var mı?

Sadeimge.com'da yazıyorum. Arkadaşlarla bu siteyi kurduk. Üç yıldır aksamadan devam ediyor. Çok önemsiyorum. Bu siteye yazmaya başlayan ve devam eden birçok genç arkadaş var.

Yayınlanmayı bekleyen yeni dosyalar var tabii. Ayrıca mevcut kitapların neredeyse tamamının baskısı tükendi. Bakalım, neler olacak.

evelāhir

AHMET DOĞAN İLBEY

Bir Uç Beyi

- DÜNYA GURBETİNDE İÇİMİZ SIZLIYOR
- AHMET ABİ ALEYHİNE BİR YAZI
 - DİLİM ŞİŞTİ AĞABEY!
 - DOSTLUK HAKKI İÇİN

Ferhat Ağça, Mehmet Yaşar,
Fazlı Bayram, Ahmet Doğan İlbey.

DÜNYA GURBETİNDE İÇİMİZ SIZLIYOR

 BİLGE DOĞAN

*Yetişmemde büyük emeği olan
fikir ve irfan ehli babam için...*

Ahmet Doğan İlbey, şehrin önde gelen, sevilen, sayılan bir büyüğüdü; yüreği yanında, fikir ve irfan ehli bir gönül dostuydu. Büyük, küçük demeden gönüller fetheden muhkem bir şahsiyetti. Kadim bir şehir olan Kahramanmaraş'ın hafızasıydı. Alperen ruhu taşıyan bir dervişti. Anadolu ruhunu tüm hayatına sindirmiş bir erdi. Bu durumu,

hayatının her cephesinde görmek mümkündü. Tek bir ayakkabısı olmuştu ömrü boyunca, tek lüksü sarma sigarasıydı, ikinci ceketi oluşu da titizliğindendi.

Yazılarıyla toplumun hafızası ve dili olan, "diriliş" timsali yazarın önünde ihtiramla eğiliyor ve selam duruyoruz. Onun her hâli ve hareketi topluma nasihattti. Onun âlemine

adım atıp dostperestliğine şahit olanlar, bu manevî iklimde yıllarca bahtiyarlığa ulaşmıştı. Sadece dostlarını ve ailesini değil; marketin çırağının, berberin, sanayideki emektar ustasının, fatura yatırdığı dükkân çalışanının, komşunun, çocukların, elinin ulaştığı herkesin gönlünde taht kurmuştu. "Ahmet abisiz" kaldık diye gözü yaşlı kal-

mişti şehir sakinleri. Değişen ve yozlaşan çağda nadir kimselerin sahip olduğu bir inceliğe sahipti.

Şehrinin sevdalısıydı. Deprem gecesi vefatından önce son gönderdiği yazı da bunun nişanesiydi, "Maraşlı atalarımın vatan ve mukaddesatına bağlılığında, başka toplumlarda görülmeyen ve insanın hücrelerine kadar sirayet eden müthiş bir şuur ve şevk vardı". Ahmet Doğan İlbey'in Maraş'ını anlatmak sayfalara sığmaz.

Dostları, dükkân, türküler, kitaplar, hüzün, çay, malayani olmayan sohbet onun gıdasıydı. Maneviyatını ve dostluk aşkını diri tutan "usta" ve "üstat" diye sınıflandırdığı yazarlar ve kitapları da irfanımızı, dil coğrafyamızı ve zâtını kuşatıyordu.

Kendi tabiriyle otuzlu yaşlarında bazı dostlarını tanımişti ve ikinci bir hayata başlamıştı, o kadar ki ömrünü "milattan önce/milattan sonra" diye ayırırdı. Dertlerinin dermanını okuyup yazmak-

ta bulmuştu. "Maveraî bir hüzün" ile hep yazdı ve okudu. Gürleyen topları yoktu fakat dostâne yazılar kaleminde neşvünema buldu. Âmâ üstadı Cemil Meriç'in sözü onun hayatını özetler, "İnsanlar kıyıcıydılar kitaplara kaçtım; kelimelerle munisleştirmek istedim düşünman bir dünyayı". Ondan geriye kalan kelimeler, dostları ve sevenlerinin acılarına teselli, yaralarına ilaç; milletimizin töresi, inançları, din-i mübinin gür sesi, gözyaşı, varoluş hikâyemiz ve gönüllerin tesellisidir. Kirlî bir çağa mukavemetli durabilmek için dostlarına, kitaplarına, okumaya ve yazmaya sığındı. Üzerine bastığı toprağı vatan bilen bir vakarla yaşadı ve öylece göçtü.

Yazarın çeşitli dergi ve gazetelerde yayımlanan yazıları, yerel yayınlar tarafından basılmış olup sekiz adettir. İlk kitabı *Bir Hüzünkârın Tahrîr Defteri* (Gümüşoba Yayınları 2000), *Bir Hüzünkârın Ömür Defteri* (Fikirteknesi Yayınları 2014), *Kemalist Cumhuriyetin Zulümleri* (Fikirteknesi Yayınları 2014), *Cumhuriyetin Karanlık Yılları* (Fikirteknesi Yayınları 2014), *Müslüman Doğulu'nun Derûnu*

(Fikirteknesi Yayınları 2014), *Aldatan Cumhuriyet* (Fikirteknesi Yayınları 2014), *Millet Üstüne Düşünceler* (Fikirteknesi Yayınları 2014), *Dil Kapısı'nda Yazılanlar* (Fikirteknesi Yayınları 2014).

Şehâdetin en yüce makamlarında eli her dâim üzerimizde olacak yazarmızı muhabbetle anıyoruz. Hikâyelerimizi kaybetmekten korktuğumuz deprem felâketinden sonra abide şahsiyetleri yaşatmak şehrin vefa borcudur. Ahmet Doğan İlbey, Sonsuzluk Kervanı peşinde vatanı aslîsine döndü. Anadolu'nun üzerinde tüllenen hüznünden bir seher yeli esintisi kaldı. Biz işte onu terennüm ediyoruz.

Ahmet Doğan İlbey, büyük, küçük demeden gönüller fetheden muhkem bir şahsiyetti.

ahmet

abi

aleyhine

bir yazı

MEHMET RAŞİT KÜÇÜKKÜRTÜL

“bu fakir, mazlum bir fikir işçisidir”

ahmet abi'nin hayatında iki üstadı vardı: “âmâ üstadım” dediği cemil meriç ve “necip üstadım” dediği necip fâzıl kısakürek. “usta” diye andığı başka fikir adamlarını, yazarları da göz önüne alırsak onun dünyasında muhtemelen bir meratip hâlinde “üstad”lar ve “usta”lar vardı. taşrada kabına sığmaz, doğduğu çevrenin kalıplarıyla yetinmez bir gencin ruhunu

zengin ufuklara açacak cerbeze hiç kuşkusuz necip fâzıl kısakürek'te de cemil meriç'te de vardır. ahmet abi'nin kendi meşrebiyle olmasa bile kendi kaderiyle müşterek çizgiler bulunduğu bu isimleri üstad saymasını anlayabiliyoruz. “insanlar kıyıcıydılar kitaplara kaçtım” diyen cemil meriç'in kaderinden bir pay, ahmet abi'de de vardı: kitaplarda bulunduğuyla gündelik hayatta karşılaştığı, te-

“aleyh bize şifadır”
 diyen ahmet abi'nin
 fikir dükkânına
 bağlılığında
 benzerlerine
 menkıbelerde
 rastladığımız
 dervişâne bir hâl
 vardır.

fekkür âleminde demleyip özlediği dünyayla odasının kapısını açtıktan sonra yüz yüze gelmeye başladığı gerçeklik arasındaki mesafenin buruk hüznünü daima hissetmiştir. necip üstadı gibi aristokratik bir tarafı da vardır. adı konmamış bir intizam, bir ahenk, bir estetik arayışı (ve elbette bulamayışı!) gündelik hayatındaki örtük kaygının sebeplerinden biriydi. bakarsınız necip üstadı lokantada karşısındaki osman yüksel'in çatal düşürmesinden, mahkemeye giderken beraberindeki gençlerin kılıksızlığından rahatsız olur. ahmet abi de gençlerin mendilsizliğinden “camide nasıl abdest alıyorsunuz efendi?” diyerek, meclis hâlindeyken bir kişinin yanında oturanla muhaveresinden

“ziyaretçi görüşü yasak efendim!” diyerek rahatsız olur. onun bu tavırları bize de “aleyh verme” imkânı açardı. saçının daima taralı muntazam olduğunu, tıraşının hiç gelmediğini, karavanayı hiç kaçırmadığını, çayının daima üç şekerli olduğunu (kan şekerinin düşmesinden mustarıpti!), konforuna düşkün olduğunu öne sürer ve kendisiyle fikir mücadelesine çıkılamayacağını iddia ederdik.

ahmet abi, âmâ üstadının modernleşme devrimizin muhasebesine girişmiş cerbezeli üslûbundan ve geliştirdiği tenkitlerden istifade etmiş ve fikir dünyasını iki üç asırlık batıcı/frenk-perest kampa karşı kurmuştu. onun dünyasının ana çizgilerinden birisi buydu. gündelik bir meseleyi açıklamak

için kelime seçerken de zihninde bu ana çizgi işlerdi; türk tarihinin köşe taşı bir fikrî meseleyi tahlile girerirken de yine fikir tezgâhında bu ana çizgi işlerdi. ona göre, modernlik vakası türkiye’de bir zihniyet ve kültür yarılmasına sebep olmuştu. batıcı/frenk-perest cephenin tahribatına teslim olmak, türkiye’nin tarihten getirdiği mükteşebatını inkâr etmek ve millî varlığı yok olma tehlikesine düşürmekti. ahmet abi, necip üstadının ortaya koyduğu çerçeve içerisinde bir aksiyon fikrini, kendi tefekkür dünyanın bir diğer ana çizgisi olarak tayin etmişti. ona göre tek parti devrinde şekillenen siyaset ve cemiyet anlayışı, batıcı/frenk-perest cephenin bir tezahürüydü. necip üstadının tek

parti devri anlayışına razı olmayan aksiyonundan ilham alarak kendisi de gelişen yeni devri tahlil etmeye gayret ederdi.

ahmet abi'nin "üstad"larından, "usta"larından daha yukarıda ise "bir hocam" vardı. buradaki "bir hocam"ı izah etmek ise hayli meşakkatli bir iştir çünkü "mânası üç cilt" tutar!

"fikir dükkânındayız, mağaramızdayız. siz neredesiniz?"

ahmet abi her daim "hâl üzereyiz, fikir üzereyiz" der ve öyledir. hep oradadır. orası dükkândır, fikir dükkânı. muştular, sevinçler sürûrlar ile bir doğum haberi gelir, ahmet abi'nin oğlu kızı olur, torunu olur ama o sonra yine dükkâna gelir. pek mahzûn, ke-

derli tonlamalarla cenaze haberi gelir. ahmet abi, taziye yerinden kalkar yine dükkâna gelir. mevsimler bırakmaz, maraş'ın deli poyrazı coşup da deli sindirir minare devirir ama ahmet abi yine dükkâna gelir. çarşıya iner "cıncık kırığı soğuklar"da ve dükkâncıları arar "ben dükkân kapısındaım, siz neredesiniz?" der. adana'nın nemli sıcakları sanki maraş'a iltica etmiş gibi şehrin üstüne çökmüştür ama ahmet abi alnında mendiliyle dükkânda "herkesi göreceği ve duyacağı" yerine oturur. her ne kadar "efendim dükkânımızda protokol yoktur, yerimiz numaralı değildir" dese de kendi yerine yerleşmiştir. salgın hastalık çıkar, ahali covid-19'dan kaçır. fakat ahmet abi cüzdanının köşesinden

eskimiş iğne kartını bulup çıkarıp polise "efendim, benim her gün dodex yaptırmam gerek!" diye uzatır ve "hurdalıkta" fikir dükkânını kurmaya gelir. kronik hastalığını, 65 yaş üstü olmasını hatırlatıp temkine dâvet eden dostlarına ise "beni alıkoymayın efendiler, ben kumarcıyım. kumar masası nerede kurulursa ben oradayım!" nüktesiyle mukabele eder.

ahmet abi'nin fikir dükkânına sadâkâtı nereden gelir? biz onun sıdk ile bağlı olduğu şeyi aramızda nükteyle bayram, cenaze dinlemeyen avcılara; polisin murahebesine aldırmayan kumar tutkunlarına, evlâd ü iyâli göze göstermeyen mırıtkıların iptilasına teşbih ederiz. onun yüzünde açacak bir tebessüme râm olmuş

ahmet abi
her daim
"hâl üzereyiz,
fikir üzereyiz"
der ve
öyledir. hep
oradadır.

**ahmet abi'yi
teyakkuz
hâlinde yaşatan
duygulardan birisi
mahviyettir.**

dostları için gıda mesabesinde olan bu nükteler, bugün acıya evirilmiş bir hüzün menbaıdır. işin hakikatine bakılsa, aslında bunun arkasında tasavvufî bir neşve, bir duyuş vardır. "aleyh bize şifadır" diyen ahmet abi'nin fikir dükkânına bağlılığında benzerlerine menkıbelerde rastladığımız dervişâne bir hâl vardır. aslında maraş, ahmet abi'nin hâline yabancı sayılmaz. mürşidi âbid efendi'nin ayak sesini dinlemek için teheccüd vakti kalkıp mürşidinin evinin dibine giden müridin hâli vardır onda. mayın döşenmiş hudutları parçalanmış ayaklarıyla geçip mürşidinin köyüne varmazsa ebedî saadete kavuşmaktan mahrum kalacağını düşünen müridin hâlinde bir hisse vardır onda. fikir dükkânına gelecektir, gelmek zorundadır. dünyanın kirini, tozunu dışarıda bırakıp fikir meclisine oturacaktır. dünyanın ahvâli değişip durmaktadır. çarşı bir gün o hâlde, bir gün bu hâldedir. gelimli gidimli dünyanın uğrak vereni tükenmez. işsizlik, yoksulluk, evlilik, askerî darbe, ekonomik bunalım, gurbete çıkmak, hapse düşmek... her gün doğumu yeryüzünü yeniden kurmaktadır. hiçbir hâl, fikir dükkânından geri koymaya sebep olamaz, olmamalıdır. çünkü dostun sözünde şifa vardır. gözü dostun yüzündedir. dostun

Soldan ikinci: Faruk Sümer.

yüzünün bittiği yerde çöl başlar. dosta gelmek, gelip geçici dünyanın değersiz gam ü kederinden kurtulmak için şarttır. o dostun sunduğu şarap, şifadır. hakikat şaraptadır. "herkes kendi menkıbesini yaşar" sözüyle hafızamızın en derin yerine yerleşmiş ahmet abi'nin de menkıbesi işte böyledir.

"hatıra olmasın!"

ahmet abi'yi teyakkuz hâlinde yaşatan duygulardan birisi mah-

viyettir. bu duygu, iç dünyasında örüle örüle, tefekkürle bir tavra, bir üslûba giderek bir hayat görüşüne dönmüştür. mahviyetkârlığın, dilhânesinde merkeze yerleşmesinden ötürü dilinden buna işaret eden birçok sözler dökülür. bunların bazısı kalıplaşmış, mükerreren dilden bir zikir gibi dökülür olmuştur. mesela "ben demekten allah'a sığırım" sözü bir bağlaç gibi olmuştur ahmet abi'nin dilinde. sohbet esnasında mevzu öyle bir kıvama gelmiştir ki ahmet

abi sözünü anlaşılır kılmak için kendinden, hayatından bir misâl getirmek durumunda kalmıştır. işte böylesi durumlarda "ben demekten allah'a sığınırım" bağlacı devreye girer. fakat baştaki bu sığınma yeterli görülmez, nefsin hücumu bir nefesten diğerine sezdirmeden gerçekleşebilir. binaenaleyh, âgâh kalmak zarurettiler ve mevzu bağlanırken yine mahviyetkârlığın bir numunesi görülür: "şahsî meseleye girdik, kusura bakmayın", "gâye hatıra değil,

dönemin bir fotoğrafını vermek için anlattım", "bağışlayasınız, çokça konuştum"...

ahmet abi "herkesin hatırası azizdir", "herkes kendi menkıbesini yaşar aziz dost" sözleriyle bilirse de kendisi hatıralarını anlatmaktan çekinirdi. "hatıra olmasın!" sözüyle girdiği hatıralarıyla nefsi bir hâle, tavra düşmekten korkardı. bundan ötürü hatıralarının muhakak (diğer her sözü gibi) sebebi, bağlamı olurdu. kendi hatıralarını

dosta gelmek, gelip geçici dünyanın değersiz gam ü kederinden kurtulmak için şarttır.

anlatmaya yanaşmadığı nispette, dostlarının -bilhassa gençlerin- hatıralarını anlatmalarını talep eder, buna âdetâ zorlardı. ahmet abi'ye hatıra anlattırmak hem çok zordu, hem çok kolaydı. kolaylık şuradaydı: kimseyi gücendirmek, kimsenin kalbini kırmak istemezdi. zorluk ise mahviyetkâr oluşunda, kendinden bahsetmekten içtinap etmesindeydi. bu yüzden ahmet abi'yi tahrik etmek veya "etmeyin, benim yüreğim yufka" imdadına müracaat edecek derecede acıştırmak gerekirdi.

"türküler bir sızı"

tek bir kelimeyle ahmet abi anlatılmak istense herhâlde bu kelime "türkü" olacaktır. "hayat bir sızı, dükkân bir sızı, çay bir sızı, fikir bir sızı, yazı ve şiir bir sızı, yürek bir sızı, dost bir sızı, türkiye ve türk milleti bir sızı, velhâsıl türkü bir sızı" diyen ahmet abi... ahmet abi, şu ölümlü dünyadan bir türkü olmuş havalanmış, turnalar katarına katılmış ahiret yurduna uçmuştur. her daim türkülerle hatırlanmak isteyen ahmet abi'yi anlatan bir yazının türküyü hitama ermesi vaciptir. yârân-ı dükkânın sızısı ahmet abi'yi "hocamla müşterek türkümüz" dediği türkünün sözleriyle hatırlarız:

dünyada tükenmez murat var imiş ne alanı gördüm ne murat gördüm meşakkatin adın murat koymuşlar dünyada ne lezzet ne bir tat gördüm

DİLİM ŞİŞTİ AĞABEY!

EMRE BİRSEN

Ahmet ağabeyle ne zaman müşerref olduğumu inanın hatırlamıyorum, çok da önemli değil zaten. Aynı dertlerle hemhal olduğumuz tüm muhibban gibi elest bezminde tanışmışızdır muhtemelen... Bu mübarek adamla en son zelzeleden birkaç hafta önce dükkânda hemdem olmuştum. Etrafında her zaman kıymet verdiği dava yoldaşımız olan gençler, yanı sıra tercümanı Ferhat Ağca ve türküdarı Fazlı Bayram da vardı. (Onlar da ağabey gibi zelzelede şehadeten dünyadan göç eyledi.) Ahmet ağabey o gün bana, bir süreden beri memuriyetim dolayısıyla bulunduğum şehirden ötürü "Uşak uçbeyi gelmiş, onu dinleyelim." diye hitap etmişti.

Yine mevzu medeniyet tasavvuru ve insan olma şuuruydu. Büyüklerimizden öğrendiğimiz ne varsa onlar üzerine konuşuyorduk. Zira Ahmet ağabey hem yazdıklarında hem muhaverelerinde her daim bizi biz yapan değerleri ve evliyauallahın hikmetli hayatlarından imal ettiği müktesebatı görünmez bir aşya çevirip damarlarımıza zerk eden bir gönül tabiiydi. Her zaman "Ben bir şehir münzevisiyim." der ve ruhuna sirayet eden haliyle dildaş dediği ahabının ruhuna şifa verirdi. İhtiyarlığından mütevellit her ademoğlu gibi onda da birtakım rahatsızlıklar vuku bulmuştu. Kulağındaki rahatsızlığı

sebebiyle cennet gençlerinden Ferhat Ağca'yı kendisine tercüman yapmıştı. Ağır işittiği için Ferhat bizim konuştuğlarımızı yüksek sesle ona aktarırdı. Kendisiyle aynı medeniyet derdine düşmüş ademoğluyula hemhal ve hemdem olur, aziz milletimizin medeniyet geleneğinden haberdar olmayan, suretindeki insanlığı siretine nakşedememiş kişilerden de o derece irak dururdu.

Nezaket ve zarafetiyle eski demlerden gelmiş bir payitaht müslümanıydı o. Zatından bahsederken edeb gereği hep "fakir" diye bahseder, iştirak edemediğimiz bir fikri sadır olursa

da “nefsi değil ha, fikrî fikrî” derdi. Yaşadığımız her zorlukta her sıkıntıda dervişane bir teslimiyet gösterir, şikâyet etmez ve kalbi sürurla rıza ve kanaat kapısının eşiğinde sükutla niyaz ederdi. Kimle ne sebeple olsun temas etmişse hiçbirini unutmaz ve vefa şuurunu bizatihi zatında yaşardı.

Kendisinin her şeyi fikir dükkânındaki dostlarıydı. Bu zevat ise dükkânı ayakta tutan manevi sütunlar gibiydi. Ali Yurtgezen hocam, Muzaffer Gözükara hocam, İsmail Göktürk emmim ve diğer büyüklerimiz... Şehrimizde gurebanın ve fukaranın yaşadığı muhitlerde ne cevahir var onları bulur ve hayatlarına temas ederdi.

Bir de Ahmet ağabey türkü dinletmeyi belletmişti bize zira türküler, bin yıllık medeniyet irfanını anlatırdı. Türkü dinlerken adeta vecde gelir öyle dinlerdi. Nice ozanlardan, aşıklardan, hak ve hakikat dostlarından zevatı bize türkülerle tanıttırdı. Bizler geceleri uyurken o kaimdi; gönül dostlarıyla kendi âleminde ne ahval yaşıyordu bunu Hakk Teâlâ bilir. Âmâ üstadım

dediği Cemil Meriç gibi “İnsanlar kıyıcıydılar, kitaplara kaçtım.” der, kapitalizm ve modernizmin ortasında bir derviş gibi yaşardı. Maraş’ta mukim olan dostlarımız enkaz başında ondan haber beklerden biz gurbetteki dostları telefonla bir haber bekliyorduk. Enkaz başında hüznü ümidin imtizacı bir ruh hâliyle beklerken nihayetinde kumandanımızın vefat haberini aldık. Bu halde ise Ali hocamın irfanı hepimiz için bir mikyas olmuştu. Onun yazdıkları ve hâliyle bize aktardıklarıyla ve ondan alabildiklerimiz kadarıyla acı da olsa sinemize çektik yaşananları.

Dünyalık koşuşturmalara kapıldığımız bir zaman, bir zelzele ile her şeyimiz yer ile yeksan oldu. Nice dostumuz öte aleme hicret etti. Bu koşturma içinde unutulmuş medeniyet değerlerinin hatırlanması için hayat nasıl da durdu. Ümit ve niyaz ederim ki bu değerlerimiz yeniden ihya ve inşa olur.

Ahmet ağabeyin ikâmet ettiği binanın enkazı kaldırılırken kitapları tarumar olmuştu. Kitaplara ve ilme ne kadar

değer verdiğini bilenler gözyaşını tutamadı, hâlâ da tutamıyor. Onun kitaplarının dağıldığı gibi biz de dağıldık.

Bana, “Dostluğun pirleri senden razı olsun” derdi. Ahmet ağabey, dostluğu ve ulvi hasletleri gönlümüze nakşetmişti. Onun dostluğa ve medeniyete olan hassasiyeti bize miras kaldı. Hatıratı bakiye kaldı.

Hüzün ki kaldı bize. Kendisinin ifadeyle “Ulvi hüznün” kaldı bakiye... “Türkülerle de hüznümüz Allah’adır bizim”. Yazılarında her daim kullandığı bu ifade, ağabeyi mükemmelen tarif eden cümledir. “Bin miligramlık” türkülerini sevdi o. Hüznüyle yaşadığı hüznüyle göçtü alemde. Fakire dili şiştiğinde “Gelin gönül hanemize” derdi. Ah be Ahmet ağabey dilim ne kadar şişti bir bilsen!

Mahşerde aynı yerde olmak ümidiyle Allah’a ismarladık ağabey!

Hakkımız varsa helal olsun. Tereddüdüm yok ki şimdi çok sevdiğin evliyaullahın yanındasın. Senin bana dediğin gibi dostluğun pirleri senden razı olsun.

Ahmet ağabey her daim bizi biz yapan değerleri görünmez bir aşuya çevirip damarlarımıza zerk eden bir gönül tabibiydi.

Ahmet Doğan İlbey,
İsmail Gökürk,
Ali Yurtgezen,
Ferhat Ağca.

Onu, tanıştığımız ilk günden
göçtüğü güne kadar, gönlüyle
de dostlarına hep sâde, hep
dingin, hep dupduru ve tertemiz
akarken gördüm.

DOSTLUK HAKKI İÇİN

 DÜNDAR KÖK

Onu hep sâde, hep dingin, hep dupdu-ru ve tertemiz akarken gördüm...

1997 baharında, on yılın sonunda dönüp geldiğim memleketimde, "Ruhumun Evvel Yazıları" nı ararken bir "dükkân" içre bulduğum, âhı adında gizli muhterem ağabeyim, size yazılmış, yazılacak onca güzel şiir, onca sıkı yazı arasında ünlemem, sadece bana "dostluk hakkı" nızı helâl etmeniz niyâziyledir.

Her derneği çekip çeviren, cevâl, konuşkan, hareketli, harâretli, illâ görünür, alkışlanır faaliyetler planlayan, yapan, eğer dernek bürosu bir iş hanındaysa meselâ, üst kata hızlı adımlarla çıkarken bir yandan işhanı esnafıyla şakalaşırken, bir yandan bodrumdaki çaycıya eliyle zafer işareti çakan, iddialı birileri mutlaka vardır. Sizinle mülâki olduktan sonra üç tam yılının gece ve gündüzüyle beraber geçeceği İsmail Göktürk ağabeyim ve Mehmet Yılmaz kardeşimden, "Akşamüstü derneğe gidelim, Ahmet ağabey de daireden çıkınca oraya gelecek" teklifi geldiğinde, Allah var, zihnimde bildik dernekçi

bir zat fotoğrafı belirmişti. Ama tanıştığım kişi, gayet yavaş ve yumuşak sesle konuşan, hüznü sesine sinmiş, sâde ve tertemiz giyimli biriydi. Onu, bu "emin mahfil"de, gördüğüm ilk günden göçtüğü güne kadar, gönlüyle de dostlarına hep sâde, hep dingin, hep dupduru ve tertemiz akarken gördüm.

Adını öncesinden, iki yerden bilirdim; ilki, 1986-1987 yıllarında ilkokul sonu, belki ortaokul başında, ardına büyük bir zevkle takılıp gittiğim babamın *Dolunay Dergisi* macerâsından; çocuk hafızamda kalan, kopuk, kısa anlar; hareketli bir dergi yazıhanesi, dinmeyen çay kaşığı, çay bardağı sesleri, giden, gelen, basık tavanlı ve nedense hep loş ışıklı uzun ince bir salona genelde sığmayan ve hiç de azalmayan kalabalık; yazıhanenin bir köşesinde düzinelerce posta pulunu aceleyle parlak jelatin poşetlere yapıştıran, ardından yeni basılmış dergileri hummalı biçimde o günkü postaya yetiştirmesi için koltukları arasına sıkıştırıp abone adresleriyle birlikte hızlı adımlarla postaneye koşuşturan fedakâr birkaç kişi

Abdurrahim Karakoç'la birlikte.

arasında, Ahmet ağabey diye bildiğim Ali Yurtgezen hocam ile Ali hocam olarak bildiğim Ahmet ağabey... Çocuk zihnimle sîmâlarla isimleri karıştırdığımı, on yılın sonunda dükkânda Ali hocamı görünce ancak anlayabilmişim. Hâfızama Ali hocam, Ahmet ağabey, Ahmet ağabey de Ali hocam sûretiyle yerleşmişti. Sohbetin birinde bunu dillendirince bu karışıklıktan pek şîfâ bulunduğunu, "Bak bak ne dedi İsmail, Dünder gardaşım" sevincini, edeben ve hemen, "Yâ hu yok edem" mahcup bakışıyla saklamasından belli etmişti.

İkincisi, üniversite yıllarımızda kantindeki "teşkilat masaları"ndan; üst sınıflardaki ağabeylerimizin ziyaret ettiğimiz evlerindeki Gündüz Gazetesi'nden; öfkeli, cesur, cerbezeli, kızgın "rejim" yazılarından... On yılın sonunda çocuk yaşta gördüğüm, ismen bildiğim ama tekrar tanış olduğum Ahmet ağabey,

**Her ne konu olursa olsun,
bütün çevresiyle, ihâtalı, bütün
ayrıntısıyla, kendi tâbiriyle
bütün bağlamıyla anlatan, son
derece nezaket ehli birisi.**

ne *Gündüz* köşesindeki öfkeli, hiddetli, kızgın adama, ne dergi yazıhanesindeki aceleci, telaşlı da demeyeyim, serî ağabeye hiç benzemiyordu; gayet serinkanlı, yavaş, tane tane konuşan, her ne konu olursa olsun, bütün çevresiyle, ihâtalı, bütün ayrıntısıyla, kendi tâbiriyle bütün bağlamıyla anlatan, son derece nezaket ehli birisi.

Dükkân içre yaşanmış bir ömür içinde, onlarca gencin kırık dökük ilk şairliklerine birer şaheser, ilk acemi yazılarına hazâ bir nesir numunesi, bölük pörçük eziyetli sazenciliklere "ince saz", yarım

yamalak türkûdarlıklara "şark bülbülü" muamelesi göstererek bir hüsn-ü zan üzere katlanması da, her gurbete çıkana, ilk altısının başına ne geldiğini aklına dahi getirmeden "Doğunun yedinci oğlu" pâyesi vererek, belki bir umut, başının üstüne koyması da "dostluk hakkı" içindi. İlerleyen zamanda o genç gruptan epey gerçek şair, yazar, türkûdâr yetiştiğine de şahitlik ettim. Sebebi için, üzerimizdeki dostluk hakkınız için helâllik dilerim aziz ağabeyim.

Elbette her dükkân müdâvimi gençte bir iziniz vardır; bendeki izinizin derinliğini memleketten tekrar gurbete çıktığının tâ onbeşinci yılında, tarif edilmez bir heyecanla, hâlâ uzakta olsak da bizi ne kadar yakınızdaki tuttuğunuza şahit olunca anlamış ve pek sevinmiştim; mâişetimiz gereği akademik yükselme sınavları derdine düştüğümüz bir dönemde oluşturulan heyetten bir meslek büyüğümüzün tavrına, görüşüne nefsim galebe çalmış ve "rızâya râzî" olmamıştım, bana göre, bize göre de hep öyle olur ya hâlâ, hakkımız olanı vermiyorlardı. Yine "Yara"ımızın tazelenmediği sabahın birinde,

yazdıklarınızı ulaştırdığınız dostlar grubunun ne mutlu ki üyelerinden biri olarak posta kutucağızıma, "Rızâ Yahut Râzî Olmayı Unutunca" başlıklı yazınız düştü. Uzatmayayım, şu anda anma mı, helâllik mi demeli, bu yazıyı kaleme alırken, o sabahtan bugüne değin, o yazınızın sağında "Er-Rafî", solunda "El-Hâfid" ismi âzami, hayat düsturlarımdan olsun için tam karşımdaki duvarda hâlâ duruyor; hep yaptığınız gibi, dost bildiğinizin elinden tutup kaldırdığınız o sabah için, yani yine üzerimdeki büyük dostluk hakkınız için helâllik dilerim.

Dünya ahret dostlarınızdan Cüneyt Cesur ağabeyin kadirşinaslığı ve bin bir gayretiyle ancak yayınlanabilen ilk kitabınız *Bir Hüzünkârın Tahrîr Defteri*'nin bütün yayın aşamaları içinde hasbelkader bulunmanın bizim için anlamı, yakınınızda bulunup yârenlik etmek ve daha çok heyecanınıza şahit olmak lütfuyla sarmalanmak iken, bütün olan biten, sizin için bir ibâdet hükmündeydi; yazı zaten her zaman mübârek bir şey oldu sizin için. Hatta öyle ki, kitap içindeki bir makalenizin bir cümlesinde geçen

"mâverâi" kelimesinin doğru yazımını birkaç gün hep birlikte araştırdığımızı dün gibi hatırlarım; bakmadığımız kılavuz, göz atmadığımız sözlük kalmamıştı; çünkü âmâ üstadınız gibi sizin için de hakikaten "kâmus nâmustu"; evvel şahitlik ettim, âhir de edeceğim...

Göçtüğünüzü haber yapan "bizimkiler" in koca gazetelerinde, iddialı internet sitelerinde, Türk diline bu gözle bakan birinin ilk ve dahi göz nuru kitabının adında geçen, üstelik bütün bir ömrünüzü tastamam çevreleyen "Hüzünkâr" ifadesinin, en mâsum tahminle "editöryal bir hata"ya kurban verilip "Hüzünbaz"a çevrilmesini şükür ki görmediniz; kâmus-nâmus hattındaki siperlerin işgalinde "başka obalara" gerek dahi kalmıyor, veyl bizedir ki "bizimkiler" yetiyor. Bu durumu, düzeltilmesine vesile olacağını düşündüğüm

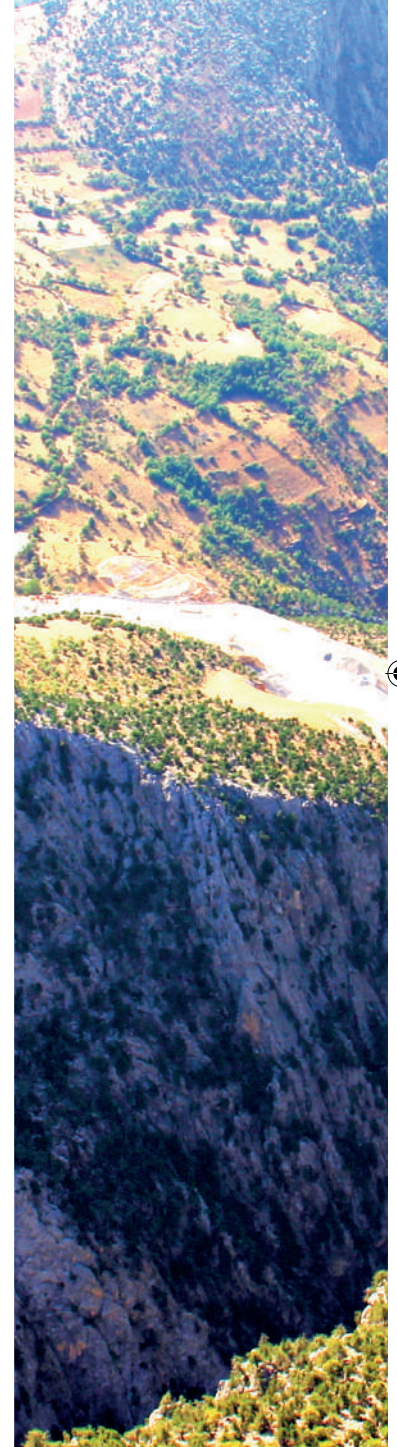
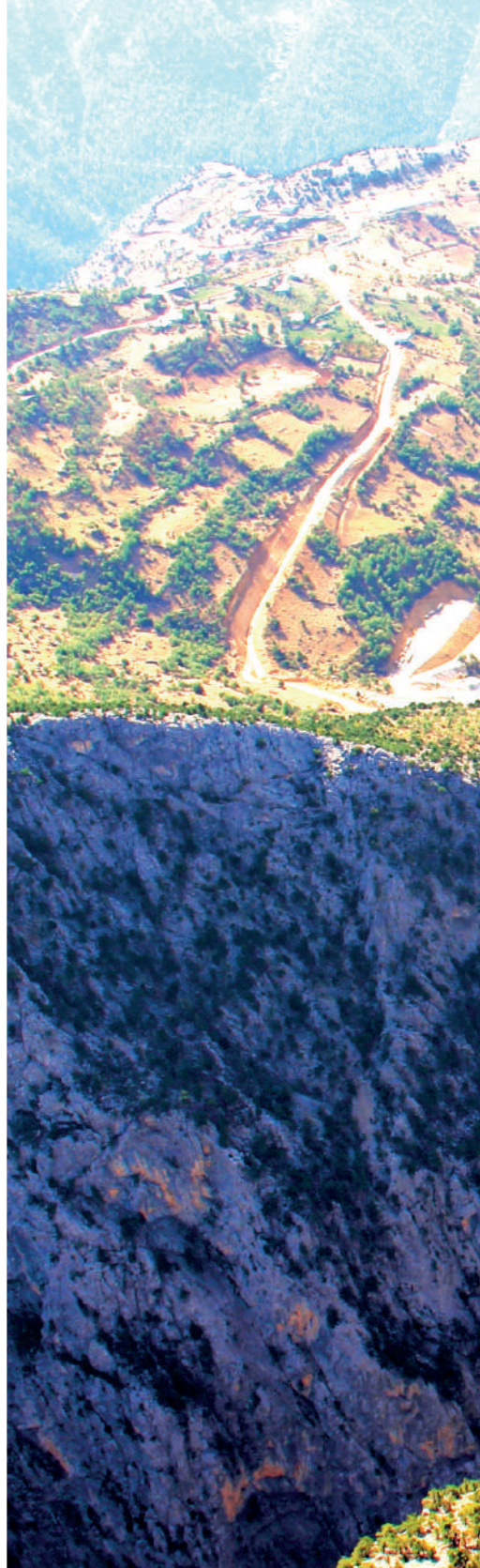
birkaç ağabeye ilettiğimi söylemekle yetineyim ve yine, dökülen her yanımız için, dostluk hakkınıza hürmeten helâllik dileyeyim.

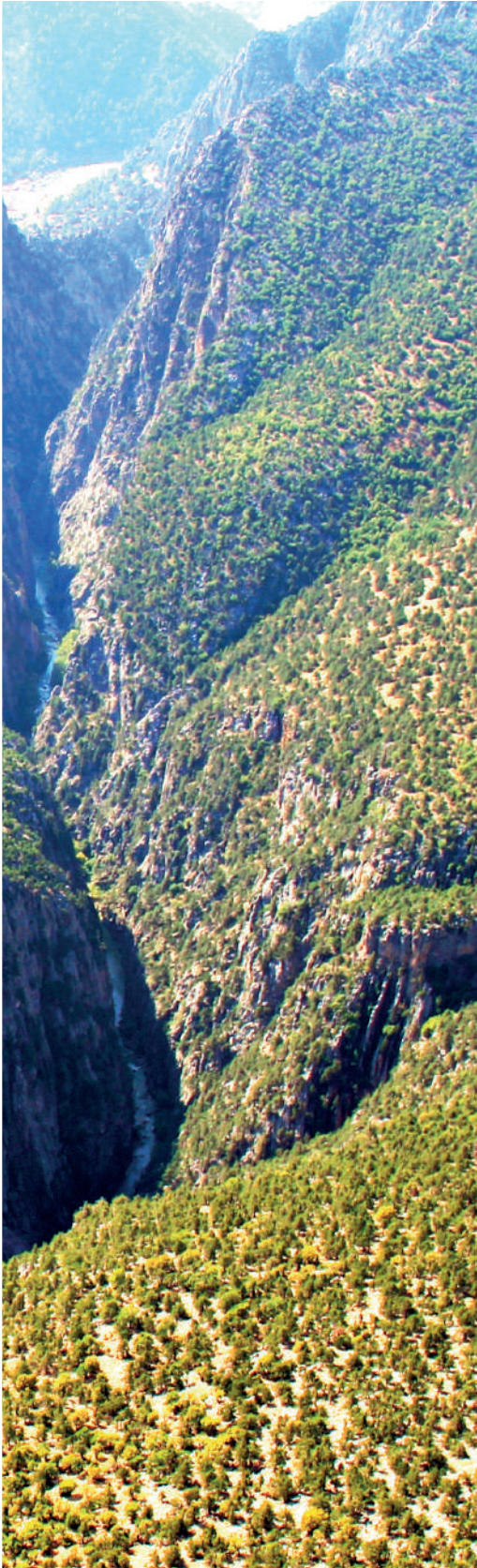
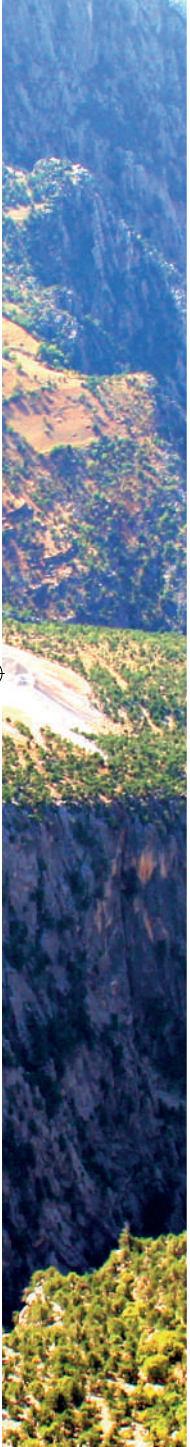
"Başlığı için dahi kütüphanenizde durmayı hak ediyor" niyetiyle alıp da bir türlü size ulaştıramadığım *Türklerin Ali'si* kitabı için; İsmail ağabeyin hânesinde zâtınızla dinlemeyi murâd ettiğim "Pınar başından bulanır" türküsü için, göçtüğünüzü öğrendiğimde bir türlü elim varıp da Hasan Ejderha ağabeye gönderemediğim müstear şiir için de helâllik dilerim. "Kalbinizin şâiri âzami" Mehmet Narlı hocamızın son iki kitabına ait iki isimle -öncekiler gibi her ikisinin de bütünüyle size yazıldığı vâkidir- bizi, bir "Ömürlük Yara"yla ve "Öylece Yeryüzünde" bırakıp gittiniz... Dost dediklerinize, dost bildiklerinize dostluk hakkınızı helâl ediniz güzel ağabeyim, helâl ediniz...

Maras'ta Bir An

HANÇER KANYONU

GÜLİZAR GÜNEŞ

İnsan, Kahramanmaraş'ın doğal güzelleri arasında farklı bir yere sahip olan Hançer Kanyonu'nu gördüğünde "Acaba bu güzellik hangi türküyü söylüyor?" diye sormadan edemez.

Hançer Kanyonu, Göksun ilçesine 35 km uzaklıktadır. Kanyonun doruklarında Roma dönemine ait Kaleboynu Kalesi ve Manastırı ile Aybastı Kalesi'nden günümüze kalan kalıntılar görülmektedir.

Misafirlerini en az kendisi kadar derin düşüncelere sevk eden Hançer Kanyonu'nda, hangi noktalardan çıkıp geldiği, hangi masalları kimlerin kulağına fısıldadığı bilinmeyen Hançer Çayı akmaktadır.

Doğal ve tarihi yapısı, çetin yürüyüş yolları, heyecan dolu yükseklikleri, tertemiz havası ve suyuyla 18 km. uzunluğunda olan Hançer Kanyonu'nun derinlikleri yer yer 450 metreye kadar ulaşmaktadır.

Hançer Kanyonu dağcılık, paraşütle atlama ve çeşitli su sporları için Anadolu'nun saklı cennetlerinden biridir.

DOÇ. DR. YILMAZ IRMAK:

“MAHZUNİ ŞERİF, GÜÇLÜ BİR TAŞLAMA USTASIDIR”

SÖYLEŞİ: GÜLİZAR GÜNEŞ

Sayın hocam, Âşık Mahzuni Şerif’le ünsiyetinizi anlatır mısınız? Onun türkülerini ilk ne zaman dinlediniz? Şiirlerine merakınız nasıl oluştu?

Gülizar hanım ben Kahramanmaraşlıyım. Bu yörenin insanıyım. Çocukluğumda Âşık Mahzuni’nin kasetlerini dinlerdim babam. Biz de onun türkülerini dinleyerek büyüdük. Aslında ilgim o yıllarda başladı âşıklara. Liseyi bitirip üniversiteyi kazandıktan sonra okuduğum bölüm gereği âşıklık geleneğine daha da bir merak duydum. Karacaoğlan, Dadaloğlu, Âşık Mahzuni, Abdurrahim Karakoç, Hilmi Şahballı ve Çukurova yöresi âşıklarından Âşık Gül Ahmet Yiğit gibi ozanları daha detaylı tanıma gereği duydum. Bu bakımdan üniversitede Halk Edebiyatı alanından yüksek lisans yapmayı tercih ettim. Tez konum; Maraş âşıklık geleneğinin en önemli ozanlarından Karacaoğlan idi. Zaten biz Maraş âşıklık geleneğini Karacaoğlan ile başlatıyoruz. Zannediyorum 2005 yılıydı.

Üniversiteden çok kıymetli hocam Bekir Şişman’ın otomobilinde üniversite kampüsünden şehir merkezine doğru seyahat ediyorduk. Aynı arabada beni akademik anlamda çok etkileyen hocam Mustafa Kırıcı da vardı. Yolculuk esnasında aracın radyosunda Âşık Mahzuni Şerif’in bir türküsü çalıyordu. Mustafa hocam “Yahu Yılmaz, bu adamda bir şeyler var. Bu ozan üzerine yapsana doktora tezini” deyince benim kafamda adeta bir şimşek çaktı ve hemen kararımı verdim. Böylece doktora tezimi Mahzuni Şerif ve şiirleri üzerine tamamladım. Maraşlı bir ozan olması ve kaliteli eserler üretmesi beni böyle bir çalışmaya yöneltti diyebilirim.

Kanadım Değdi Sevdaya/ Âşık Mahzuni Şerif ve Şiir Dünyası 2021’de Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları arasından çıktı. Kitabın hikâyesini, yayın sürecini anlatır mısınız?

Doktora tezimi 2017 yılında kitaplaştırmıştım. 2020 yılında Bingöl Üniversitesi’nden Sütçü İmam Üniversitesi’ne geçiş yaptım. Bir gün liseden hocam Duran Boz, bu kitabın yeniden düzenlenerek yayımlanması teklifinde bulundu. Ben de kabul ettim. Kitap akademik üsluptan arındırılarak ve sadeleştirilerek Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi tarafından yeniden yayımlandı. Önceki basımda ozanın şiir metinlerine teliften dolayı yer verilmemişti. Belediye yetkilileri telif ücretini ödemek suretiyle kitabın sonunda sadece 55 seçme şiire yer verebileceklerini belirttiler. Bana göre Mahzuni’nin tüm şiirlerinin yer aldığı bir eser olsa daha iyi olurdu.

Mahzuni Şerif’i ve şiirlerini ele alırken, Türkiye’nin 1950’lerden bu yana geçirmekte olduğu değişimi irdelemek gerekir.

Neticede yediden yetmişe herkesin okuyabileceği güzel bir kitap ortaya çıktı. Bu vesileyle başta Duran Boz olmak üzere Kültür, Spor ve Turizm Dairesi Başkanı Duran Doğan'a ve ayrıca kitabın editörlüğünü yapan meslektaşım Selim Somuncu'ya çok teşekkür ediyorum.

Mahzuni Şerif, âşık şiirinin güçlü temsilcilerinden olan Pir Sultan Abdal, Davut Sulari ve Âşık Veysel'den etkilenmiştir.

Kitabı hazırlarken nelere dikkat ettiniz? Kitabın bölüm ve içeriğinden kısaca söz etmenizi istesek...

Kitabı hazırlarken mümkün olduğunca çok yoğun akademik bilgi ve şiirlerle ilgili sayısal tablo vermekten kaçındım. Kitabı herkes okumalıydı. Beş bölüm olarak hazırlanan bu kitabın birinci bölümünde Âşık Mahzuni'nin hayatı, edebî şahsiyeti ve eserleri; ikinci bölümde sanatı, poetikası ve gelenek içerisindeki yeri; üçüncü bölümde şiirlerinin şekil ve tür özellikleri; dördüncü bölümde şiirlerinde ele aldığı temalar üzerinde duruldu; beşinci bölümde ise ozanın şiirleri içerisinde seçme yapmak suretiyle 55 adet şiirine yer verildi. Böylece Mahzuni ile ilgili tüm bilgileri okuyucuyu sıkmayacak şekilde

kısaca vermeye çalıştım. Bu kitabın adını ise; Âşık Mahzuni'nin aşk ve sevdâ yönüne vurgu yapmak için bir şiirinden esinlenerek koydum.

Türk edebiyatında Âşık Mahzuni Şerif'in şiirlerini nasıl konumlandırırsınız? Neden önemlidir bu ozanımız? Kimlerden etkilenmiştir?

Mahzuni Şerif'i ve şiirlerini ele alırken, Türkiye'nin 1950'lerden bu yana geçirmekte olduğu değişimi, eserlerini üretmeye başladığı 1960 sonrası kültürel iklimini ve 1980'lerden sonra daha çok müzikal anlamda eserlerine yansıyan geleneksel halk müziğini zorlayıcı, özellikle de ozanlık geleneği içerisindeki sanatçıların "bildik tavırların"dan ayrılışını doğru ve iyi irdelenmek gerekir. Yaşadığı dönemin sosyal, siyasi ve ekonomik koşulları, onun geleneksel ozanlık anlayışından uzaklaşmasını ve eserlerini bu anlayışla ortaya koymasını sağlamıştır. Bu açıdan Mahzuni'nin "halk için sanat" anlayışına göre sanatını oluşturduğu söylenebilir.

Kimlerden etkilendiği sorunuza gelince Mahzuni Şerif, âşık şiirinin güçlü

temsilcilerinden olan Pir Sultan Abdal, Davut Sulari ve Âşık Veysel'den etkilenmiştir. Onun âşıklığı, geleneksel biçim ve uygulamaları değişen toplumsal şartlarına göre modern bir perspektifle formatlanmış "yeni tip ozan"lıktır. O sadece ulusal konuları değil evrensel konuları da şiirinde dile getiren bir ozandır. Onun şiirlerinde toplumsal, ekonomik, dinî, tasavvufî ve millî konuların yanı sıra emperyalizm, savaşlar, fakirlik, ekonomik eşitsizlik, Filistin sorunu, göç, terör sorunu, ırkçılık, sınıf çatışmaları, barış ve kardeşlik gibi tüm dünyayı ilgilendiren meseleler de işlenmiştir. Bu bakımdan onu bir dünya ozanı olarak nitelendirebiliriz.

Bana göre Mahzuni'yi gelenek içerisinde önemli yapan, muhalif/ protest bir duruşla şiirlerini kaleme almıştır. Örneğin "Erim Erim Eriyesin", "Yuh Yuh", "Bilmem Söylesem mi? Söylemesem mi?", "Amerika Katil", "Softalar", "Bizim Be", "Çankaya", "Abur Cubur Adam", "Zevzek", "Kardaş Defneyi Nereden Buldun" gibi şiirleri toplumsal olayları irdeleyen, sorgulayan ve eleştiren eserlerdir. Bir anlamda Mahzuni, güçlü bir taşlama ustasıdır aslında. "İşte Gidiyorum Çeşmi Siyahım", "Dom Dom Kurşunu", "Yuh Yuh", "Amerika Katil Katil", "Kırvem", "Yalancısın", "Mamudo", "Bu Mezarda Bir Garip Var" gibi pek çok eseri yasaklamalara rağmen halk tarafından oldukça beğenilen eserlerdir.

Mahzuni Şerif'in doğduğu şehirle ilişkisi hangi düzeydedir? Onun şiirlerinden bu ilişkiyi çıkarmak mümkün müdür?

Mahzuni, Maraşlı bir ozan ama bu şehirde çok uzun süre yaşamamıştır. Afşin'in Berçenek köyünden henüz yirmili yaşlarda ayrılır, bir süre İzmir'de destan satıcılığı yaparak para kazanır. Daha sonra da eğitimi dolayısıyla Mersin ve Ankara'da bulunur. Eğitim hayatını tamamladıktan sonra askerlik mesleğini kısa bir süre yapan ve çeşitli nedenlerden dolayı işinden istifa eden ozan, bir müddet gazinolarda türkü söyleyerek sonrasında da yurtiçinde ve yurtdışında konserler vermek suretiyle geçimini idame ettirmeye çalışır. Almanya'nın Köln şehrine yerleşir ve orada 2002 yılında vefat eder. Mahzuni her ne kadar Maraş'tan uzak kalmış olsa da zaman zaman çeşitli vesilelerle memleketini ziyaret etmiş ve şiirlerinde sıkça Maraş'ın, Elbistan'ın ve Afşin'in dağları, ova-

Mahzuni Şerif'in şiirlerindeki insan tipleri Maraş'ın yerel insan tipleridir.

ları, akarsuları, yaylaları, çiçekleri onun şiirlerini süslemiştir. Şiirlerinde Maraş ve köylerinin sorunlarına sıkça yer verir. Onun şiirlerindeki insan tipleri Maraş'ın yerel insan tipleridir. Kısacası Maraş'a şiirlerinde yeterince yer vermeye çalışan ozan bu toprakların insanı olmaktan her zaman gurur duymuştur.

Bu güzel sohbet için teşekkür ederim. Ben teşekkür ederim, böyle bir fırsatı verdiğiniz için.

MARAŞ'IN AYDINLIĞI VE AVA GİDENİN AVLANMASI ÜZERİNE

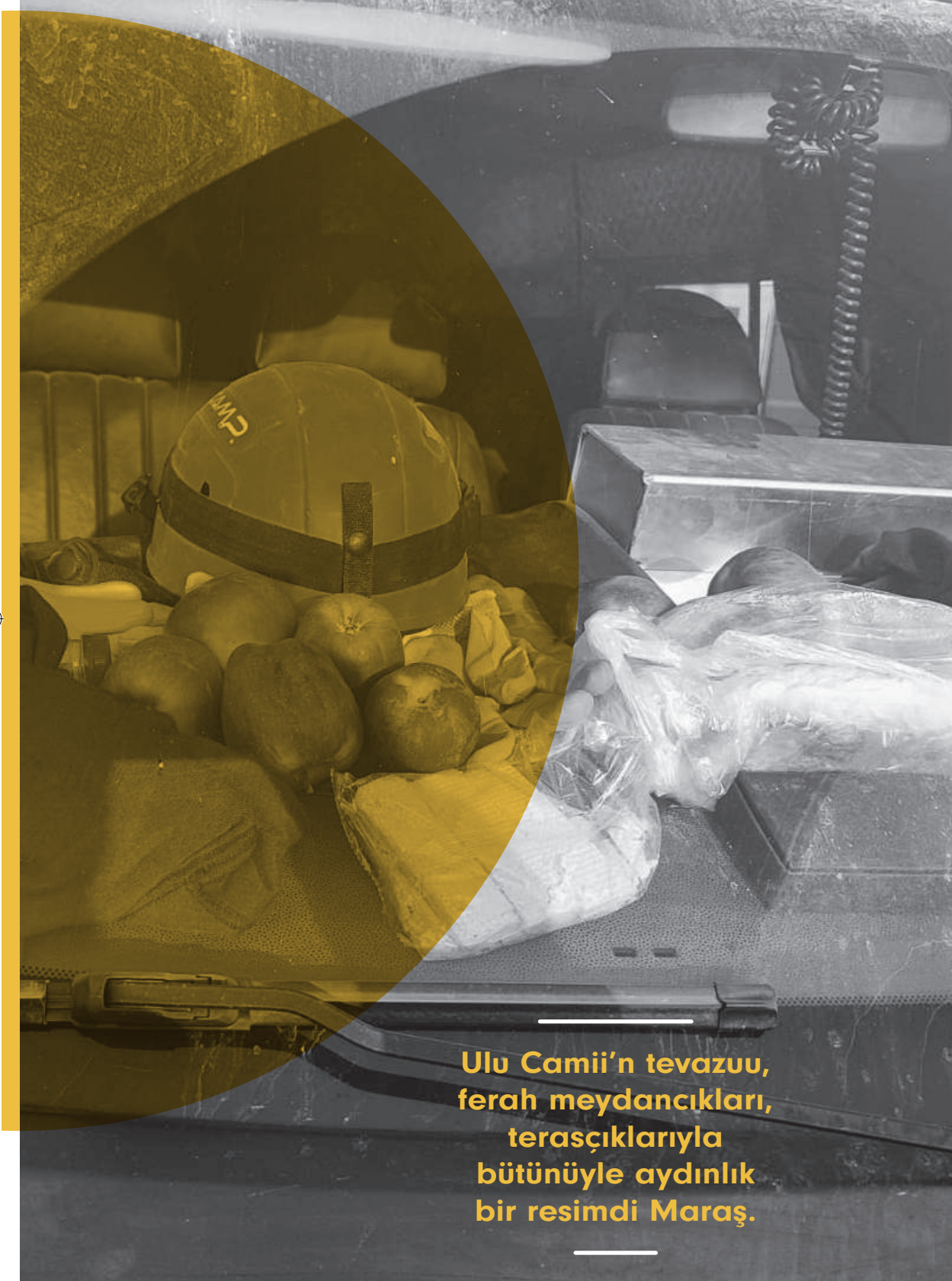
MEHMET ALİ AKYURT

Kahramanmaraş'a birkaç sene önce Türkoğlu üzerinden gitmiştik. İki aile, çocuk çocuk, sefanın mı cefanın mı ağır bastığına karar veremediğimiz tipik tren yolculuklarımızdan biriydi. Azami ölçüde yürünüp yerel toplu taşıma kartları biriktirilen bir yolculuk tipiyle kentlere ilçe düzeyinde nüfuz etmeye çalışıyorduk. (İlginçtir, ta o

zaman komisyonsuz online yükleme yapılabiliyordu Kahraman Kart'a.) Bakırcılar, yemeniciler, türlü zanaatların ve ürünlerinin insanı sıkmadan çevrelediği, sesleriyle, kokularıyla, kendi sıcak atmosferine soktuğu çarşı bende capcanlı bir imge bırakmıştı. Ulu Camii'n tevazuu, ferah meydancıkları, terasçıklarıyla bütü-

nüyle aydınlık bir resimdi Maraş. Kapalı Çarşı'ya dair ilk izlenimlerimden biri, sadece üretim değil ticaret becerisi de olan bir şehir olduğu, Denizli, Erzincan, Van, Kayseri gibi. Çok yönlü hayatıyla, Anadolu'nun gizli cennetlerinde bir diğeri. Bilmeyenlerin dışarıdan cazibesini fark edemediği ama içeri girenlerin mü-

**Ulu Camii'n tevazuu,
ferah meydancıkları,
terasçıklarıyla
bütünüyle aydınlık
bir resimdi Maraş.**

Maraş merkezde ikâmet eden aileler, çocuk çocuk toparlanıp baba ocağına dönmüş hemen, soluğu köyde almış. Beş kişilik haneye toplanmış yirmi beş nüfus.

“Böyle şeyler telefonda konuşulmaz, buluşunca yüz yüze konuşuruz,” gibi bir hissiyat. Dünyada olup biten türlü felâket zulûmat karşısında bildiğim en iyi silaha sarılıyorum. İşimle meşgul oluyorum.

O andan itibaren bütün konuşmaların konusu aynı. Evde, arkadaş buluşmalarında, akşam oturumlarında. Ne zaman hangi şehre gidelim? Bazımız yardım organizasyonu için İstanbul’daki merkezlere gidiyor. Arama kurtarma beceri ve donanımı olmayanlar bireysel olarak bölgeye gelmesin, deniyor haberlerde. O anda İstanbul’da mahsuruz artık. İstanbul, içinde tıklı kaldığımız bir hapishane gibi. Dıştan bakınca fakülte, evler, sokaklar eskisi gibi ama içeriden hepsi bir hücre. Günler heyecan, bekleyiş, iç karıncalanmasıyla geçiyor, geçemiyor derken enkaz kaldırma aşaması yerini yavaş yavaş insani yardım aşamasına bırakıyor.

Dikkat kesildiğimiz tek şey, İstanbul’dan bölgeye bir gruba dahil olarak nasıl gidebileceğimiz. Otobüs kaldıran belediye, dernek, kurum haberleri. Ha bugün ha yarın derken üç arkadaş uçak bileti ayarlıyoruz.

reffeh hayatın cazibesine kapıldığı. İnsanı iş bilir, esnek, pratik, esnafı zanaatkarı canlı, uyanık, havası suyu güzel, sayfiyesi bol bir şehir. Anadolu’dan İstanbul’a dönüşte hissettiğim o aynı his: Buraya bir daha gelmeli ama bu defa muhakkak daha uzun kalmalı! İlçe, köy, yayla, bağ, bahçelerinde vakit geçirmeli. Acelesiz, yerli halkın alışkanlıklarına dahil olarak. Kendime sorduğum yine o aynı soru: Maraş’a bir daha gidebilecek misin? Acaba ne zaman, ne vesileyle?

Deprem gecesi, 5 Şubat’ı 6 Şubat’a, pazarı pazartesiye bağlayan o gece

İstanbul’da kar vardı. Yatılı misafirlikteyiz. Kendi dünyamda, her şeyden habersiz, kar tatili olacak mı gibi düşünceler içinde, gözüm haberlerde sıkıntılı yattığımda saat on ikiyi çoktan geçmişti. Henüz ortada deprem yok da sıkıntısı var. Sabah erken fakültede yüz yüze ders, dönemin ilk dersi, diken üstünde uyku ve sabah apar topar fakülteye geçiş. Deprem haberi bir gölge, uğultu, rüzgâr gibi fakülte koridorlarında dağınık, nizamsız dolaşiyor. Gelen tek tük öğrenci gibi. Seminerlerde ilk günün heyecanından eser yok. Gün ilerledikçe ne olup bittiğini, depremin boyutlarını yavaş yavaş anlıyoruz. Videolara bakmıyorum.

Cepheye, kampa, çalışmaya gider gibi; sağlam bir bot, uyku tulumu, eksik gedik tedarikimizi görüp çıkarız yola. 12 Şubat Pazar sabah erkenden. Maraş Havalimanı'na yakın, depo aşevi karışımı bir yer gittiğimiz. Neyle karşılaşacağımızı pek bilmiyoruz. Sabah pırlıl havada uçak yolculuğu, üstünden geçtiğimiz karlı dağlar. Memleket peyzajı, ister trenden ister uçaktan insanı hayrete düşürüyor. Uyku filan kalmıyor. Boşluktan istifade pencere kenarına geçiyorum. Allah'ın devasa arzı bir yanda, biz insancıkların oyuncaklar gibi, küçücük yapıp etmeleri bir yanda. Kontrast, uçaktan bakınca daha bir çarpıcı hâle geliyor. Hele de kar yer yer kaplamışken. Yemediğimiz sandviçleri yanımıza alıyoruz. Ne olur ne olmaz. Sanki ekstra bir acıma hissediyorum.

Biraz yürüme, biraz otostop, gideceğimiz noktaya intikal ediyoruz. Yere serili battaniyelerden oluşan koğuşa çantalarımızı indirdiğimiz gibi işbaşı yapıyoruz. "Aç mısınız?" diye soruyorlar. Depo ile aşevi yan yana olduğundan yeme-içmeden yana sıkıntı yok. Bir dokuma fabrikası aslında burası. Sahibi depremin ilk günü İstanbul'dan gelen öncü gönüllülere tahsis etmiş. İlk geldiklerinde elektrik ve su tesisatında problem varmış. Hızlıca tamir edip işler hâle getirmişler. Fabrikanın deposu "lojistik merkezi", mutfağı ise aşevi oluyor. Bazı duvarlar yıkık, tavan döşemeleri inmiş. Biz gittiğimizde su akıyor, tuvalet çalışıyor. Hepsini ne büyük nimet.

Depoda ellerimize birer siyah poşet tutuşturuyorlar. On beş kadar noktaya uğruyoruz. Beş makarna, 2'şer kg şeker, un, nohut, bisküvi, ıslak mendil, salça, ayçiçek yağı... Her bir yığının önünde bir sorumlu, önlerinden geçtikçe ağırlaşıyor poşetlerimiz. Deponun dışına bırakıp hızlıca yeni bir tura koşuyoruz. Camilerdeki bayramlaşma halkalarını hatırlatıyor bana bu. Hani musafaha ve sona geçip durma. Herkesin önünden geçme ve herkesin önünden geçmesi. İnsanın tebessümünün tükenmediği, sanki içeriden beslendiği o nadir anlardan biri yine. Mola veriliyor beş dakika, menüde kek

ve meyve suyu var. Kendimize iyi bakmamız lazım ki hastalanmadan insanlara hizmet edebilelim.

Depo ve aşevinde kimse kimseden bir şey istemiyor. Bilakis herkes birbirine mütemadiyen yapılacak iş var mı diye soruyor yahut inisiyatif alıp gözüne kestirdiği, icat ettiği bir işi yapmaya koyuluyor. İşi biten hızlıca bir sonraki işe sarılıyor, aynı ayetteki gibi. Tır geldi, koliler indirilecek, sular taşınacak, tuvalet ya da yemekhane temizlenecek, yağlar küçük şişelere bölünecek, soğanlar doğranacak, salçalar bölüştürülecek, bulaşıklar yıkanacak,

etler doğranacak, en çok da patatesler soyulacak. Bulduğumuz yerde belki on dernek var. İstanbul, Gebze, Bursa, Keles gibi yerlerden gelmişler. Birkaç anahtar figür etrafında, onları tanıyan, güvenen ekipler hızlıca koordine olmuş. Herkes kendi meşrebine göre bir işin ucundan tutuyor. Biri çaydan sorumlu, biri bulaşıklardan, biri yemek hazırlığından, biri dağıtımından, biri depodan. Hiyerarşi var ama öyle görünmez, göze çarpmaz, insanı rahatsız etmez tarzda ki. Kimse kimseyle değil, herkes işiyle meşgul. Herkes daha çok ne yapabilirim derdinde.

Aralarında baba-oğul gelenler de var. Mısırlı, Amerika'dan Türkiye'ye taşınmış bir mikrobiyolog abi, o

da oğluyla gelmiş. Kafa dengi bir mimarlık adayı, Bursa'dan neredeyse akraba çıktığımız bir delikanlı... Gece yatakhanelerin elektrikli ısıtıcısının ışığında görünüşü harika. Tek bir koğuştta, yerlere serili battaniyelerin üzerinde uyku tulumlarında yan yana yatan yüze yakın insan. Sabah namazıyla kalkılıyor, aralıksız çalışıldığı için, zaten yatısı vaktine kadar herkes yorulmuş oluyor. Bir iki sefer mutfakta gece görevlerine denk geliyoruz, onun dışında hiç geç yatmıyoruz. Bir gece de ezgiler söyleniyor açık havada ateşin başında halka olunup. Yakılan kırık palet alevlerinden yükselen kıvılcımlar, ateşin çıtırtıları büyülüyor sanki herkesi. O soğuk, ışık, gölge ve sesler her birimizin hafızasına ayrı ayrı kazınıyor muhtemelen. Kim bilir tek tek herkeste hangi hatıraları uyandırıyor?

Küçük halkalar hâlinde muhabbetle iş yapıyoruz. Patates soyarken en iyi soyacağı seçmeyi, et doğrarken bıçak bilemeyi, depoda poşet açmayı, transpalet kullanmayı öğreniyoruz. Yeni insanlarla tanışıyoruz her defasında ve herkes sanki ezelden aşına gibi, bir anda tanıdık bir muhabbetin içinde buluyor kendini. Patatesin sosyal tarihsel psikolojik hukuki felsefi her boyutu konuşuluyor. Ast ve üstler yok burada. Herkes eşit. Bir halkaya dahil olmak için yaptıkları işe katılmak yeterli. Biz "münferit"ler olarak, farklı işler ve halkalarla çalışma çalışa herkesle tanışıyoruz. Dışarıda bir araya gelmesi belki kolay olmayacak çeşit çeşit insan burada bir arada, uyum içinde çalışıyor.

Bir gün de bir araca atlayıp Maraş'ın kuzeyindeki dağ köylerine keşfe çıkıyoruz, sosyal çalışma işi. Muhtar ve imamlarla konuşup, ihtiyaçları anlamaya, ihbarları teyit etmeye çalışıyoruz. Dağ köylerinde yıkım az, kayıp yok gibi. Yıkılan bir duvarın etkisiyle, tek bir teyzenin bacağı kırılmış, onu da köyün çıkıkçısı tedavi etmiş. Ceviz, zeytin, üzüm, küçükbaş hayvancılık, balıkçılık, tekstil işçiliği, gurbette dondurmacılık... Hâli vakti fena değil normalde bu köylerin. Ama köylere sığınanlar çok. Maraş merkezde ikâmet eden aileler, çocuk çocuk toplanıp baba ocağına dönmüş hemen, soluğu köyde almış. Beş kişilik haneye toplanmış yirmi beş nüfus. Bir ailenin yaşadığı eve beş aile sığınmış. Bir köyün önde gelenlerinden biri, hiç tanımadığı yedi kişilik

Bir köydeki imamın şaşkınlığı gözümün önünde, "Gerçekten geldiniz," diyor. Yaşlıca bir amca çok duygulanıyor ve ağlayarak dualar ediyor.

bir aileye evini açmış. Bu da ekstra erzak, bebek bezi vb. ihtiyaçlar demek. Üstelik köylerden şehre inmek, inilse de şehirde bu ihtiyaçları bulup almak kolay değil bu şartlarda. Şehrin dış kesimlerinde, yamaç taraflarında, marketler daha yeni yeni tek tük açılıyor. Dönüp rapor veriyoruz. Hangi köye ve obaya kaç koli gideceği netleşiyor. "Erzak kolileri" gelecekmiş tırta, onu bekliyor, aynı köylere gidip kolileri kâh bizzat evlere, kâh muhtar ve imamlara teslim ediyoruz. Bir köyde bir yetimhanesi var, yetkili bunu duyunca ilave bir hassasiyetle yaklaşıyor ve bana yüklü görünen bir meblağı doğrudan anneye teslim etmemi söylüyor. Kâğıtlara sarıyorum, bantlıyorum, kimse görmezse daha iyi, heyecanla, gizli bir görev gibi dediğini yapıyorum. Kolilerin yanı sıra birer de hijyen poşeti hazırlıyoruz her köy için. Bir köydeki imamın şaşkınlığı gözümün önünde, "gerçekten geldiniz" diyor. Bir de küçük gerçekçilik şoku yaşıyoruz. Yaşlıca bir amca çok duygulanıyor ve ağlayarak dualar ediyor. Mihmandarımız oradan ayrılınca bizi "aydınlatıyor": "Şöyle şöyle fena huyları vardı, yakın zamanda tövbekâr oldu, duygusallığı ondan." Kemal

Tahir'in köy gerçekliğine dair yazdıklarını, toplumsal hayatın çok katmanlılığını hatırlıyoruz.

Arada depoya gelen yardımlar arasından çıkan ilaçları ilgili birimlere götürme, kedi-köpek mamalarını barınağa iletme, merkeze inip öteberi alma gibi işlere giriyoruz boş kaldıkça. Hobi bahçelerinin orada kalanlara yemek gitmiyormuş, bir akşam oraya yemek ve malzeme dağıtımına çıkıyoruz. Bireysel bazı tanıdık ziyaretleri yapıyoruz. Bir arkadaşımız ve ailesi iş makinası

çalışırken enkaz başında cenazelerinin çıkmasını bekliyor, tam biz oradayken haber geliyor, teşhis için çağırılıyor arkadaşımız. Yasin okunuyor, başsağlığı diliyoruz. Ziyarete gittiğimiz herkes bizi yedirep içirmenin, yanımıza bir şeyler koymanın derdinde. Çaylar ikram ediliyor, sofralar kurulu, yanımıza patlıcan kuruları konuyor. Yardıma mı misafirlige mi gittik, biz mi onlara, onlar mı bize destek oluyor, belli değil. Ava giden bir kez daha avlanıyor.

7.7 VE 7.6

FAY HATTI DEĞİL MEĞER VAY HATTIYMIŞ: ELBİSTAN'DA DEPREM

ARIF BİLGİN

6 Şubat; insanların, evlerin, apartmanların, sitelerin yerle bir olduğu gün.

Ah doğduğum ev, çocukluğumun geçtiği mahalle, sokaklar, avlular, bitişik evler ve çocukken teravih namazları ile gelip gitmeye başladığımız evimize elli altmış metre uzaklık-taki tarihi Elbistan Ulu Camii, sonra Çarşı Atik ve Ümmet Baba camileri...

Ceyhan Nehri'nin batı tarafında olan ve ilk gençliğimden itibaren evimizin olduğu "Öteçe" / Öte geçe mahallesi neredeyse tamamen yok oldu; nehrin doğu tarafındaki Elbistan'ın 1085 yılından itibaren Ulu Camii çevresinde yerleşip günümüze kadar gelen bölgenin de tamamına yakını yıkıldı veya yıkılacak.

6 Şubat; insanların, evlerin, apartmanların, sitelerin yerle bir olduğu gün. Ağlayanlar, bağıranlar, enkazın başında yardım isteyenlerin, çaresiz dövünenlerin nereye bak-san orada olduğu gün...

Ve günlerce yağmayan kar, deprem günü yağmaya başladı. Evlerin içinde kalmak imkânsız iken bu yağın kar ve soğuk insanları o kadar çaresiz bıraktı ki!

6 Şubat'ta 4.17'de meydana gelen deprem ile Elbistan'da bir bina yıkıldı, 2 kişi öldü ve 28 kişi de yaralandı haberini aldık. Birçok binanın duvarlarında çatlaklar meydana gelmiş, Ulu Camii'n şerefesinden yukarısı yıkılmış, Çarşı Atik Camii'n minaresi dikey olarak çatlamıştı. Şahsen ben şükretsem mi, özellikle

le ölenlere ve hasar gören iki tarihi minareye üzülsem mi ikileminde iken saat 13.24'te üstelik merkezi Elbistan olan ikinci büyük (7.6) deprem adeta yarı yarıya şehirleri yok etti!

Sayırsız insan dışarıda... Kimi dulda yerlere sığınmış, kimi evlerden uzak çadır gibi şeylerin altına, kimileri arabalarına dolmuş. Biz de altı kişi daha önceki yağın karlardan beri mahsur kalan ve bugün gelip geçenlerin yardımı ile yola çıkarttığımız arabamızdayız. Çaresiziz. Ne yapacağımızı, nerede duracağımızı bilemiyoruz. Sakin, binalardan uzak bir yerde öylesine beklerken, her şeyin bittiği, ailecek "Oh çok şükür hepimiz hayattayız ya evimiz yıkılsa da önemi yok, hasarlı olsa da..." noktasında birleşmişken, 30 yıl kadar önce ilkokulda okuttuğum biri Elbistanlı, biri Elbistanlı olmayan iki (Müge ve Mine) kız öğrencimin "Öğretmenim, nasılsınız? Lütfen her türlü yardıma hazırım. Kalacak yerimiz de var. Lütfen çekinmeyin, neye ihtiyacınız varsa söyleyin..." demeleri, derken adeta yalvarmaları bir öğretmenin üstelik 30 yıldan beri onları hiç

görmeyen bir öğretmenin gözlerini yaşartmaz da ne yapar! Çok şükür ki memleketimizin insanları böyle alıcınaptır ve milyonlardadır. Depremzedelerin kaçarak gittikleri veya devletin gönderdiği şehirlerde evlerini açanlar, ev kiralayıp kirası dâhil tüm masraflarını karşılayanlar, her türlü maddi desteklerini esirgemeyenler hemen her şehrimizde var ve sayısızdır...

Oğlum Furkan, ikinci deprem sonrası kaçtığı, duvarları çatlayıp patlayan eve acil eşyalarını bile almaya girmezken, muhabbet kuşunun içeride kaldığını hatırlar hatırlamaz "O da bir can" deyip eve girdi ve alıp getirdi. O da aylar boyunca nereye gitsek bizimle oldu...

Sonra öğreniyoruz; 9 saat arayla meydana gelen Pazarcık merkezli saat 04.17'de 7,7 ve yaklaşık 9 saat sonra meydana gelen Elbistan merkezli 7,6 büyüklüğündeki iki deprem ile 11 il, 62 ilçe ve 10 bin 190 köydeki yıkımların yanı sıra 50.000'i aşkın insan o dakikada **ölüm**daş olmuşlar.

Deprem deyince aklımıza beşik gibi sallanma gelirdi. 6 Şubat 2023 depremleri tüm şiddetiyle hem beşik gibi salladı hem de adeta kalburdan bir şeyleri eller gibi çalkaladı. Biri bitti, diğeri başladı; o bitti sonrakisi... Büyük artçılarla 7 deprem. 5 ve küçük şiddeteki artçılar ise 49.000'i aşmış...

Depremden birkaç ay sonra dönüp gelince merakla neresi yıkılmış, neresi ayakta

Depremzedelerin gittikleri şehirlerde evlerini açanlar, her türlü maddi desteklerini esirgemeyenler vardır ve sayısızdır.

kalmış diye dolaşmaya çıkanlar, bir süre sonra şaşırıp kaldılar bizim gibi. Dolaştıkça beyinde "Ayy şu site de mi yıkılmış, şu apartman da mı, şu da mı, şu ev de mi? İçindekiler kurtuldu mu acaba? Bu meydanlık neresiydi? Aa şu caddenin tamamı iki taraflı yok olmuş! Çarşı içine şuradan mı gidecektim, yoksa daha ilerideki boşluktan mı?" soruları dolaşıp durdu...

Şuradaki enkaza bakarken yüreğim sızladı; "Eyvah, falan arkadaşımın evi de yıkılmış, kurtulmuş olsalar baril!" temennisiyle dualar ettim. Şu dükkânın sahibinin öldüğünü duydum, şurada çalışan kurdu-ra tamircisi İhsan'ın da; 13.24'te deprem başlayınca kaçarken yıkılan başka bir binanın altında kalmış; oysa dükkânı yıkılmamış; keşke kaçmasaymış! Şu evde de çok iyi insan, akrabam, arkadaşım Durdu Mehmet, babasının evine doğduğu eve girerken eşiklikte veda etmiş dünyaya...

Gün geçtikçe, hayatta kalanlarla karşılaştıkça öğreniyoruz; şu çocukluk arkadaşlarımız enkaz altında kalmış, şu akrabalar, şu komşular ve sayısız tanışlar, konuştuğumuz, uzaktan tanıdığımız, alışveriş yaptığımız, aynı okuldu çalıştığımız, aynı masaya oturup çay içtiğimiz sohbet ettiğimiz insanlar yok olmuşlar. Yaşaya yaşaya hatıralarımızın olduğu ve biriktiği mekânlar, mahalleler, evler, sokaklar, pazarlar gibi...

Ben ilk günden itibaren sadece yazılarımı paylaştığım Whatsapp grubuma olanı biteni, resmî açıklamaları, geçici dairelerin nerelerde kurulduğunu, çadır ve yardımların nerelerde dağıtıldığını vs paylaşılan aynı gruba dahil veya beni tanıyan, Elbistan'ın yerle bir olduğunu duyan maddi imkanı yerinde olan Elbistanlı işadamlarından **"Arif halkımızın nelere ihtiyacı varsa yaz da göndereyim!"** telefonları veya mesajları gelmeye

başladı arka arkaya. Onlarcasına oluşturduğum listeyi kopyalayıp gönderdim. İki gün içinde tırlar adeta park edecek ve yüklerini boşaltacak yer bulamayacak kadar aktı. Devletin gönderdikleri, çeşitli belediyelerin, kuruluşların, kişilerin, derneklerin vs gönderdiği tırlar adeta şehre sığmaz oldu; boşaltılacak yer bulamayanlar yol kenarlarına boşaltıp gidenler oldu; içeri giren tırlar geri dönmek için manevra yapıp dönemeyecek kadar sıkıştılar çoğu zaman. Milletimiz o kadar büyük ki!

Yiyecek ve giyecekler düzenli dağıtıma başlanmadan önce insanlar genellikle ihtiyacı kadarını alırken kiminin de bunları evinde/köyünde stok yaptığı söylendi. Ne kadar üzücü...

6 Şubattan bugüne iki ay geçti. Bir gün bile depremin etkisinden, çocuklar da biz de kurtulamadık.

Elbistan Ulu Camii

Bir yakınımın anlattıkları arasındaki şu çarpıcı cümleyi nakletmek istiyorum: "Hocam, malzemeleri yüklenip götüren adamın biri ötekine şöyle derken kulağımla duydum; **'Ben o kadar çikolata aldım ki bir yıl boyunca yesem gene de bitmez!'**" Ee felâkete uğramış insanların terk etmek zorunda kaldığı evlerini soyan, eşyaları bir tarafa, kapılarını pencerelerini, musluklarını, aynalarını, doğalgaz, elektrik saat ve kombilerini çalan hırsızlar yıkılan şehir ve ilçelere akın etmişken, içinde yaşayan haysiyetsizler de vardır illa ki.

Görevlendirilen beş altı kaymakam, dört vali enkazda kalan insanların kurtarılmasını, yaralıların taşınmasını, vefat edenlerin defin işle-

rini, gelen yardımları, ayakta kalanların ihtiyaçlarının karşılanmasını, barınacak çadır ve sonra konteynerlerin temini ve geldikçe bunları için güvenli yerlerin tespitini ve kurulmasını vs organize ettiler. Aksayan işler olmadı mı? Elbette olmuştur. Bugün dahi yapılması gereken elzem işler geri kalmadı mı? Elbette kalmıştır. Keşke kalmasa, yazın sıcaklığını el kadar konteynerlerde çeken insanlar, kışın soğuşunu nasıl çekecekler bilmem artık. Allah yârve yardımcıları olsun.

Elbistan'da deprem şehitleri için Çatova Mahallesi'nde mezarlık alanı oluşturuldu. Hastanede otopsi işlemi tamamlanan cenazeler, nakil araçları ile mezarlığa getirilip dini vecibeler yerine getirilerek defin yapılıyor. Her cenaze için tek tek namaz kılınıyor ve namaz sonrası din görevlileri eşliğinde ve dualarla uğurlanıyor.

İşlemlerin hızlı yapılabilmesi ve karışıklığın önlenmesi için mezar taşlarına isim yerine numara veriliyor. Ayrıca, hayatını kaybedenlerin mezarlara ve mezar tahtalarına yakınları tarafından bebek kıyafeti ve oyuncak, başörtüsü, atkı gibi eşyaların bırakılması ise yürek dağlıyor.

Akıl almaz felâket, akıl almaz zorluklarla ve imkânsızlıklarla iç içe geçen, geçmekte olan günler, aylar...

6 Şubattan bugüne iki ay geçti.

Bir gün bile depremin etkisinden, çocuklar da biz de kurtulamadık. Her yüksek sesi, her sarsıntıyı, harlılıkla geçen kamyonu, rüzgârın çarptığı kapıyı, düşen/devrilen her nesneyi yine/yeni bir deprem zannıyla irkiliyoruz. Olmadığını anlayınca da şükür ediyoruz.

Allah bir daha ülkemize ve tüm insanlara yaşatmasın. Âmin.

7.7 VE 7.6

İBRAHİM NEREDE?

AHMET ŞEVKİ ŞAKALAR

*“İbrahim/ içimdeki putları devir/
elindeki baltayla/ kırılan putların yerine/
yenilerini koyan kim?”*
Âsaf Hâlet Çelebi

Gece yarısı vurulan kapılar, çalan telefonlar neye uyandırır bizi? Bir haber, bir korku, bir havadis ya da beklemediğimiz bir cepheden gelecek bozgun sesine mi?

İşte böyle bir gecede eşim omzumdan sarsarak uyandırdı beni. Eşimin ağlamaklı ses tonu odayı sarmış, kadıncağız olan biteni bir çırpıda anlatıvermişti.

- Memlekette deprem olmuş, evler yıkılmış, bizinkiler zor kurtarmış canını, herkes sokakta korku ve telaşla bekliyormuş.

Şaşkınlık ve endişeyle bir süre baktım eşimin yüzüne. Saat 04.30. Deprem, biraz önce olmuş olmalı. Mutfaktan büyük bir bardak su alarak onu rahatlatmaya ve teselli etmeye çalıştım. Pencereden dışarıya baktım, hava daha aydınlanmamıştı. Aklımızda kim varsa hemen aramaya başladık, sağ ve sağlıklı haberini almak için. Telefonun her bir sonraki arama sesinde karşı taraftan ne duyacağımızı, neyle karşılaşacağımızı bilmiyorduk. Dünyanın en zor şeylerinden biri de uzaktaki birine hayatta mısın diye sormak. Belki de soramamak. Hayatta olmak. Varlığımızdan sevdiğimizimizin memnun olup bizden haberdar olması mı? Hayatta kalmak. Hayatın sınırları içinde bize verilen çizgili hatlardan ve süreden dışarı çıkmamak mı? Oyunda kalmak. Normal şartlarda devam eden bir maçta saha içerisinde olmak mı? Biz, bir taraftan sağa sola telefon ederken diğer taraftan da gelen çağrılara cevap vermeye çalışıyorduk. Ulaşamadıklarımızın sosyal medya hesaplarına, whatsapp durumlarına bakıyorduk. Ekranda gördüğümüz bir işarete, bir çevrimiçi yazısına şükrediyorduk. Haber aldıklarımız çoğaldıkça yüzümüzde ayrı bir sevinç. Haber alamadıklarımız da oldu. Sabahtan itibaren telefonda hep hayırlı havadisler bekledik.

Hayatta olmak. Varlığımızdan sevdiğimizimizin memnun olup bizden haberdar olması mı?

İbrahim. O da haber alamadıklarımızdan. Telefonu çalıyor ama cevap vermiyor. Sosyal medyasında hiçbir hareketlilik yok. Gün ilerledikçe İbrahim'i tanıyan yakın uzak kim varsa çoğuna ulaştım. İbrahim'den hiç haber yok. İbrahim nerede? Hangi ağacın kovuğunda, hangi balığın karnında? Hangi dağın arkasında, hangi ırmağın kenarında, hangi ormanın kuytusunda? Yoksa İbrahim... Hayır hayır İbrahim'le daha son konuşmamızı yapmadık, tamamlanmamış nice cümlelerimiz bir sonraki buluşmamızı bekliyor. Kapanmamış, sessizlik molası verdiğimiz bir dergimiz var üstelik. Ökçeş'in Heybesi dolana kadar yazacağız; belki de heybemiz dolana kadar susacağız. Yeni cümleler kurup kurmayacağımıza, susacaksak ne kadar susacağımıza karar vereceğiz. Bu kadar dünyalık plan program saydığım için utanarak söylüyorum bunları. Hem biz evlendireceğiz onu. Sade ve klas bir merasimle. Şiir gibi bir nikâh töreni yapacağız yani. Kitapları ve edebiyatı seven bir hanımefendi bulacağız ona. Yıllardır yayımlanmakta tereddüt ettiği serbest şiirlerini büyük dergilere göndermeye başlayacak. Büyükşehre tayin isteyecek, edebi muhitlerde sohbetlere eşlik edecek, güzel adamların huzurunda diz kırıp hamlıklarını giderecek. Denizlere komşu olup sessiz metinler biriktirecek. Aynı şehirde olacağız belki. Hiç konuşmadan uzun uzun oturacağız. Mezarlıklarda oturup düşüneceğiz, ayağımızı alıştıracağız toprağa, âşıklar kahvesinde bir Orta Anadolu türküsüne eşlik edeceğiz.

Maraş'ın tabiriyle gün öğle oldu. Bugün mesai yok. Gecedен tatil oldu. Kar ve fırtına tatili. Ama ne kar var etrafta ne fırtına. Bir sessizlik var. Uğultuya benzer bir ses belki de. Zaman geçtikçe korkularım ve endişelerim artıyordu. Öğle vakti aynı şiddette bir deprem daha oluyor Maraş'ta. Bu kez depremin merkez üssü kendi ilçem. İçimde derin bir sızı. Ne olur Allah'ım koru bizi. Sahibimiz sensin. Sığınacağımız kapı sensin. Niye dedirtme bize. Kalbimize ferahlık ver. İmanımızı kâvileştir. Her şeyin sahibi sensin. Oradaki ailemde ve yakın akrabalarım da kayıp yok. Çok şükür. Telefonlarımız susmuyor. Ya bir haber soruyorlar ya bir haber veriyorlar. Hüzünlü bir türkünün sözlerini değiştirerek mırıldanıyorum: Maraş'tan bir haber gelse... Oh desek, içimize su serpilse, dağdaki çimenler tekrar yeşerse. Bir taraftan da gözümüz televizyonlarda: Merkez üssü Kahramanmaraş olan şiddetli deprem, komşu illerin birçoğunu etkiledi. AFAD ve gönüllü arama kurtarma ekipleri bölgeye ulaşmaya çalışıyor. Aynı şiddette ikinci bir depremin olması felâketin boyutlarını artırabilir.

İkinci gün telefon trafiği yaptığımız ortak arkadaşlarla İbrahim'in göçük altında kalabileceği kanaatine vardık. Hem de tüm ailesiyle. Eğer kayıp değilse olsa olsa böyle bir ihtimal vardı. İnsan ne garip. Bir garip Âdem. İbrahim yaşayıyordur. İyidir. Yok yok dirayetli çocuktur İbrahim. Öyle kolay kolay pes etmez. Tevekkülle bekliyordur insanları. Gün içinde dışarıdan gelecek “sesimi duyan var mı?” sorusuna cevap verecek ve Allahu Ekber sesleriyle kurtarılacaktır.

İkinci günün akşamı da bir haber gelmedi İbrahim'den. İçimde acizlik ve çaresizlikle örülü o yoğun his. Bir şeyler yapamamanın verdiği o büyük boşluk. Tez elden, hiç vakit kaybetmeden, mümkünse acilen Maraş'a gitme, orada olma isteği. Bir şeyler yapmak, bir cana can olmak, bir ses duymak ve bir tas su uzatmak susayana, bir yaralıyı omuzlamak...

Üçüncü gün Maraş'a bir şekilde, bir an önce gidebilmek için harekete geçtim. AFAD, İHH, belediye ve gönüllü arama kurtarma ekiplerine ulaştım. Kimisi oradaymış, kimisi yolda kimisi de ekibini kurmuş bölgeye gitmeye hazırlanıyormuş. Bir sivil savunma derneğinin arama kurtarma ekibine güç bela dahil olabildim. Verilen evrakların hepsini okumadan imzaladım. Oraya gitmek, orada olmak istiyordum. Sağlam bir insanın uzaktaki ihtiyaç sahibi insanlara yardım edememesi, adeta eli kolu bağlı oturması insanın haysiyetine dokunuyor.

İbrahim'den hâlâ bir haber yok. Üçüncü gün gece yola çıkıyoruz ekiple. Aramızda esnaf, kamu çalışanı, akademisyen ve üniversite öğrencileri var. Hepsinin yüzünde o hüznle örülmüş tevekkül ifadesi. Gitmek ve bir yaraya merhem olmak. İnsana, cana, kurda kuşa, ses verip çağırana, susayan ağaca toprağa... Kar ve tipiyle geçen zor bir yolculuğun ardından depremin olduğu saatlerde memleketimdeyim. O nasıl soğuktur öyle. Bu şehir

bu mevsimde hiçbir zaman bu kadar soğuk olmaz diye biliyoruz. Ama bugün başka bir şey, başka bir hâl var buralarda. Anlam veremiyoruz bir türlü. Tir tir titriyoruz. Külliye olarak yapılmış bir camide toplanmış insanlar, çocuk, genç, kadın, erkek, yaşlı demeden istif edilmiş gibi buraya sığınmışlar. Allah'ın evinde Allah'a sığınmak gibi bir şey bu. Dış kapısından içeriye şöyle bir bakıyoruz. Yer bulamıyoruz camide. Otobüste sabahlamaktan başka çare yok. Otobüsümüzün kaloriferleri de çalışmaz oluyor. Çevremizde arabasında sabahlayan insanlara ve battaniyeye sarılı telaşlı telaşlı yürüyenlere denk geliyoruz. Nihayet sabah oluyor ve biz bu caminin alt odalarından birine bir köşeye yerleşebiliyoruz. Geldiğimiz ilçedeki yıkılan binaların azlığı bir nebze rahatlatıyor bizi fakat eski Maraş'ın tamamen yıkıldığını duymamız canımızı sıkıyor. Kendi ilçeme gidemiyorum. AFAD bünyesinde belirlenen bir bölgede çalışmaya başlıyoruz. Haydarbey Apartmanı ve Gülbike Apartmanı. Beyza Apartmanı yok bizim listede. İbrahimler, Beyza'da oturuyordu. İlk elden işe koyuluyoruz. Tek tük canlı çıkıyor çalıştığımız enkazdan. Her ulaşılan insana yaşıyor umuduyla yaklaşıyoruz. Ekibimizdeki

üniversite öğrencileri hayatlarında ilk defa böyle bir şey yaşıyorlar. Hayat onları böyle zamanlarda daha çabuk olgunlaştırıyor. Aklımda hep İbrahim. İbrahim'den haber bekliyoruz. Bir akrabasına ulaşıyoruz. Çöken Beyza Apartmanı'nın bitişiğindeki binanın yıkılma tehlikesi varmış, bundan dolayı giremiyormuş enkaza ekipler. Umudumuz gittikçe azalıyor. Ovaların keklikleri ötmüyor, dağların çimenleri, bahçemizin otları sararıyor. Mevsimimiz, bahardan güze dönüyor. İbrahim'in şiirleri cıızlaşıyor, imgeler yolunu kaybediyor anlam dağarcığında.

Dördüncü gün enkazda İbrahim'in ablası ve kız kardeşine ulaşılmış. Az da olsa umudumuz hâlâ var. Canı alan da veren de Allah değil mi? Beşinci gün cuma akşamüzeri İbrahim'in haberini alıyorum. Enkazda ancak ulaşılmış annesiyle kendisine. Sağdır, canlıdır, nefes alıyordur, diye teselli ediyorum kendimi. Arkadaşımı bir daha görmeyecek olmamı zihnimden atmaya çalışıyorum. O olmazsa putları kim devirecek,

Tez elden, hiç vakit kaybetmeden, mümkünse acilen Maraş'a gitme, orada olma isteği. Bir şeyler yapmak, bir tas su uzatmak susayana, bir yaralıyı omuzlamak...

İbrahim Kenger,
Ahmet Şevki Şakalar.

**Kapıçam
Mezarlığı'na
çağırıyorlar.
Kestirme yollardan
gitmeye çalışıyoruz.
Hayatımın en
uzun yolculuğunu
yapıyorum.**

İçimizdeki putlardan kim haber verecek bize? Kapıçam Mezarlığı'na çağırıyorlar beni. Başka bir arkadaşım yetiştirecek beni oraya. Kestirme yollardan gitmeye çalışıyoruz. Hayatımın en uzun yolculuğunu yapıyorum. Yollar boş ama bitmiyor bir türlü. Akşamüzeri. Ezan okundu okunacak. Büyük bir şehir mezarlığı. Ortada geniş bir alan. Kesif bir ceset kokusu. Sahipsiz cenazeler, o kadar çok ki. Her yer cenaze. Beş altı kişilik gruplar kendi cenazelerini taşıyor. İbrahim iniyor bir cenaze arabasından. Siyah fermuarlı bir torbanın içinde arkadaşım öylece boylu boyunca yatıyor. İbrahimlerin baltası düşüyor ellerinden. İçimdeki putlar birer birer diriliyor. Hıçkırık hıçkırık ağlıyor yakınları, dayısı, sağ kalan tek kardeşi. İçim boşalıyor benim. Ben de ömrümde bu kadar çok ağlıyorum. Cenaze arabasının içinde kolyeyle bilekliğini ben çıkarıyorum kardeşimle. Ne çok severdi kolyeyle bilekliği. Basit ama değerli, hatırası olan şeyleri bir başka severdi. Bir tek dünyayı sevmezdi. Bu dünyanın misafiri, bu dünyanın yabancı, bu dünyanın alışamayana...

Son kez baktım yüzüne. Sakalları karışık, karayağız, dünyayla kavgalı, teslim olmuş, emaneti sahibine vermiş bir derviş sakinliği... Otuz üç yaşında, cennet gençlerinin arasında. Standart bir tabuta sığmayan babayiğit bir adam. Çocuklarımla "Ede Ağbi" diye sevdikleri çocuk yürekli güzel delikanlı. Bu dünya kalp ağrısı çekenlere dar gelir.

İbrahim. Sonra teyemmümle kefenlenme ve kılınan cenaze namazı. Hakkımız helaldir İbrahim. Alacaklısın dünyadan ve bizden. Etrafta beşli altılı insan toplulukları. Cenaze taşıyorlar. Herkes birbirine çarpıyor, kimse kimseyi görmüyor. Bir mahşer yeri burası. Bağırışlar, çağırışlar, feryatlar, çığlıklar... Peş peşe cesetler geliyor meydana. İş makineleri durmaksızın sıra sıra mezarlar kazıyor. Hepsine ayrı bir numara verilmiş. Toplu mezar görüntüsü sanki. Cenazesini defneden çekiliyor mezarlıktan. 1319 numaralı mezardan ayıramıyorum gözlerimi. Şimdi ağlamalıyım. Diz çöküp ve ellerimi semaya açıp haykırmalıyım. Bir ağaca yaslanıp hıçkırık hıçkırık ağlamalıyım. Tabuta sığmaz bir adamı mezara koyup gitmenin ağırlığı ve utancıyla oturup ağlamalıyım. Şimdi ne burada kalma ne de yaşadığım şehre gitme isteğim var. Şehrin yıkık sokaklarında bir ceset gibi dolaştım uzun süre.

Birkaç gün önce kaldığımız caminin suyu akmadığı için bir arkadaşım su aradığımız bir zamanda yolda iki adam görmüştük. Biri konuşup diğeri dinliyordu.

Biz yanlarından geçerken sadece bir cümlesini duyabildik konuşmanın: Ölüm, sessiz bir vaizdir. Yanımdaki arkadaşım şu söyledi: Allah, bizi buraya sadece bu cümleyi duymak için bile yollamış olabilir.

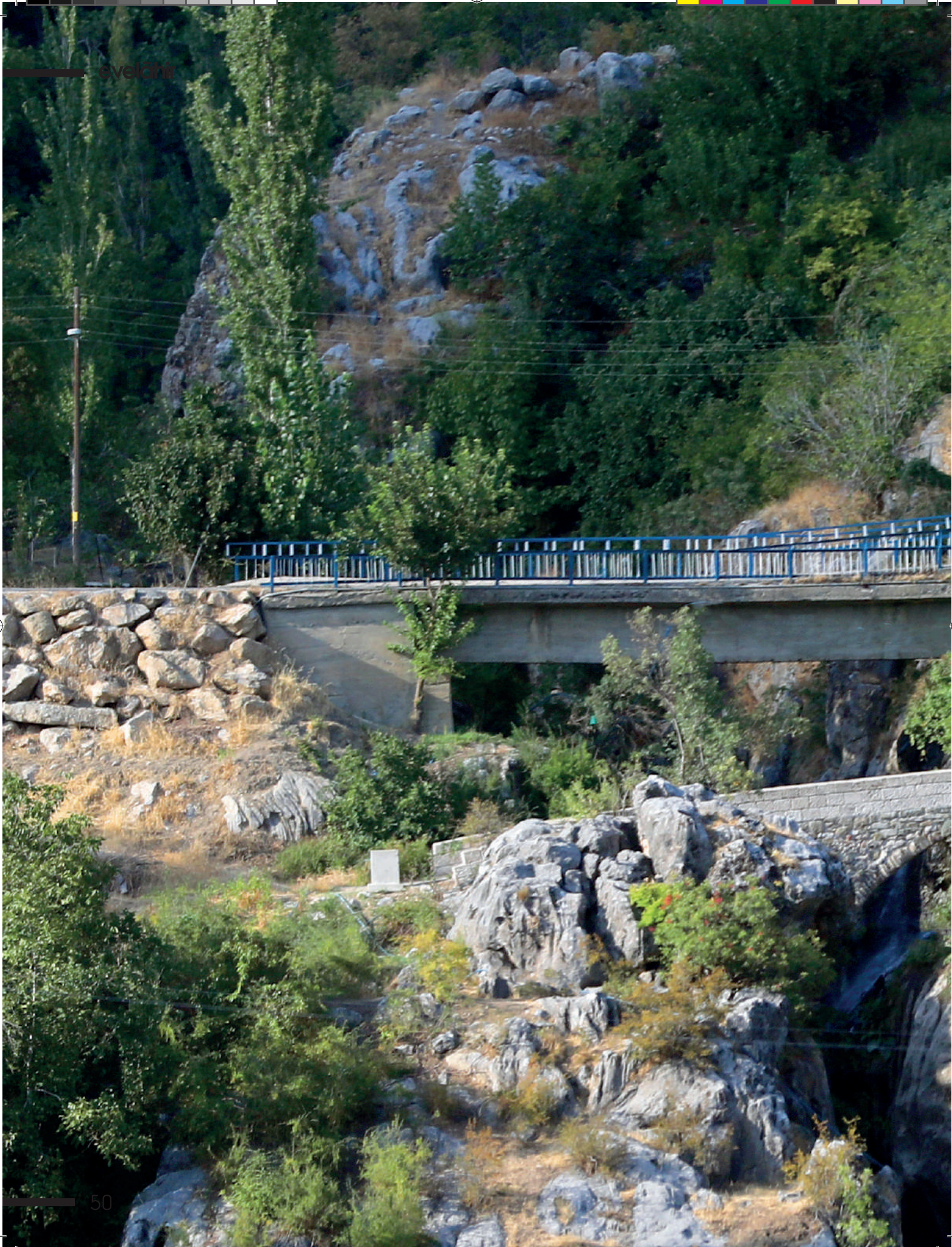
Sessiz vaizi yanıma alarak uzaklaştık oradan. Yalnız kaldığımda ve İbrahim'i düşündüğümde sessiz vaiz anlatıyor, ben dinliyorum.

Depremde sağ kalan kardeşi anlattı. İbrahim'in enkazdan çıkan telefonu sağlam ve gece yarısına kurulmuş. İbrahim, sabah namazından önce bir namaza, teheccüde kalkmış ve cenazesi bulunduğu secde halindeymiş.

İbrahim. Bir garip Âdem.

Biz hep dik durduğuna şahitlik etmiştik. Eğik durduğu zamanlar, kendisiyle Allah arasındaymış.

evelahir

MARAŞ'IN KÖPRÜLERİ

Kavuşmanın Hayali

- CEYHAN'IN KAYBOLMUŞ GERDANI:
GENE KÖPRÜSÜ
- ERMENİ VAHŞETİNİN BAHTSIZ
TANIĞI: ZEYTUN KANLI KÖPRÜ
- KANLIDERE KÖPRÜSÜ ADINI
NEREDEN ALIR?
- DİRENİŞİN KÖPRÜSÜ: AKSU
KÖPRÜSÜ

Danışment Köprüsü

CEYHAN'IN KAYBOLMUŞ GERDANI:

GENE KÖPRÜSÜ

HÜSEYİN YORULMAZ

Yönünü Maraş'a dönmüş olan Başkonuş Dağı'nın sol tarafından Körsülü çayı Yenicekale'nin arka taraflarından inerek Ceyhan Nehri ile buluşur. Bu çay üzerinde suyla dönen birkaç un değirmeninden şimdi bir tane bile yoktur. Balık tutulur mu, bilmiyorum. Ahır Dağı'nın tam karşısında konuşlanmış bu görkemli dağın sağ tarafından akan Ulu Dere de inişli çıkışlı uzun bir yol aldıktan sonra yine aynı nehre kavuşur. Uzunluğu beş yüz kilometreden fazla olup Elbistan taraflarından doğan ve İskenderun Körfezi'nde Akdeniz'e kavuşan Ceyhan'ı besleyen iki damardan bahsediyoruz.

İşte Ulu Dere'nin nehirle buluştuğu noktada tarihî bir köprü vardır. Daha doğrusu vardı: Gene Köprüsü. Köprüyü ve dereyi dünya gözüyle görmemiş, hemen ilerisindeki kaplıcaya hiç girmemiş günümüzün 30-35 yaşındaki yeni nesline bugün baraj altında kalmış Gene Köprüsü'nü anlatmak çok zordur. Bu söylediklerimi onlara

İlk gençlik yıllarımızda Gene Köprüsü'nün tepe noktasından arkadaşlarla atlama seansları yapardık.

körün filii tarif etmesi gibi gelebilir. Ya da haddi aşmasına az kalmış ben yaştakiler için mücessem olan köprü, onlar için Kafdağı'nın ardındaki "bir varmış bir yokmuş" muhayyel bir taş yapı da sayılabilir.

Gene Köprüsü, Mostar'daki tarihî köprü gibi haşmetliydi ve asırlardır nice coşkun sulara karşı direnmiştir. Kış aylarında nehrin suyunun köprü'nün üzerine çıktığı olurdu. Ona rağmen yine de zarar görmezdi. Doğru kısmı bıçaklarıyla ünlü Hartlap taraftaki kayalıklara yaslanmış, batı tarafı ise bir takım kemerli gözlerle dereye doğru uzanmaktaydı. Bin yıllık köprü'nün Anadolu'da nice ben-

zerleri vardır. Maraş'ın yüzyıllardır batı köyleri ile bağlantısını sağlayan en önemli ve en büyük köprüdür. İşte bu köprü, Ceyhan Nehri üzerinde şimdi kaybolmuş inci gerdanlardan sadece biridir. Bu tarihî köprü'nün sanat tarihi bakımından önemini Mehmet Özkarcı dostumuza bırakarak, bendenizde bıraktığı etkiye burada kısaca değineceğim.

İlk gençlik yıllarımızda Gene Köprüsü'nün tepe noktasından arkadaşlarla atlama seansları yapardık. Yandaki resimde de görüldüğü gibi yaz aylarında bazen nehrin suyu iyice azalır, adeta dibi görünürdü. O zaman küçük çocuklar da çok rahat giderdi. Ancak bahar ve güz aylarında çok coşkun akar ve kendilerine güvenen acemileri yutardı. Her yıl köyün birkaç çocuğu boğulurdu Ceyhan'ın bu kısmında. Bu bizim Döngele'den boğulanlar. Çok duyardık, nehrin aşağı taraflarında Sır bölgesinde ve yukarı taraflarında Kertmen gibi köylerde de insanların boğulduğunu.

* * *

Kâmil Aydoğan'ın ahir ömründe yazdığı Kısık Vadisi romanı çıktığında beni çok etkilemişti. Gerçek hayattan sahneler vardı çünkü. Yaşadığını yazmış, yazdığını yaşamıştı adeta. Kısık Vadisi, Aydoğan'ın doğup büyüdüğü yerleri hikâye diliyle anlattığı bir kitap. Kitabı okuduğumda sanki benim çocukluk ve ilk gençlik yıllarımın geçtiği yerlerle benzerliğini hatırlıyorum. Hiç görmedim ama Ceyhan nehrinin doğduğu boylara doğru benim doğduğum köyün 30-40 kilometre üst kısmından bahsediyor, Bertiz boylarına yakın Kertmen köyünün hikâyesini anlatıyordu.

Kısık Vadisi'nde anlatıldığına göre Ceyhan Nehri her yıl o taraflarda birkaç kişiyi alıp götürürmüş. Bizim taraflarda da öyle. Yukarıda da belirttiğim gibi büyük küçük demez, her sene birkaç kişi boğularak öldü bu nehirde. Bazen kışın coşkun sularına katarak götürdü canları, bazen de yazın durgun sularında

Gene Köprüsü, Mostar'daki tarihî köprü gibi haşmetliyi ve asırlardır nice coşkun sulara karşı direnmiştir.

serinlemek için yüzenleri alırdı. Onlardan biri de bu satırların yazarıydı. Hiç unutmuyorum!

Nasıl unutabilirim?!

İlkokul beşinci sınıftayım. Ulu Dere'nin Ceyhan'a kavuştuğu noktada bulunan Gene Köprüsü'nün üst taraflarında bir yerde suya giriyoruz. Sıcak bir havada bir arkadaş grubu ile nehre girdik. Çıplak bir taşın yamacından atlama seansları yapıyorduk. Sınıf arkadaşım olan Ahmet Çabuk'la o taşın üstünden atlama sırası bizdeydi. İkimiz birlikte atladık durgun suya. Ahmet'le yarışmıştık; ikimiz atlayıp beraber çıkacaktık su yüzüne. Ben neden sonra çıkabildim.

Atladığımız yer bir kayanın dibindeki girdaba denk gelmişti. Hareketsiz kaldığın zaman su seni kayanın dibine doğru çekiyordu. Boğulmaktan zor kurtuldum ve kenara çıktığımda içim dışım su olmuştu. Ahmet çıkmadı. On kilometre aşağıda Sır taraflarında üç gün sonra buldular çelimsiz küçücük bedenini.

Suyun içinde birkaç dakika çırpıldıktan sonra benden üç yaş büyük Karaca ve Cuma'nın sayesinde kurtulmuştum. "Üç litre su çıktı ağızından demişti" Cuma. "Kulağından çekip kurtarmıştım" dedi Karaca. Ben zor kurtulmuştum ama hepimiz korkmuştuk. Nehrin yüz metre kadar yukarıdan görüldüğü yere çıktığımızda Ahmet'in cesedi kolları ve ayakları açılmış bir vaziyette suyun üstünde hareketsiz duruyordu. O anda geri dönüp hareketsiz cesedi kıyıya çıkarmaya hiç birimiz cesaret edememiştik.

Dünyada içecek suyumuz ve yiyecek ekmeğimiz varmış.

Gene Köprüsü, Kaynak:
<https://marasavucumda.com/>

Zeytun Kışlasının Açılış Merasimi,
II. Abdulhamid Dönemi.

ERMENİ VAHŞETİNİN BAHTSIZ TANIĞI:

ZEYTUN KANLI KÖPRÜ

İBRAHİM KANADIKIRIK

1895 yılı sonbaharı şimdiki adı Süleymanlı olan Zeytun, tarihinin şahit olduğu en büyük isyana ve vahşete tanık oldu. Maraş bölgesinde Ermeni nüfusunun en yoğun olduğu bölge olan Zeytun, aşırı sarp ve dağlık yapısı sebebiyle tarih boyu Ermeni eşkıyaları için doğal bir kale konumundaydı. 19. asrın ikinci yarısından itibaren ayrılıkçı ve ihtilalci Ermeni isyanları tüm Anadolu sahinde yaygınlık kazandı. Bu faaliyetlerin yoğunlaştığı bölgelerden birisi de Zeytun oldu. Gerek Ermeni komitacıları ve papazları, gerekse de Batılı misyoner ve konsolosluk bu isyanların hazırlanmasında ve yönetilmesinde başrolü oynadılar. Ta-

rihlerinin hiçbir döneminde görmedikleri müsamaha ve alıcnaplığı Türk idaresinde tadan Ermeniler propagandalar neticesi tarifsiz birer Türk düşmanına dönüştüler. 19. asır sosyolojik olarak Ermenilerin bu dönüşüm yüzyılıdır.

Zeytun Tarihinin Gördüğü En Büyük ve Kanlı Ermeni İsyani

Ermeni Hınçak Komitesi'nce tertiplenen isyan, Zeytun Ermenilerinin tarihe geçmiş en büyük ve kanlı isyanı olup, fiilen 24 Ekim 1895-28 Ocak 1896 tarihleri arasında kapsar. İsyanın hazırlanmasında 11 Mayıs 1895'te İngiltere, Fransa ve Rusya'nın Babıali'ye ortaklaşa verdikleri ıslahat notasında

bölgeye dikkatleri çekme amacı en az bağımsızlık hedefleri kadar etkili olmuştur. (Dinçaslan, 2008:93).

İsyani lideri Aghassi, aslen Tarsuslu olup Avrupa ve Amerika'da eğitim almış ve 1890 İstanbul Kumkapı Hadisesi'nin düzenleyicilerinden biri olarak yurt dışına kaçmıştı. 1894 başlarında Maraş'a gelen Aghassi, Zeytun Ermenileri ile toplantılar düzenleyerek geniş bir örgütlenmeye gidip, silah ve cephane tedarik etti. Zeytun, Fırınz gibi Maraş'ın çeşitli yerlerinden gelen Ermenilere ek olarak Sis (Kozan), Antep, Urfa, Halep, İskenderun, Adana, Haçin (Saimbeyli), Kayseri, Gürün, Sivas, Elazığ, Diyarbakır,

Sason, Van ve Bitlis'ten katılanlarla isyancıların sayıları 10000'i buldu. Halep'teki İngiliz Konsolosu ile sürekli temas halinde bulunan Aghassi'nin planına göre; isyan her tarafta aynı anda başlayacak, telgraf telleri kesilecek, Zeytun kışlası ve hükümet binasına saldırılarak kaymakam, subay ve askerler esir edilip silah ve cephaneye el konulacaktı (Günay, 2021:237-239).

Aghassi, *"Herkes silahlarıyla gelmişti. Hatta tabanca ve kama taşıyan çocuklar bile vardı. Hükümet Alabaş Köyüne Ermenilerin durumunu tespit için iki jandarma yollamıştı. Hırslanan Alabaşlılar bu iki jandarmayı ağaca bağlayıp yaktılar"* diyerek yediden yetmişe tüm Zeytunluların isyana katıldığını ve vahşetlerini açıkça ortaya koyuyordu (Gürün, 1983:159).

Askeri ve mülki makamların tedbirleri ve güvenlik önlemlerini artırdığı bir ortamda Hınçak İhtilal Komitesinin 1 Ekim 1895 tarihli bildirgesi isyanın başladığını resmen duyuruyordu. Bildirge *"Yaşasın Ermenistan, Yaşasın Kilikya ve Zeytun, Yaşasın Hınçakyan İhtilal Partisi"* sloganlarıyla isyanın amacının tam bağımsızlık olduğunu ilan ediyordu (Günay, 2021:243-245).

22 Ekim'de Zeytun yolu üzerinde bulunan Hamidiye (Ceyhan) Köprüsü yıkılırken, Zeytun yolu ve telgraf hatları da kesildi. Civar köylere saldırılar başlatılıp, cinayetler işlenmeye başladı. İsyan Maraş'a da sıçradı. 27 Ekim'de suyu kesilmiş ve kuşatılmış olan kışla ele geçirilerek buradaki askerler esir alınıp, Zeytun'a götürüldü. 29 Ekim'de de sivil, kadın ve çocuklara dokunulmamak şartıyla hükümet konağı ve içindeki askerler teslim alındı (Günay, 2021:245-247 ve 274-275). Kışlada teslim alınan kuvvetin mevcudu 600 er ve 50 subaydan oluşan bir taburdu (Gürün, 1983:160).

Kışladaki askerlerin direnmemesi ilginçtir. Oysa tarih, Türk askerinin savunma savaşlarında ne kadar mahir olduğunu ve nice destansı direnişlere imza attığını

Tarih, cesaret ve şecaatin doğurduğu kahramanlıklar ile korkaklık ve hamiyetsizliğin getirdiği felâketlerle doludur.

kaydeder. Ellerindeki silah ve cephaneye uzun süre direnecekleri ve en azından çarpışa çarpışa şehit düşecekleri şüphesiz olan askerlerin teslim olmasındaki acı gerçek ise Miralay İffet Bey'in teslim olma kararında yatmaktadır.

Kuşatma başlarında bir kısım görevli ve subay ile 50 kadar er kaçarak Maraş'a gelirler. Bunların ifadelerine göre; hükümet konağındaki askerler silah kullanmaksızın kaymakam Avni Bey'in emriyle teslim olmuşlar, kışladaki asker ise iki gün savaşmış ve üçüncü gün 400 tüfek, 2 top, 30 sandık fişek ve 3 sandık top mermisi ile beraber Miralay İffet Bey'in emriyle teslim olmuştur. İfadeler miralayın yeterli tedbir almadığı, bazı subayların korkakça davrandığı ve kaymakamın miralayla yanlışlığı şeklinde olup, hakikatin tam olarak anlaşılması için kışlanın teslim edilmesinde sorumluluğu olan subaylar isyan sonrası Halep'te kurulan divân-ı harpte yargılanmıştır (Bağçeci, altayli.net, 2023).

Zeytun'a asker ve top sevk edilirken, isyanın perde arkasındaki güç olan İngiltere ise İskenderun limanına savaş gemileri sevk etti. Olaylar Anadolu'nun birçok yerine sıçrarken, Avrupalılar

Babialı'ye baskılarını artırdılar. Takviye kuvvetlerin gelmesiyle 14 Aralık'ta Firnız zapt edilerek Zeytun harekâtı başlatıldı. Ancak bölgenin kayalık ve dağlık olması sebebiyle çatışmalarda çok sayıda asker ve sivil Müslüman hayatını kaybetti. Zeytun kuşatmasının başladığı 25 Aralık'ta Ermeniler, esir tuttukları asker ve zabıtları katlettiler. (Günay, 2021:248-249 ve 253-258).

Osmanlı meseleye Avrupalıların müdahil olmasını istemediyse de bunu önleyemedi. İngiltere, Fransa, İtalya, Almanya, Avusturya ve Rusya elçilerinin arabuluculuk teklifi kabul edilmek zorunda kalınarak harekât durduruldu. İsyancıların Halep İngiliz Konsolosu'na mühimmatlarının azaldığını bildirip, müdahil olmalarını istemeleri Batılıları harekete geçirmiş ve konsoloslar Ermenilere kendi vatandaşları gibi sahip çıkmışlardır (Dinçaslan, 2008:117).

Gerçekten de teslim sırasında asilerin yorgunluk, hastalık ve soğuktan perişan olarak epeyce telefata vermiş oldukları görülmüştür. O sene kış çok şiddetli geçmiş, muhasara sırasında çadırlarda kalan çok sayıda askerinin ayağı soğuktan donmuş ve bir kısmının ayağı kesilmişti (Özalp, 1986:50)

Köprülerden birisi vardı ki, önceki adı her ne olursa olsun 1895 sonrası tarifsiz bir vahşetle anılır oldu: “Zeytun Kanlı Köprü”.

Zeytun düşmek üzereyken konsolosların baskıları altında kabul edilen ve sanki yabancı bir devletle yapılmış gibi isyancı Ermenilerle yapılan anlaşma sonucu harekât durduruldu ve isyan sona erdi. Asiler silah ve teçhizatlarını teslim ettiler. Anlaşmayla; başta liderleri olmak üzere tüm asilere genel af ilan edilirken, Zeytun’a Hristiyan bir kaymakam ile Ermenilerden oluşan jandarmalar tayin ediliyor ve Zeytunluların vergi borçları silindiği gibi 5 yıl da vergiden muaf tutuluyorlardı (Gökhan, 2019:633-634).

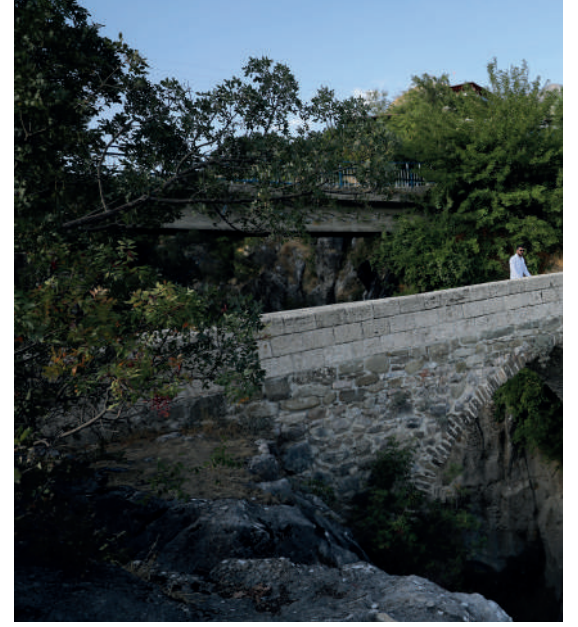
Aghassi, isyanda 13000’i asker olmak üzere 20000 Türk’ün öldüğünden, Ermeni kaybının ise sadece 125 olduğundan bahsederken, dönemin batılı bir kaynağı Ermeni kaybını 6000 olarak vermektedir (Gürün, 1983:160). Aghassi’nin verdiği rakamlar Zeytun’daki çatışmalarda ölen Ermenileri ifade ediyor olsa gerektir. Çünkü yaklaşık 4 ay kadar süren isyan sırasında mevsim şartları sebebiyle soğuk ve salgın hastalıklardan her iki taraftan da çok

sayıda insanın öldüğü bilinmektedir. Bu sebeple batılı kaynağın verdiği rakam çatışma dışı kayıpları da içerdiği için daha makul görünmektedir (Bağçeci, altayli.net, 2023).

Osmanlı için büyük prestij kaybı olan ve Zeytun’a neredeyse yarı otonomi kazandıran anlaşma, Ermeniler tarafından bir zafer olarak algılanmış, isyanla ilgili çok sayıda kahramanlık şiiri ve destan kaleme alınmıştır. Zeytun Kışlası’na yapılan saldırının yıl dönümüne denk gelen 1901 yılında Boston Ermeni Komitesi bir kutlama töreni bile düzenlemiştir (Dinçaslan, 2008:125).

Vahşetin Tanığı: Zeytun Kanlı Köprü

Zeytun (Süleymanlı) dağlık ve su kaynakları açısından zengin bir bölge olup, derin vadilerden akmakta olan çayları geçmek ve ulaşımı sağlamak için küçük köprüler inşa edilmiştir. Suların çoştığı kış ve bahar aylarında köprüler birer can damarı hükmündeydi. Ancak bu köprülerden birisi vardı ki, önceki adı her ne olursa olsun 1895 sonrası tarifsiz bir vahşetle anılır oldu: “Zeytun Kanlı Köprü”.

14. yüzyılın ikinci yarısında inşa edildiği tahmin edilen köprü, derin bir vadinin içinde akmakta olan Zeytun Çayı’ndaki yüksek, sarp ve dar bir kayalık üzerinde inşa edilmiştir. 1906 Halep Salname kayıtlarına göre köyde 4 köprü mevcuttur. Zeytun, Maraş’tan Kayseri ve Malatya’ya giden kervan yolları üzerinde olduğundan bu köprüler oldukça önemliydiler. Yaklaşık 30 metre yüksekliğe sahip köprü’nün genişliği 4 metre, uzunluğu ise 10,80 metredir. Sivri kemerli ve tek gözlü olan köprü dere yatağından toplanan taş ve çakıllarla inşa edilmiştir. Ayakları kayalık zemine oturtulan ve korkuluğu bulunmayan köprü (Özkarci, 2007:578-579) günümüzde yenilenerek, korkuluk eklenmiştir.

İsyanın başlarında kışlada kuşatılan askeri kuvvet, zabitlerin direnme itirazlarına rağmen kumandan İffet Bey’in emri üzerine teslim olmuş idi (Özalp, 1986:43-44). Miralay direnmiş olsaydı eldeki silah ve cephane gerekli yardım gelene kadar Ermenileri tutmaya yeter ve isyanın bu denli büyümesine de engel olabilirdi. Ancak hadiseler başka türlü cereyan etmiştir. Tarih, cesaret ve şecaatin doğurduğu kahramanlıklar ile korkaklık ve hamiyetsizliğin getirdiği felâketlerle doludur.

25 Aralık 1895 günü askeri birlikler asilerin kontrolündeki Zeytin'u kuşatma altına alırken, aynı gün köprü ve civarında Zeytin Ermenileri korkunç bir vahşete imza atarlar. Çoğunluğunu kadınların oluşturduğu kalabalık bir Ermeni grubu kasap bıçakları, baltalar ve sopalarla saldırarak dört yüz kadar askeri şehit ederler. Cesetler, sel sularınca kolayca götürüleceği düşünülerek Kargalar Köprüsü'nden (Kanlı Köprü) Zeytin Irmağı'na atılır. Olaylardan 6 hafta sonra Zeytin'a giden İngiltere Haleb Konsolosu Barnham kayalara takılmış, kar ve buzlara saplanmış ve şişmiş cesetlerle karşılaşmıştır. Kafaları parçalanmış, bacakları ayrılmış, tüm vücutları dağlanmış, el ve ayaklarından bağlanıp çift yapılarak öldürülmüş çok sayıda asker cesedine rastladığını söylemektedir (Bağçeci, altayli.net, 2023).

İngiliz Büyükelçisi Currie'nin Mr.Barnham'dan aldığı bilgilere göre; "Zeytin Nehri katledilen Türk askerlerinin cesetleri ile dolu olup, Ermeniler esirlerin çoğunun ellerini bağlayarak baltalarla kafalarını yarmışlar veya kılıç ya da silahla öldürmüşlerdir. Bazılarının ise el ve ayakları parçalanmıştır" (Dinçaslan, 2008:110-111).

Yaklaşık 30 metre yüksekliğe sahip Zeytin Kanlı Köprü'nün genişliği 4 metre, uzunluğu ise 10,80 metredir.

Köprü korkunç bir katliam alanı olmuş, balta ve keserlerle hunharca katledilen esir askerler köprüden derin ve kayalık derelere atılmış, canlı hiçbir esir bırakılmamış, (Özalp, 1986:52-53), bir kısmı boğazlanmış, bazılarının da ayak derisi yüzülerek katledilmiştir (Dinçaslan, 2008:109).

İngiliz konsolosu tarafından Marsilya'ya kaçırılan Aghassi hatıralarında katliamı; "(...) kadınlar tabanca, kama ve sopalarla kaçan Türk esirlerinin arkasından koşup, bunların büyük bir kısmını öldürdüler. Sadece 56'sı kendilerini kurtarabildi" şeklinde anlatıyordu (Gürün, 1983:160).

Daily Graphic Gazetesi 3 Şubat 1896'da "Ermeni vahşeti hakkındaki Türk resmi raporunun Konsolos Barnham tarafından da doğrulandığını yazıyordu (Günay, 2021:269).

Zeytin ismi, 1915 isyanında şehit düşen Binbaşı Süleyman Beye (Dinçaslan, 2008:154) atfen "Süleymanlı" olarak değiştirildi. "Kanlı Köprü"nün üzerinden

aşağıdaki derin ve dar kayalığı izlerken o günler gözlerinizin önünde canlanıp, Ermeni Mamaları (kadınları) tarafından vahşice katledilen esir askerlerin acı çığlıklarını duyar gibi oluyor ve hüznü bir şekilde mazlum şehidleri fatihalarla yâd ediyorsunuz.

Katliamın yıl dönümüne denk gelen her "25 Aralık" günü Süleymanlı Kanlı Köprü'de anma merasimlerinin düzenlenmesi ve yeni nesillere Ermeni vahşetinin canlı tanığı olan bu köprü'nün yerinde müşahade ettirilerek tanıtılması Kahramanmaraş'ının ecdadına karşı bir mesuliyetidir.

KAYNAKÇA

- BAĞÇECİ, Yahya. 1895 Zeytin Ermeni İsyanı, <https://www.altayli.net/1895-zeytin-ermenisiyani.html>, 23.08.2023, 12:50.
- DİNÇASLAN, A.Latif. Zeytin ve Çevresindeki Ermeni İsyanları (1895-1921), Ukde, Kahramanmaraş, 2008.
- GÖKHAN, İlyas. Kahramanmaraş Tarihi, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Niğde, 2019.
- GÜNAY, Nejla. Maraş'ta Ermeniler ve Zeytin İsyanları, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Kahramanmaraş, 2021.
- GÜRÜN, Kamuran. Ermeni Dosyası, TTK, Ankara, 1983.
- ÖZALP, Yalçın. Gazilerin Dilinden Milli Mücadelemiz, Kahramanmaraş Belediyesi, Ankara, 1986.
- ÖZKARCI, Mehmet. Türk Kültür Varlıkları Envanteri Kahramanmaraş-ı, TTK, Ankara, 2007.

Özcan Gülkesen arşivinden.

KANLIDERE KÖPRÜSÜ ADINI NEREDEN ALIR?

MEHMET IŞIK

Ahır Dağı'nın yamaçlarından doğan ve Tarihi Ulu Camii önünde birleşen üç dere, şehrin hayat kaynağı olmuş tarih boyunca. Şekerdere, Akdere ve Kanlıdere... Akan suyun zenginliği oranında halk yaşam alanları oluşturmuş dere yataklarında, yamaçlarda. Akdere ve Şekerdere, Kanlıdere kadar eski olmalarına rağmen su bakımından fakir oldukları için boy ölçüşememişler Kanlıdere ile.

Şehir merkezinin en önemli su kaynağı olan Pınarbaşı'nın beslediği Kanlıdere'nin, Dulkadiroğulları döneminde şehrin kuzeye doğru çekilmesiyle, önemi iyice artmış. Kanlıdere'nin ikiye ayırdığı şehrin yamaçları üzerine mahaller kurulmuş, dereye bakan sırtlara ise muhteşem Maraş konakları inşa edilmiş. Pınarbaşı'ndan Ulu Camii'ne doğru büyük sel olayları nedeniyle derin bir vadi oluşturarak inen Kan-

lıdere, zamanla üzerinden geçilen küçük köprülerin kullanılamaz hale gelmesine neden olmuş.

Kanlıdere'nin iki kenarındaki evler zamanla daha gerilere çekilmiş. Açılan alanları ise Maraşlılar boş bırakmamış, Kanlıdere etrafında bahçeler oluşturmuş. Şekerdere ve Akdere'nin yaz aylarında kurumaya yüz tutmasına rağmen Kanlıdere'nin Pınarbaşı suyuyla yaz aylarında da varlığını sürdür-

mesi, çevresinde su değirmenlerinin, mezbahanelerin ve tabakhanelerin kurulmasına vesile olmuş.

Dulkadiroğulları döneminde Kanlıdere üzerinde irili ufaklı köprüler kurulmuş fakat bu köprüler sel sularının etkisi ve bakımsızlıktan dolayı tarihi süreçte yok olmuştur. Osmanlı döneminde de Kanlıdere üzerine köprüler yapılmış fakat aynı akıbeti bu köprüler de yaşamış. Şehrin merkezindeki eski mahalleri birbirine bağlayan Kanlıdere Köprüsü, son zamanlarda araştırmacıların dikkatini çekmeye başladı.

Ekmekçi, Turan ve Kayabaşı mahalleri arasındaki dar boğaz üzerine kurulan ve altından akan Kanlıdere'den dolayı Kanlıdere Köprüsü adıyla anılan köprünün tarihi üzerine türlü rivayetleri derleyen araştırmacıların yazıları, çeşitli mecralarda yayımlandı.

Kanlıdere Köprüsü'nün tarihi üzerine yazılan bu yazılar okunduğunda insanın şaşırması mümkün değil. Anlatılanların çoğunluğunun tarihi hakikatle yakından uzaktan alakası yok. Derenin adının "Kanlıdere" olması, üzerine kurulan köprünün üzerine şehir efsanesi hikâyelerin uydurulmasını kolaylaştırmış. Tabii ki bu konuda resmî kurumların yaptığı hataları da ayrıca ele almak gerekiyor. Kahramanmaraş Belediyesi'nin büyükşehir statüsüne kavuşmadan önceki döneminde İmar ve Şehircilik Müdürlüğü uhdesindeki KUDEB tarafından köprü ayağına asılan levhada şu bilgiler yer alıyor:

"Ekmekçi ve Turan Mahalleleri ile Kayabaşı Mahallesi'ni birbirine bağlayan köprü hem üstünden hem de altından

Kanlıdere Köprüsü'nün adı altından akan Kanlıdere'den gelir. Ancak dere acaba adını nereden aldı?

araç ve yaya trafiğinin sağlandığı bir köprüdür. Köprü, mimari özelliğine göre Geç Osmanlı döneminde yapılmıştır. Köprü adını, Kurtuluş Savaşı yıllarında düşmanın yoğun olarak yerli Müslüman halkı katletmesinden dolayı "Kanlıdere" olarak anılmaktadır..."

KUDEB tarafından yazılan bu bilgilerin devamında Kanlıdere Köprüsü'nün yapı malzemesi ve teknik özelliklerinden bahsediliyor. Fakat yukarıda verilen bilgilerin büyük bir bölümü maalesef ki yanlış.

Kanlıdere üzerinde Osmanlı'nın son döneminde yapılan ve bazı eski fotoğraflarda görülen köprünün bakımsızlıktan tarihi süreçte yıkılıp yok olduğu bilinmektedir. Üzerine KUDEB tarafından bilgilendirici levha asılan köprü ise Cumhuriyet döneminde,

1930'larda inşa edilmiştir. Bu konuda Yusuf Köleli'nin www.marasavucumda.com adlı sitesindeki araştırması okunabilir. Kanlıdere Köprüsü'nün inşasına yönelik fotoğraflara da yine aynı yerden ulaşılabilir.

Kanlıdere Köprü İsmi Nereden Geliyor?

Kanlıdere Köprüsü'nün adını altından akan Kanlıdere adından aldığını biliyoruz. Ancak dere acaba adını nereden aldı? Aslında bilinmesi gereken bu. Kanlıdere adının nereden geldiği hususunda çeşitli rivayetler var.

Bir rivayete göre Dulkadiroğulları Devleti'ni ortadan kaldıran Yavuz Sultan Selim Han, Maraş'taki yerel hanedanın gücünü kırmak için Bayazıtlı ailesini Doğu'dan getirip şehrin batısına yerleştirir. Dulkadiroğulları ile Bayazıtlılar, Kanlıdere'nin iki yamacına yerleşerek bölgeye hakim olurlar. Ve tarih boyunca bu dere etrafında iki aile sürekli olarak mücadele ederler, aileler arasında kanlı olaylar meydana gelir, cinayetler işlenir. Ve bundan dolayı iki ailenin hâkim olduğu bölgeleri ayıran bu dere Kanlıdere olarak anılır, üzerine kurulan köprü de Kanlıdere Köprüsü adını alır. Yaptığımız araştırmalarda Dulkadiroğulları ile Bayazıtlıların Osmanlı'nın şehre hâkim olduğu ilk dönemlerde anlaşmazlıklar yaşadıkları görülmekle beraber Osmanlı'nın son dönemlerinde

akrabalık ilişkileri kurarak iç içe bir hayat yaşadıkları da görülmektedir.

Her iki ailenin ileri gelenleri ile yaptığımız görüşmelerde "kan davası" noktasına getirilecek problemlerin yaşanmadığını, bu iddiaların asılsız olduğunu dile getirdiler.

Veysi Sarıgül arşivinden.

Bir başka rivayete ve KUDEB'in Kanlıdere Köprüsü için astığı levhaya göre ise; Maraş'ın düşman işgaline uğradığı dönemde Fransızların ve Ermenilerin yerli Müslüman halka yönelik katliamlarının bu dere ve köprü üzerinde gerçekleşmesinden dolayı derenin Kanlıdere, köprü'nün adının da Kanlıdere Köprüsü adını aldığı yönündeki rivayettir. 22 Şubat 1919'da İngilizlerin işgaliyle başlayan, 29 Ekim 1919'da Fransız işgaliyle devam eden ve 12 Şubat 1920'de Maraşlıların kahramanlık destaniyle sonuçlanan "Kurtuluş Savaşı" süreci incelediğimizde bu iddianın da doğru olmadığı anlaşılmaktadır. Fransızlar ve onlarla işbirliği yapan Ermeniler, Maraş'ın birçok bölgesinde katliamlar yapmıştır. Masum insanları katledip camileri top mermisi yağmu-

runa tutmuşlardır. Fakat arşiv vesikalarında veya gazilerin hatıralarında Kanlıdere Köprüsü üzerinde yaşanan olaylar zincirinden bahsedilmemektedir. Eski mahalleler arasında bağlantıyı sağlayan köprü'nün iki yamacında çatışmaların yaşandığı bilinmektedir. Ancak sokak savaşlarının yaşandığı, özellikle Şehit Evliya Efendi'nin çetelerinin kontrolündeki bölgede Türkler kesin hâkim durumdaydılar. Bu bilgilerden dolayı Kanlıdere üzerine son dönemde yapılan köprü'nün adının Şehit Evliya Köprüsü olarak adlandırılmasını teklif etmiştik ancak maalesef ki dikkate alınmadı. Maraş İstiklâl Harbi sırasında ve öncesinde de Kanlıdere adının var olması, derenin adının bu olaylardan dolayı verilmediğini ortaya koymaktadır.

Osmanlı döneminde Maraş, dericilik sanatında dünyada haklı bir şöhrete ulaşmıştı.

Son dönemlerde uydurulan bir başka rivayet ise; 1978 Maraş Olayları'nda derenin etrafında büyük toplumsal olaylar olduğu, köprüden birçok insanın aşağıya atılarak öldürüldüğü yönündeki tehlikeli yalanlar ve uydurmalarından ibarettir. 1978 Maraş Olayları üzerine mahkeme kayıtlarının tamamını inceledim. Resmî belgeleri, yayımlanmış anıları, yapılan röportajları okudum. Olayların taraflarıyla ilgili yaptığım röportajlar da bir kez olsun bu iddialara denk gelmedim. Olayların yaşandığı mahalleler Kanlıdere'nin yakınında değil. Dolayısıyla derenin ve üzerindeki köprü'nün adının da buradan gelmediği ortada.

Peki derenin ve köprüsünün adı nereden geliyor?

Tarihi süreçte şehrin en önemli su kaynağı olan Pınarbaşı'nın ovaya ulaşmak için oluşturduğu derenin üst kısımları ve düz alanlarda Maraş konakları ve

**Mezbahannede
hayvanlar kesildikçe
derenin suyuna kan
karışır, öyle ki dereyi
görenler buradan su
değil kan akıyor sanır.**

bahçeli evler kurulur. Pınarbaşı'ndan konaklara tahsis edilen, mahallere taksim edilen suların arta kalanı aşağıya doğru indikçe birleşir ve dere oluşturur. Şehrin kuzey doğusundan güneybatısına doğru derin bir vadi de akan bu derenin aşağıya doğru indiğinde debisi artar. Suyun akış hızı arttığından dolayı da Maraşlılar, sudan istifade etmenin yoluna bakarlar. Dereden boşa akan suyun bir bölümü arklara alınarak önlerine değirmenler kurulur. Derenin iki yamacında kurulan değirmenler, şehrin ihtiyacını görecektir. Suyun artakalanı ise derenin kenarına kurulan onlarca mezbahane tarafından kullanılır. Mezbahannede hayvanlar kesildikçe derenin suyuna kan karışır, zaman olur ki yaz aylarında derenin suyunun azaldığı dönemlerde mezbahanelerden akan kanlar derenin rengini değiştirir, dışardan bakan

Fotoğraf: Fatih Emre Asya

dereden su değil de kan aktığını kanaat varır hâle gelir. Bu görüntüden dolayı tarihi süreçte halk dereye Kanlıdere adını verir, üstüne kurulan köprü de halk arasında Kanlıdere Köprüsü adıyla bilinir.

Osmanlı döneminde Maraş, dericilik sanatında dünyada haklı bir şöhrete ulaşmıştı. Halkın önemli bir geçim kaynağı olan dericilik, ihraç ürünlerindedir. Getirisi yüksek olan dericilik Cumhuriyetin ilk yıllarında da varlığını sürdürmüştür. Kanlıdere, Akdere ve Şekerdere gibi derelerin üzerindeki mezbahanelerin ve tabakhanelerin oluşturduğu pis görüntü, koku, evlerden derelere dökülen pis sular zamanla halk sağlığını tehdit eder hale gelir. 1930'dan itibaren şehrin

içme suyu borulara alınarak taksim edilir ve halka ulaştırılırken pis sular da kanalizasyon yoluyla yer altına alınır. Kanlıdere üzerindeki mezbahaneler kapatılır. Şehrin merkezinden geçen büyük derelerin üzeri kapatılır. Mezbahaneler ve tabakhaneler bir müddet daha üç derenin birleştiği Arasa Hanı'nın güneyinde, Dere Pazarı ile Kültür Park arasındaki yerde; derenin açık olduğu yerlerde varlıklarını sürdürmüşse de zamanla tarih sahnesinden silinmiştir.

İnsanoğlu bilmediğini, korktuğunu, gizemli olanı, muallak bulduğunu, aklının kestiremediğini efsaneleştirmeye dün olduğu gibi bugün de yatkındır. Kanlıdere ve Kanlıdere Köprüsü'nün hikâyesi bunun en güzel örneğidir.

evelahir

DİRENİŞİN KÖPRÜSÜ:

AKSU KÖPRÜSÜ

İBRAHİM GÖKBURUN

Demirköprü, Fotoğraf: Adem Kutay

Köklü bir geçmişe sahip olan Kahramanmaraş'ta günümüze ulaşan tarihi köprülerin hepsi Dulkadiroğlu ve Osmanlı dönemlerine ait yapılardır.

Köprü; nehir, vadi, boğaz veya körfez gibi engelle ayrılmış iki yakayı buluşturan, geçilmesi güç yerleri birbirine bağlayan bir yapı sistemidir. Engelleri ortadan kaldıran köprüler, mesafeyi kısaltır ve tehlikeyi bertaraf eder. Sel, deprem ve işgal gibi olağanüstü durumlarda köprüler işlevini yitirebilir. Felâkete yol açabilir. Bu nedenle bazı köprüler trajik olaylara sahne olmuştur. Bu köprülerin hikâyesi, dilden dile dolaşır. Köprüler yerle yeksan olsa da hikâyesi yaşamaya devam eder. Kahramanmaraş'ta Aksu Çayı üzerinde yer alan "Aksu Köprüsü" bu türden adını tarihe yazdırmış köprülerden biri.

Kahramanmaraş'ın önemli su kaynaklarından biri olan Aksu Çayı, gezip gördüğüm, suyunu içtiğim, yüzdüğüm, balık avladığım, sazlıklarında kuşlarını seyrettiğim, bağımızın bahçemizin can suyu... Türkoğlu Ovası'nda yer alan Kadioğluciftliği'nde babamın emekle kurduğu toprak damı yıkıp yeni betonarme evimizi inşa ederken kum taşıdığımız ocakların bulunduğu yer. Lise yıllarına kadar Aksu Çayı, bütün nimetlerinden faydalandığımız bir kaynaktı bizim için. Lise ikinci sınıfta Coğrafya öğretmenim Murat Arslan ile başladığımız keyfe keder geziler, zamanla ayrıntılı arazi çalışmalarına dönüştü. Daha doğrusu bu gezilerin bir arazi çalışması olduğunu yıllar sonra doktora eğitimi sürecinde öğrendim. Bu gezilerden birinde Murat Arslan hocam, Aksu Çayı'nda üzerinde Maraş'ın düşman işgaline karşı önlem

almak için yıkılmış bir köprünün hikâyesini anlatmıştı. Köprünün adı "Aksu Köprüsü" ama Murat Arslan hocam, bu köprünün adını "Direniş Köprüsü" olarak değiştirmişti.

Bu köprünün izlerini aramaya koyulmuştuk. Ovada kıvrılan Aksu Çayı'nda mobiletlerle köprü arayan birkaç çılgın lise öğrencisi ve bir coğrafya öğretmeni düşünün. Belki de bu sebepten Aksu Çayı benim için özel bir yer. Elbette ki "Direniş Köprüsü/ Aksu Köprüsü"nü Kahramanmaraş için çok daha özel bir yer olduğunu genç yaşta öğrendim.

Bilindiği üzere Kahramanmaraş'ta bulunan Aksu Çayı ve Ceyhan Nehri geçmişte doğal savunma hattıdır. Tarih boyunca Maraş'a ulaşım bu nehirler üzerine inşa edilen köprülerle sağlanmıştır. Maraş'ta hüküm süren her devlet yeni köprüler inşa etmiş ve mevcut köprülerin bakım onarımını yaparak dışarıya açılmıştır. Ancak Arabistan ve Anadolu levhalarının çarpışma bölgesinde yer alan Kahramanmaraş'ta yaşanan depremler, bölgede her yapıyı etkilediği gibi köprülere de zarar vermiştir. Nitekim, 6 Şubat depreminde de bölgedeki köprülerin bazıları ağır hasar aldı ve ulaşım aksadı. Ancak Kahramanmaraş'ta köprüler doğal afetler kadar beşerî olaylardan da etkilenmiş ve tahrip olmuştur. Anadolu-Mezopotamya arasında bir geçit bölgesinde yer alan Kahramanmaraş'ta özellikle işgal ve kuşatma dönemlerinde köprüler tahrip edilmiştir. Bazen savunma amaçlı şehrin sakinleri tarafından yıkılan bu köprüler, bazen de işgal girişimi başarısız olan düşmanlar, kaçarken zaiyatı

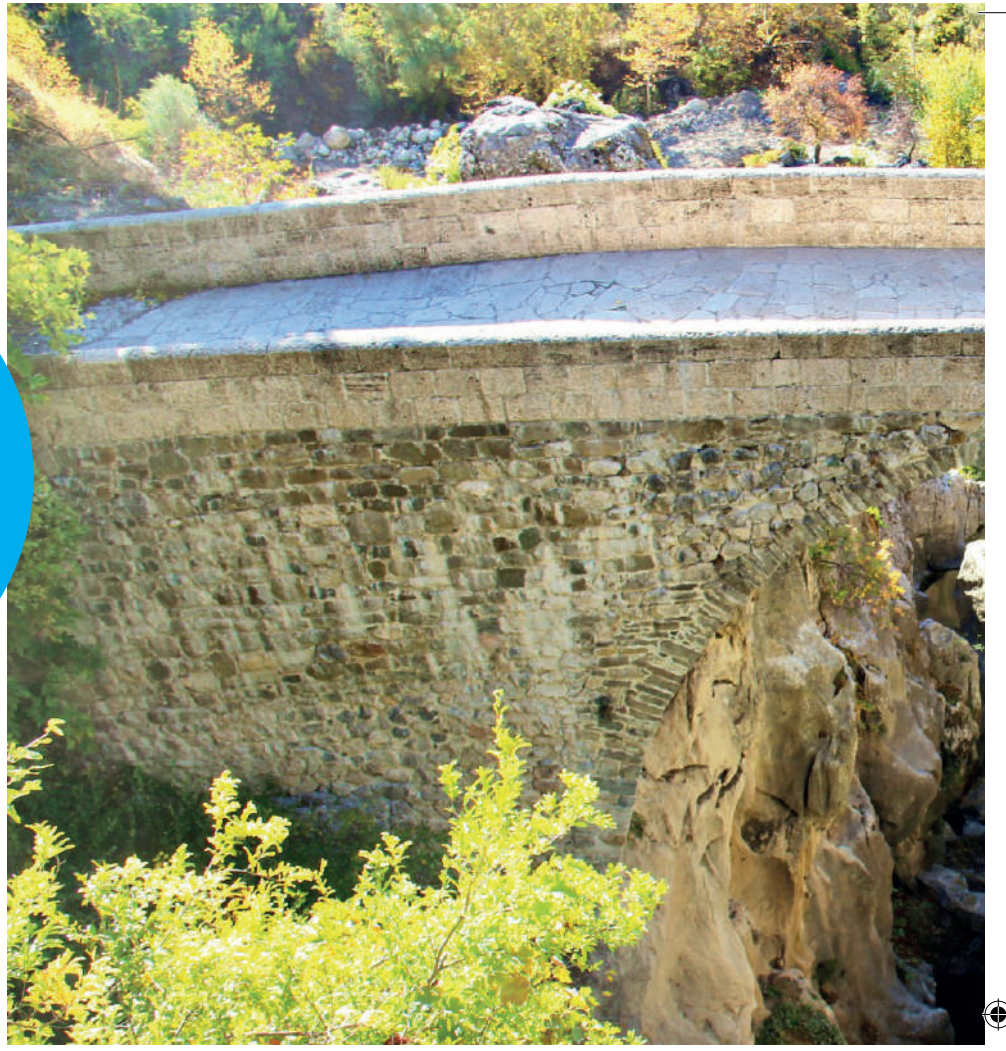
Köprünün adı "Aksu Köprüsü" ama Murat Arslan hocam, bu köprünün adını "Direniş Köprüsü" olarak değiştirmişti.

minimize etmek için yıkılmıştır. Bu nedenle köklü bir geçmişe sahip olan Kahramanmaraş'ta günümüze ulaşan tarihi köprülerin hepsi Dulkadiroğlu ve Osmanlı dönemlerine ait yapılardır.

Maraş'ta tarihi köprülerin yanında günümüzde çok daha işlevsel birçok yeni köprü inşa edilmiştir. Yakın bir dönemde Aksu Çayı güzergâhını takip ederek Engizek Dağına yaptığımız bir gezide, farklı yerlerde yöre sakinlerinden aldığımız bilgilere göre Aksu Çayı üzerinde 32 köprü bulunuyor. Bu köprülerden bazıları şehirler arası ulaşımı sağlarken bazıları sadece bir köy yerleşimine erişimi sağlıyor. Bazı köprüler ise sadece tarım alanlarına ulaşım sağlayacak nitelikte yapılar.

Aksu Çayı üzerinde "Aksu" adını taşıyan üç farklı köprü bulunuyor. Bunlardan birincisi çayın ana kaynağına yakın bir lokasyonda yer alan Çağlayancerit Aksu Mahallesi'n-

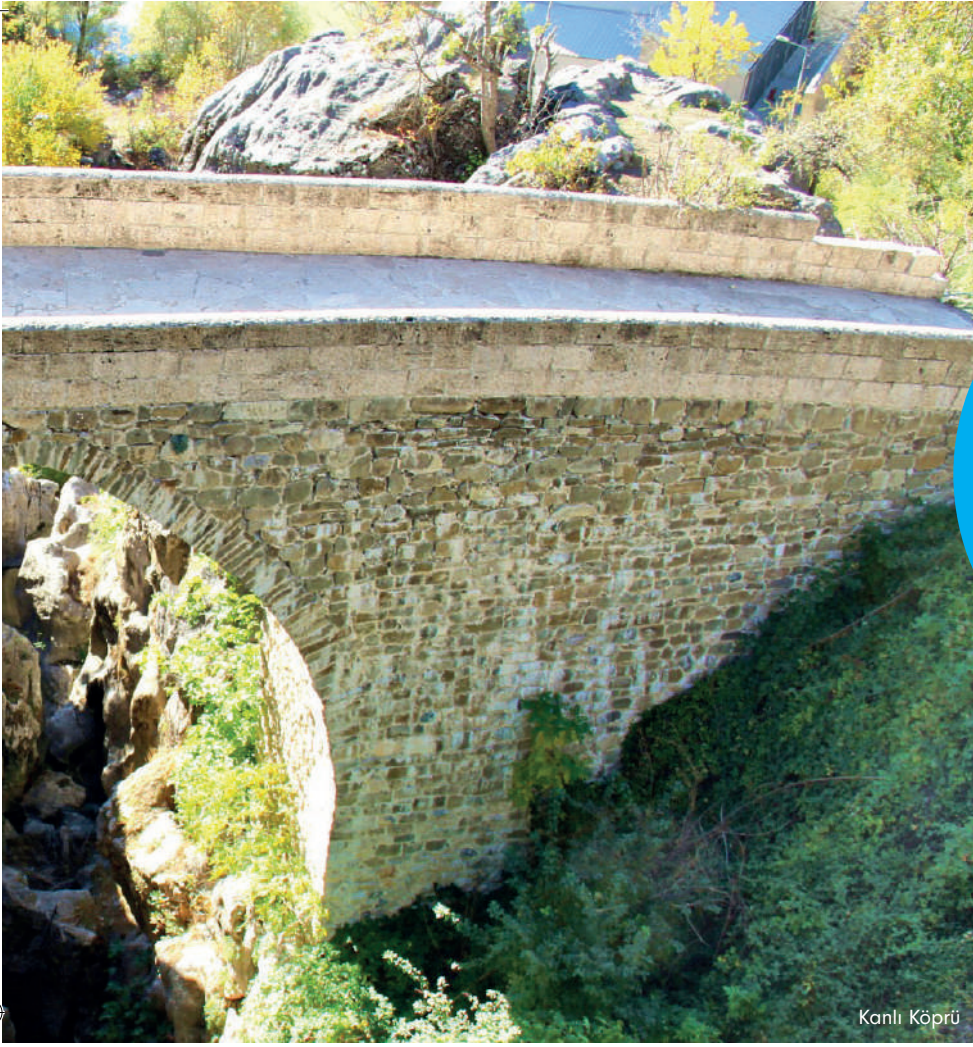

de yer alıyor. İkinci Narlı Kasabası'nda yer almakta olup Gaziantep-Kahramanmaraş-Adıyaman-Malatya ulaşım yolu kavşağında bulunuyor. Üçüncüsü ise Kahramanmaraş-Adana yolu üzerinde şehrin güney çıkışında yer alıyor. Bu köprülerden biri Kurtuluş Harbi'nde düşmanın şehre ulaşmasını önlemek amacıyla yıkılmış olup tarihi ve manevi bir kimlik kazanmıştır. Bilindiği üzere Mondros Mütarekesi'nin 7. maddesine dayanarak İngilizler, 15 Ocak 1919'da Antep'i işgal etmiştir. İngilizlerin Maraş'ı da işgal edeceği endişesi şehir halkının vatan için mücadeleye başlamasını sağlamıştır. 19 Ocak 1920'de "Aksu Köprüsü/Direniş Köprüsü" Kuvayimillie birlikleri tarafından imha edilmiştir. Ancak bu köprünün lokasyonu ile ilgili bilgiler, sadece konunun uzmanları tarafından bilinmektedir.

Doksanlı yılların sonlarına coğrafyacı Murat Arslan hocam ile "Direniş Köprüsü/Aksu Köprüsü"nü yerini tespit için Narlı-Maraş arasında Aksu Çayı güzergâhın-

da arazi çalışmaları yaptık. Bu süreçte Aksu Çayı üzerinde Kahramanmaraş-Adana karayolu ulaşımını sağlayan günümüzde betonarme Aksu Köprüsü'nün yaklaşık üç kilometre güneyinde yıkık bir kemerli köprü kalıntısıyla karşılaşmıştık. İngilizlerin Maraş'a girişini engellemek amacıyla imha edilen Aksu Köprüsü/Direniş Köprüsü'nü bulduğumuzu düşünmüştük. Ancak yaptığımız taramalarda bu yapının Roma döneminden kalma Altun Köprü'nün kalıntıları olduğunu öğrendik. İşgal kuvvetlerinin şehre girişini önlemek amacıyla Kuvayimillie birlikleri tarafından imha edilen köprünün Maraş'a 20 kilometre mesafede Narlı Ovası'nda yer alan Aksu Köprüsü olduğunu tespit ettik.

Yıllar sonra Aksu Çayı'na nimetlerinden faydalanan bir bireyin ötesinde, bir coğrafyacı olarak baktığımda çok daha zengin ve geniş bir havzayla karşılaştım. Aksu Çayı'nın ana kaynağı, Engizek Dağları eteklerinde yer alan Çağlayancerit ilçesinin Küçükcerit kasabası sınırlarında 1250

Kanlı Köprü

metre yükseklikte doğduğunu öğrendim. Burası doğup büyüdüğüm ve ilkokulu tamamladığım Soğukpınar Köyü'ne oldukça yakın bir yerleşim. Soğukpınar Köyü'nün mevsimlik kar suları Çetindere'den geçip Akder ile birleşerek Aksu Çayı'na karıştığını yıllar sonra öğrendim. Aksu Çayı'nın Ceyhan Nehri Havzası'nda bir alt havza olduğunu, haritalarda Çukurova ile özdeşleşmiş olan Ceyhan Nehri'nin kaynağının Maraş Elbistan'da olduğunu öğrendiğimde lise sona doğru yaklaşmıştım. Bu arada ortaokula başladığımda ailem, Engizek Dağları'nın dibinde yer alan Soğukpınar Köyü'nden Türkoğlu-Narlı arasında bulunan Kadioğluciftliği Köyüne taşınmıştı. Aksu Çayı, Engizek Dağları'nın eteklerinden doğup Türkoğlu Ovası'nı aşıp Maraş Ovası'nın batı yakasında Ceyhan Nehri ile buluştuğunda 115 kilometrelik bir akış gerçekleştiriyordu.

Engizek Dağları eteklerinden doğan Aksu Çayı, Öksüz Dağı ile Sakarya Dağı arasında güneydoğu yönünde derin vadiler-

den aşıp Gölbaşı Depresyonuna ulaşıncaya bir dirsek oluşturup güneybatıya yönelir. İneklı Gölü'ne dökülen Aksu Çayı, İneklı Gölü Kartalkaya Barajı arasında eğimin azalmasıyla sakinleşir. Kartalkaya Barajı ve Sır Barajı arasında bazı yerlerde menderesler çizen Aksu Çayı, Narlı Ovası ve Türkoğlu Ovası'nı aşıp Maraş Ovası'nın batı yakasında Sır Barajı'nın bulunduğu yerde Ceyhan Nehri ile buluşur. Engizek Dağları'nda Türkoğlu Ovası'na uzanan yaşam güzergahını nedense Aksu Çayı'na benzetirdim. Belki de bu sebepten Aksu Çayı ile farklı bir gönül bağı kurdum.

Yaşamı ve ekosistemi her anlamda etkileyen modern dünya sistemi, Aksu Çayı'nı da etkiledi. Havzada inşa edilen baraj göletleri ve vahşi sulama, Aksu Çayı'nın su seviyesini olumsuz etkiledi. Aksu Çayı'nın farklı noktalarında birçok kum ocağı faaliyet gösteriyor. Ayrıca, Maraş Ovası ve Türkoğlu Kılılı kasabasında bulunan fabrikaların atıkları, Aksu Çayı'na karışarak ekosistemi tahrip ediyor. Özellikle

19 Ocak 1920'de
Aksu Köprüsü/
Direniş Köprüsü
Kuvayimilliyeye
birlikleri tarafından
imha edilmiştir.

Aksu Köprüsü

tekstil fabrikalarının boyama bölümlerinden artılmadan bırakılan atık sular Aksu Çayı'nı Kara Çaya çevirmiş durumdadır. Sır Barajı'na biriken bu kirli sular, Ceyhan Nehri ile Türkiye'nin en büyük tarım havzası Çukurova'da tarımsal üretimde kullanılıyor. Doksanlı yılların sonlarında balık avlayıp tehlikeye aldirmeden kum ocaklarının göletlerinde yüzdüğümüz Aksu Çayı'nın, günümüzde Kara Çaya dönüşmesi trajik bir sonuç. Aksu Çayı'nda yaşanan bu felâket İngiliz, Fransız işgali kadar tehlikeli bir durumun habercidir. Bilmem farkında mısınız?

Narlı'da bulunan Aksu Köprüsü'nün adı Direniş Köprüsü olarak değiştirilip levha ve tabelalarla halka sunulurken bu direniş öyküsünün tarih kitaplarında bir dipnot olarak kalması önlenemez. Ayrıca, her yıl Kahramanmaraş'ta coşkuyla kutlanan 12 Şubat Zafer/Çete Bayramı'nda "Direniş Köprüsü / Aksu Köprüsü"nde sembolik bir tören yapılabilir.

KELLE PAÇA ÇORBASININ HİKÂYESİ

 İNCİ OKUMUŞ

Çorbayı içerken, içine niyetini katasın. Katasın ki yüreğindeki sevdanın alını yüzüne saçsın! Bu çorbanın adı Maraş Kelle Paçası'dır.

Şöhret kızın Bey Babası kızına talip olan bu iki sevdalıdan yana durumu işittiğinde tek bir şartını açıkça beyan etmişti: "Şöhret'e layık olacak kimse-nin evvela pehlivan olması gerekir. Bunun da Maraş er meydanında ispatı gerektir!" diye kükreyivermişti. Bey oğlu Seyran ne yapacağını düşünürken, Hayran'ın yolu şehrin devletlisine düşüvermişti. Onun dizi dibine oturup, hâlini arz ettikten sonra bir yandan da tıpkı Maraşlı'nın kalbi gibi pırl pırl kalaylı, Maraş bakırından yapılmış tas içinde sunulan o sıcak çorbayı kaşıklamaya başlamıştı.

Maraş devletlisi, aydınlık yüzünü Hayran'a dönüp, sesini Maraş rüzgârına verdikten sonra şöyle sesleniverdi:

"Yiğidim! Sana sırlı bir çorba ikram ettim.

İçtiğin bu çorbayla bileğinin gücünü aklına, aklının gücünü bileğine katasın! Çorbanın sırrıyla rakibine kudret çelmesi atasın.

Çorbayı içerken, içine niyetini katasın. Katasın ki yüreğindeki sevdanın alını yüzüne saçsın!

Bu çorbanın adı Maraş Kelle Paçasıdır. Tez elden içesin!"

Kolay değildi Şöhret'e layık olmak... Sözleri işiten bey oğlu Hayran, çorba tasını eline alıp hiç durmadan kaşıklamaya başlamışken, devletli son kez sesleniverdi Hayran'a:

"Kelle paçayı içesin Sırrını tadana diyesin Sırtın yere gelmez bilesin Pehlivan yetiştirir Maraş!"

Artık meydana rakibine "meydan okuma" vakti gelmişti. Kelle paçayı içen Hay-

ran'ın bileğine güç, cesaretine ilham geldiğinde, dili daha bir kuvvetlenmiş ve o kuvvetle:

"Kelle Paça'yı içtim Maraş'tan

Kuvvetimi gönderir Mevla'm Arş'tan!" deyip meydana koşuvermişti. Bu dem de Şöhret kızın şanı ülke dışına taşmıştı. Şehirde nefesler tutulmuş, güreş meydanı coşmuş da coşmuştu.

Hayran'ın içtiği paçanın kuvveti yanaklarının kırmızısında, kudreti; kalbinin güçlü atışlarında ve sırrı gözlerinin parlak bakışlarında görünmüştü. Tam bu sırada er meydanına oldukça şaşkın gelen Seyran, bir Hayran'ın heybetine bakmış, bir de Şöhret'in güzelliğine doğru göz süzmüştü. Görenler bildi ki; bu heybet karşısında Seyran'ın adeta paçası tutuşmuş, bir kenara çekilip meydanı da Şöhret'i de Hayran'a bırakıp gidivermişti.

Bundan böyle her kim Maraş Kelle Paçası içmişse, aklına güç, bileğine kuvvet, sağlığına kudret, yüreğine aşk gelmiş, şöhrete kavuşup tuttuğu her iş'te pehlivan oluvermiş.

Bu sebeple Kahraman'ların diyarı Maraş'a her gelen Maraş Kelle Paçası'nı içmeden gitmemiştir. Hatun'undan Bey'ine Maraş Kelle Paça'nın tadına varan, kudretine eren cümle pehlivanlara selam olsun.

Maraş ili derler Bey'ler ve şöhreti ülkeye yayılmış Hânım Sultanlar diyarıdır. Bu diyara Hayran'la Seyran adında bir başka diyardan iki bey oğlu gezmeye gelmişlerdi. Nasıl olmuşsa olmuş, bu iki bey oğlu Maraş Ahır Dağı'nda gezerken rastladıkları güzeller güzeli, bey kızı Şöhret'e atının rüzgârından bile başları dönecek denli sevdalanmışlardı. Onca yolu güle oynaya birlikte gelen iki bey oğlunun hallerine ilk kez bir rakip heyecan böylece düşüvermişti.

YAVAN KÖFTE NAMI DİĞER:

MERCİMEK KÖFTESİ

BETÜL ASLANTÜRK

Yavan köfte mi? O da ne? Dediğinizi duyar gibiyim. Paniğe gerek yok, hepinizin yakından tanıdığı hatta çok da sevdiği bir köfte çeşidinden bahsedeceğim. Köftemizin baş kahramanı kırmızı mercimek.

Kahramanmaraş'ta Yavan Köfte deriz biz kendilerine. Türk Mutfağında Mercimek Köftesi diye bilinse de birçok yörede farklı isimlerle anılır kendileri. Misal; Gaziantep'in Malhıtalı Köftesi, Diyarbakır'ın Belluhu, Mardin'in Belloğu gibi... Anavatani Asya olsa da, ilk keşfedenlerin Yunanlılar olduğu söyleniyor. Aristo mercimeği öve öve bitirememiş hatta anavatani tarafından önemsenmediğini öğrenince, mealen nasıl olur da mercimek çorbası gibi lezzetlerin en güzeline hakaret edersiniz deyip Yunan halkının Mercimek Çorbasını önemli bir yere koymasını sağlamıştır. Bir de bizim Yavan Köftemizi yeseymiş methiyeler dizermiş demek ki. Ama sanırım öncesinde mutlaka sorardı bu arkadaşşa neden Yavan Köfte diyorsunuz diye. Ben de çok merak etmiştim, hatta yapım aşamalarını öğrenince yavan denmesi saçma bile gelmişti. Bu kadar yağlı köfteye neden yavan derler ki?

Nedenini biraz araştırınca hak verdim tabi. Yokluk yemeğiymiş kendileri. Kitlık zamanında yağsız yaparlarmış, o yüzden garibime yavan demişler. Adı da Yavan Köfte kalmış. Acaba tadı nasıl oluyordu? Lezzetlendirmek için hangi malzemeler kullanılıyordu diye biraz araştırdım. Ana malzemeler aynı lakin tatlandırmak için tuz ve biber kullanılmış. Yağ kullanmadıkları için soğanı doğrayıp çiğ şekilde eklemiş, yoğurup iyice karıştırıp lezzetlendirmeye ça-

lıışmışlar kendilerince. Yağsız bir Mercimek Köftesi düşündüm de, yok düşünmüyorum. Vallahi ne kadar şükretsek az.

Kendimizi geliştirip yenilenmemizde üretim ve tüketimin rolü çok büyük. Bu gelişme sofralarımıza, yemeklerimize de yansdı. Maharetli eller sayesinde lezzetlerimize lezzet katmaya başladık ve bunun en güzel örneklerinden biri de Yavan Köftemiz. Artık yağlı yapmamıza rağmen neden Yavan Köfte demeye devam ediyoruz ki?

Sanırım alışkanlığımız ve artık biraz da kerç etmek için olabilir. Malum, mercimek ve bulgur ikilisi bir araya gelince yağa doymuyorlar. Verdiğini yutuyor mübarekler. Yavan Köfte dediğimize bakmayın, ıslıl ıslıl olur bizim köftemiz. Yavan Köfteyi kıvamında yapmak da

maharet ister. Mercimeği az suda orta ateşte usul usul pişirmen lazım, harlı pişirirsen çabuk şişer, kısık pişirirsen küser.

Aman canım ne olacak sanki demeden usulünce pişirirsen mercimeğini, Yavan Köftenle birlikte parmaklarını bile yersin. Şişmeden çiçek gibi açılmışsa mercimeğin, artık hazırım bulgurum gelsin demek istiyordur. Mercimeğin üçte biri kadar köftelik bulguru ekleyip ocağın altını kapat dinlenedursun. O esnada soğanını doğrayıp yakmadan kavur, biraz da biber salçasıyla renklendirmeyi ihmal etme sakın. Baharatlarla lezzetlenen soğanları mercimekle buluşturup, güzelce yoğurup, sıkmaç yapıp üzerini de soğan pervazıyla (piyaz) kapladık mı hazır sayılırız.

Ekşili Yaz Turşusu

Köfte dediğin turşusuz olur mu? Yavan köftenin yoldaşlarından biri de Ekşili Yaz Turşusu'dur. Ekşili yaz turşusu Kahramanmaraş'a has bir turşu çeşididir. Patlıcan, salatalık, biber ayrı ayrı haşlanır. Yeşil biberlerin bir kısmı acı tercih edilir. İsteğe bağlı uygun mevsim sebzeleri de eklenebilir. Ezilmiş sarımsak, sumak ahıdı, tuz ve naneyle harmanlanıp üzerine soğuk su ilave edilip en az 1 saat dinlendirilir, daha sonra köfteyle birlikte servis edilir.

Ekşili yaz turşusuna alternatif olarak; Köşger (köşker) salatası ve İzzet

Köfte dediğin turşusuz olur mu? Yavan Köfte'nin yoldaşlarından biri de Ekşili Yaz Turşusu'dur.

Baba Salatası tercih edilir. Bunlar ekşili ve biraz sulu oldukları için Ekşili Yaz Turşusuna alternatif gösterilir. Kısaca onlardan da bahsedelim.

Köşger ve İzzet Baba Salataları

Köşger Salatası için; salatalık, domates ve yeşil biber en minimum ebatta doğranır ki özelliği zaten budur. Ezilmiş sarımsak, sumak ahıdı, tuz, kırmızı biber ve naneyle harmanlanıp biraz soğuk su ilave edilip en az 1 saat dinlendirilir.

İzzet Baba Salatası için; bu salatamızda sarımsak hariç bütün sebzeleri közlenmiş kullanıyoruz, isteğe bağlı içerisine birkaç diş közlenmiş tüm sarımsak bırakılabilir. Közlenen patlıcan, domates ve yeşil biberi doğrayıp ezilmiş sarımsak, sumak ahıdı, nane, tuz ve kırmızı biberle harmanlayıp soğuk su ilave edilir, yine en az 1 saat dinlendirilir. Kıvamı çok duru olmalı.

Bu üç salata birçok köfteleye yakışır ve en önemli özelliklerinden biri buzdolabında uzun süre bayatlamadan muhafaza edilmesidir. Köftelerin yapılış zamanına göre salata ve turşu çeşitleri değişiklik gösterir. Kışın yapıldıysa mevsim salatası ve sirkeli turşu tercih edilir. Ekşili sulu salatalar ise genelde yazın tüketilir.

Kahramanmaraş'ta Yavan Köftenin yeri başkadır. Köfteler gün masalarının klasiklerinden olsa da Yavan Köfte hazmı kolay olduğundan olacak ki başı çeker. Yavan Köftenin olduğu sofrada illaki yufka ekmek de vardır. Eskilerin bir sözü vardır, onu da yazıp yazımıza burada son verelim: "Yavan Köfteyi yufkayla sohum edicin, pevraza (soğan piyazı) bulayıcın, öyle yicın, bunun tadı başka çıkmaz!"

Malzemeler (3-4 Kişilik)

- 3 çay bardağı kırmızı mercimek
- 1 çay bardağı ince bulgur
- 1 büyük soğan
- 1'er yemek kaşığı domates ve biber salçası
- 1,5 çay bardağı zeytinyağ
- Tuz, karabiber, kırmızı biber, kimyon

BU NASIL MARAŞ?

ELİF NAZ BAYKUŞ

Türkülerin lisanına kapılmayanımız yoktur. Sınır kaplılarıyla çevrili dünyada bize sınırsız kapıları ardına kadar açan notalar vardır. Onlar çok kez gerçeklikten sıyrılıp hayal dünyamıza nüfuz ederler. Üzülsek de mutlu olsak da her duygumuzun elinden tutan bir melodi olmuştur. Kimi zaman son ses açılan bir radyo kanalı kimi zaman kısık sesteki dinlediğimiz kanun resitalleri hayatın tüm karmaşasına karşın dimdik ayakta durur. Hele Türkiye'mizin her şehrine özgü olan türküler! Onlardır; acı, tatlı, hüznü anlarımızda yanımızda olan, duygularımızı ifade eden, kah teselli kah direnç veren. Konya türkülerinin tınısı farklıdır, Erzurum türkülerinin farklı, Maraş türkülerinin farklı. Biz Maraş

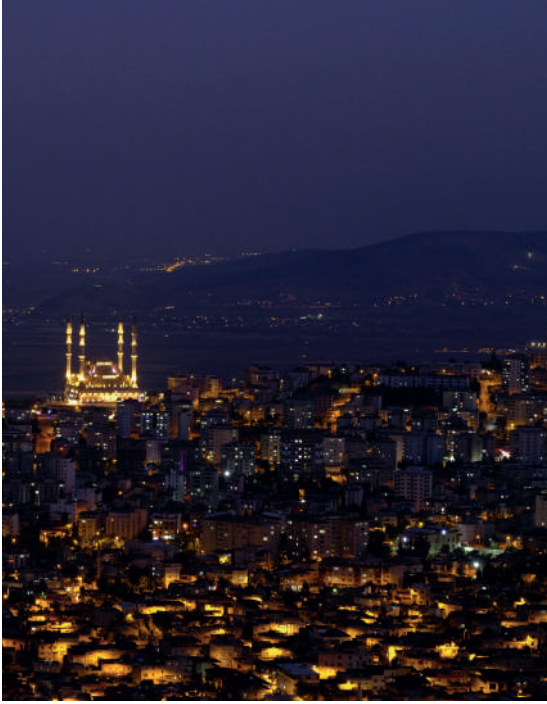
türkülerine yoğunlaşacağız. Maraş yazılı metinlerde olduğu kadar sözlü eserlerde de başköşeye oturan kadim bir toprağın kalem kaşığıdır. Maraş'ın dağına çıksanız bir türkü elinizden tutar, ovasına inseniz bir ağıt gelir peşinizden. Bilmem bu nasıl Maraş'tır...

Meşhur Kıbrıs Meydanı'nda bir anket yapılmalı ve yöre halkının Ma-

raş'a dair duygu ve düşüncelerini ölçmeliyiz. Nasıl bu noktaya geldim bilmiyorum ama 2023'ün Maraş'ını bir kalemde buraya inci gibi dizmek isterdim. Esasen aynı türkü ismiyle günümüzün acılarına şerh düşmek istediğim de söylenilebilir. Dünya çok hızlı dönüyor lakin yörüngesinden bize bıraktığı acılar ve gözyaşları yüzyıllardır hep aynı. İnsanoğlu içindeki sızıyı en çok da türküler sayesinde dışına vuruyor. Bazen bir bağlamanın teli bazen de bir keman yayı şahitlik ediyor bu sızıya.

"Bu Nasıl Maraş?", ben bilmem ama bilenler zamanında dilleri döndükçe ağıtlarla anlatmışlar o günün Maraş'ını. Türkünün pek çok rivayeti bulunmakla birlikte en kuvvetli rivayet

ise Maraş-Fransız hârbine dayanmaktadır. Bu harp esnasında şehit düşen bir askerin ardından ailesine ve sevdiğine hitap ettiğini anlıyoruz. Her nağmesinde yürek yakıyor. Özellikle şehidin annesine olan tembihi yüreği sızlatır; “Anama söyleyin damda yatmasın/ Oğlum gelir deyi ümit etmesin/ Anama söyleyin atımı satsın/ Sıhhiyedir gelsin yarımı sarsın/ Nişanım güzeldir gardaşım alsın/ Gardaşım almazsa da dostlara kalsın.” Ve devamında şehit olan askerimizin Fransızlarla yeterince savaşmamış olmanın verdiği hayıflanmayı ve kızgınlığı görüyoruz; “Sürerim sürerim gitmez kadana/ Fransız kurşunu geçmez adama.”

Türkünün hikâyesi yörüklerden acemlere, köylülerden yaylakçılara kadar farklı ağızlardan farklı nazarlardan geçerek günümüze kadar ulaşmıştır. Tabii türkünün geldiği yol bu kadar uzun olunca hikâyesindeki anlatıların farklılığı da ziyadesiyle kendini göstermiştir. Yöreden yöreye değişen sözler, çağlayan ırmaktan taşan

çakıl taşları misali avucumuzda kalmıştır. Maraş'ta her ciğeri yananın başında dumanlı bir türkü dolanıp durur. İnsanın içine sığmayan dertleri bazen yanık bir türküyle bazen de ağıtlarla kıyıya vurmıştır.

“Bu Nasıl Maraş?”ın başka bir rivayeti ise Ermenilerle yaşanan Sivas Kırımı'na dayanmaktadır. Katledilen bir kardeşin ardından yakılan bir ağıt olduğu baskın bir fikir sunuyor. Bu rivayetin sözlerine baktığımızda giriş kısmı bir önceki rivayetle uyumlu lakin ikinci kıta da değişiklik baş gösteriyor; “Bizim iller kırçılıdır geçilmez yollar/ Çamur kurusunda gidelim burdan gidelim/ Ufak taşınan bina yapılmaz/ Bir ben ölmeyinen Maraş yıkılmaz.” Sözleriyle yiğitliğe dem vuruluyor ve asker ölürken bile yıkılmayan Maraş'a işaret ediyor.

Yapılan tüm müzik arşivi araştırmalarına bakılacak olursa türkünün sözleri kime ait bir türlü nihayete erdirilememiş; anonim durumda. Lâkin son derlemesi Urfalı Mahmut Güzelgöz tarafından yapılmıştır.

Musiki sanatçılarının kadın ve erkek oluşuna kadar nağmeleri değişen bir türküdür. Her söyleyenin kendi

Maraş yazılı metinlerde olduğu kadar sözlü eserlerde de başköşeye oturan kadim bir toprağın kalem kaşır.

yorumuyla sesinde yeniden hayat bulmuştur. Zülküf Altan, Kazancı Bedih, Seyfettin Sucu, Münevver Özdemir bunlardan sadece birkaçıdır. Velhasıl kelam “Bu Nasıl Maraş?” bilenlerin seslendirmeye gayret ettiği bilmeyenlerin de dinleyerek anlama gayretinde bulunduğu sözleriyle harikulâde bir eserdir.

Bu Nasıl Maraş?

Maraş Maraş derler bu nasıl Maraş Yorganı kutnu da yastığı kumaş (di nenni nenni)

Çayırın üstünde can veren gardaş

Getme gardaş getme sıla düzüne

Huri olsa da bakmam yüzüne

Benden selam edin menemenci kızına

Sıla da bir gurbet el de bir bana

Gardaş şu dağlarda dağların mı var

Güllü mor sümbüllü bağların mı var

Yar sıla da bana ağlarım mı var

Sıla da bir gurbet el de bir bana...

Maraş Kalesi.

KİMİN TOPACI AYAKTA

SEDA NUR ÇETİNKAYA

Shakespeare dönemi İngiltere'sinde köy meydanında ısınmak için oynanan büyükçe bir topaç bulundurulurdu.

Çocukluk yıllarının en favori oyunlarından biri "Deveme/Topaç"tır. 1990'lı ve 2000'li yıllarda mahalle aralarında, sokaklarda, bahçelerde, parklarda oynayabildiğimiz pek çok oyun seçeneği vardı. Bunlardan biri de birçok yörede topaç diye bilinen develemedir. Oyunlar kadar oyuncaklar da çocuk dünyasında önemli yer tutmaktadır. Oyun araçları bazen oynanan oyuna adını vermektedir. Topaç oyunu da adını oyun malzemesi olarak kullanılan topaçtan almaktadır. Aslında Deveme dünyadaki en eski oyunlardan birisidir.

Topaç oyununun tarihçesi şöyledir: Topaç hem Asya'da hem de Avrupa'da yüzyıllardır bilinir. Asya'da yemiş kabuklarından ve taşlardan yapılmış topaçlara rastlanır. Japonya'da yüzyıllardır yetişkinler arasında da çocuklar arasında olduğu kadar yaygın bir oyundur topaç. Antik Yunanların ve Romalıların tahta ve terrakottadan topaçlar yaptıkları bilinmektedir. Shakespeare dönemi İngiltere'sinde köy meydanında ısınmak için oynanan büyükçe bir topaç bulundurulurdu. Napolyon döneminde Ko-engen isimli Çin oyunu Avrupa'da Diablo olarak tanındı ve büyük bir moda hâline geldi. Bu oyunda Şeytan'ı temsil eden topaç, etrafına sarılan kırbaçla döndürülüyor, sonra kırbaçla yeniden yakalanıyordu. Yeni Zelanda'daki Maori halkı su kabağından uçuldayan topaçlar yaparlardı. İnemeye benzer sesler çıkaran bu topaçlar ölümlerini andığı törenlerde veya rakip kabilelere büyü yaparken kullanılırdı.

Eski Roma'da imparatorların onayıyla herkes topaç çevirmiştir. 14. yüzyılda başta İngiltere'de olmak üzere tüm Avrupa'da yaygınlaşmıştır. Oyuncular topaçlarını farklı zeminlerde, farklı hızlarda ve sürelerde döndürebilmek için yarışlardı.

Türkiye'nin farklı bölgelerinde de bu oyun fırlıdak, deveme, topaç ismiyle bilinir. Deveme armuda benzer şekilde olup ince tarafına dönmeyi sağlayacak sivri bir çivi çakılarak yapılır. Deveme iple döndürülür. Bu ip 60-80 cm uzunluğunda kalınca bir köşker ipidir. Topaç oyununda da farklı birçok kural bulunuyor.

Kural 1: Devemesi dönmeyen yanar ve yatan oyuncu kendisi olur.

Kural 2: Yatan devemeyi kendi devemesiyle vuramayan yanar. Kendi devemesi yatar.

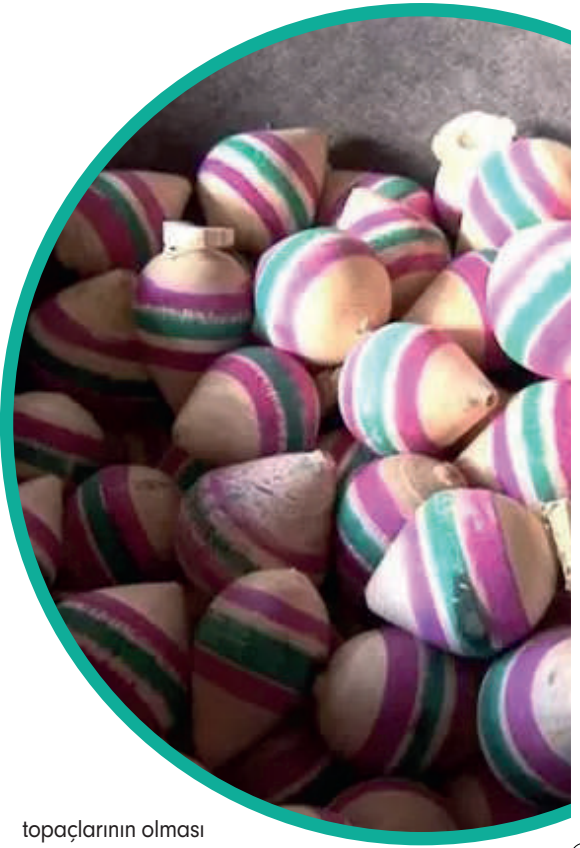
Kural 3: Deveme yalağa girdiğinde her oyuncu (anlaşmaya göre) beşer ya da onar kök vurur.

Kök vurma şu şekilde olur: Yatan oyuncunun devemesi duvardaki bir kovuğa, çivisi kovuğun içine girecek şekilde yerleştirilir. Kök vuracak oyuncular sırayla kendi devemelerinin çivisiyle yatan oyuncunun devemesine kuvvetle vurur. Buna kök vurma denir. Yatan oyuncunun devemesi bu vuruşlara dayanamaz ve kırılır. Kök vurma tamamlandıktan sonra aynı deveme yine yalağın 1 m. kadar uzağına bırakılarak, oyuna yeniden başlanır.

Usta devemeciler devemeyi havaya atıp avucunu altına tutar ve avucunda devemeyi döndürür.

Oyun alanının topaç oyununa uygun olması gerekiyor. Zeminin düz ve pürüzsüz olması gerekiyor. Oyun en az üç kişiyle oynanır. Kaç oyuncu topaç oynayacaksa,

Deveme armuda benzer şekilde olup ince tarafına dönmeyi sağlayacak sivri bir çivi çakılarak yapılır.

topaçlarının olması gerekir. Topaç iplerinin serbest ucu, elin orta parmağına çok sıkı olacak şekilde düzgünce bağlanmalıdır. Oyuna başlamadan önce, tekerleme söylenerek ebe seçilir. Ardından oyun mekânının ortasına daire çizilir ve tahta kırbacın ucundaki bez (ip) topaca dolanır. Topaç, ucu zemine dik gelecek biçimde yere fırlatılır ve kırbaç yukarıya (oyuncuya) doğru çekilir. Bu sırada diğer oyuncular da, dairenin içinde dönen ebenin topacını durdurmak veya daireden dışarı çıkarmak için teker teker kendi topaçlarını dairenin içine atarlar. Oyunun bundan sonraki aşaması, ebenin topacının durdurulmaya çalışılması ya da dairenin içinden çıkarılmasıdır. Oyunun sonunda, topacı en uzun süre dairenin içinde dönen oyuncu galip gelir.

Kapalı Çarşı'ya yolu düşenler, topaç satan dükkânların önünde mutlaka durmalı. Çocuklarına bu geçmişin çok sevilen oyununu anlatmalıdır. Mümkündür ki, birkaç topaç alıp, çocuklara bu oyun anlatıldığında, eski günlerdeki gibi bir yandan rekabetin, diğer yandan eğlencenin yaşandığı bu oyun yeniden canlandırılacaktır.

KAHRAMANMARAŞ'IN İKİ YENİ GÖZDESİ

Turizmi sadece bir gelir kaynağı olarak düşünmek yanlıştır. Öyle bir yönü tabii ki vardır. Ve bu yönü, teşvik edicidir. Gelir kaynağı yönü bir teşvik ve gereklilikten öte görüldüğünde artık turizm bir kültür olayı olmaktan çıkar, ticarete dönüşür. Hassas bir dengedir bu. Ve mutlaka gözetilmelidir. Diğer türlü, turizm asıl anlamından soyutlanır. Bir meta, eşyaya, araca dönüşür. Şirket mantığıdır bu: Mekân, ne kadar kazandırıyor, o kadar önemlidir. Diğer ifadeyle sonuç odaklı düşünmek. Ne kadar kazandırıyor? Şu kadar. Tamam, onun o kadar değeri vardır. Böyle bir mantık, turizm söz konusu olduğunda tarihi, kültürel, estetik değerlerin ölümü anlamına gelir. Hatta özellikle doğa güzelliklerinin bu işletme mantığıyla turizme açılması, oraya geri dönüşü olmayan zararlar verecektir. Oysa hangi mekânda çalışma yapılacaksa, o mekana uygun, oranın güzellikleri, doğal yapısı gözetilerek projeler geliştirilmelidir. Orman- sa ağaçlara, o ağaçlardan beslenen

hayvanlara; şelaleye, suyun temizliğine, akışına, suda yaşayan canlılara; yayla ise, oranın kaynak sularına, anıt ağaçlarına ayrı bir özen gösterilmelidir.

Büyükşehir Belediyesi, şehrin değerlerini koruma, tanıma, daha da ileriye taşıma yönünde turizm çalışmaları yürütüyor. Bilindiği üzere, Kahramanmaraş'ın neredeyse bütün doğal, tarihi, coğrafi, kültürel özellikleri turizm değeri taşımaktadır. Kaç kişi, Savruk Şelalesi'ne gitti de, "Keşke burası da Yeşilgöz gibi turizme kazandırılmalı" diye düşünmedi? Benzer düşünceler Fırız, Çukurhisar, Galgamaç Şelalesi, Hurman Kalesi, Göksun Karagöl gibi yerlere gidildiğinde de akla gelir. Büyükşehir Belediyesi'nin bu tür düşünceleri değerlendirmesi, projelendirmesi ve uygulamaya geçirmesi, şehrin geleceği adına önemli. Tüm bunları şehir kültürünü geliştirme yönünde yaparsa, ayrıca değerli.

ŞAIRLER TEPESİ

Şairler Tepesi bu tür düşüncelerin, hislerin ürünü. Öncesinde bu tepenin bir adı dahi yoktu. Ulaşım sıkıntılıydı. Ve oraya giden herkes, her ne kadar şehrin güzelliğini izlemekten zevk olsa da, işletmenin sadece ticaret mantığıyla yürütülmesinden rahatsızlık duyuyordu. Büyükşehir Belediyesi, Şairler Tepesi'ni baştan sona yeniledi. Otoparkını, lokantasını, oyun alanlarını, çay bahçesini genişletti. Ayrıca şehrin edebiyatçı kimliğini tanıtmak için, salon isimlerini "Mihriban", "Mona Roza" gibi şiir isimlerinden seçti. Tesiste Maraş'ın mutfak kültürünü yansıtan yöresel lezzetlerin sunulması, kültürün çok boyutluluğunu göstermesi açısından etkileyici.

ALİ KAYASI

Büyükşehir Belediyesi'nin diğer turizm atağıysa, Ali Kayası Tesisleridir. Öncesinde Menzelet Barajı'ndan teknelerle gelerek Ali Kayası izlenirdi. Şimdi Ali Kayası'ndan barajı ve harikulade olan Maraş dağlarını, ormanlarını izlemek mümkün. Ali Kayası'nın zirvesinde cam terastan aşağıya bakmak ise başka bir etkinlik. Doğa yürüyüşü yapanlar, kamp meraklıları, Ali Kayası efsanesini merak edenler, artık çeşitli tehlikeleri göze alarak o noktaya ulaşmak zorunda değiller. Büyükşehir Belediyesi ayrıca Ali Kayası'na ulaşımı da kolaylaştırmış. Mekâna araçla gidilebiliyor. Otoparkı, dinlenme noktaları, çay bahçeleri zaten bir doğa harikası olan Ali Kayası'na apayrı bir renk ve zenginlik kazandırmış.

MARAŞ SUMAK EKŞİSİ AKITI

Kahramanmaraş'ın meşhur damak çatlatan Maraş Dolması'yla, her derde deva Kelle Paça Çorbası'nın ayırt edici özelliğinin Maraş Sumak Ekşisi Akıtı'dan geldiğini biliyor muydunuz? Kahramanmaraş mutfağında simgesel lezzet olan sumak ekşisi (yerel deyimle 'ekşi ahıtı' veya 'sumak akıtı') Temmuz sonu ile Eylül aylarında üretilmektedir.